

BİR AŞK VE SAVAŞ SÖYLENCESİ.

(Şehit Delil) Ahmet Tanrıku anısına.

... düşüş hikayelerinin sıkça söylenir olduğu, kahramanlık efsanelerinin unutulduğu zamanlarda yıkımın izleri görünür oldu. Dışlanmış ve itilmişler söylenceler söylediler ve gelecekte haber verdiler.

Yüksek sırtlardan ovaya yayılan derelerin bulunduğu yataktaki sık sazlıklar, kımıldamaya başladı. Gün boyu ısınan hava, akkor halinde sıyrılarak karanlığın ilk saatleriyle buluşurken, çevrede birkaç sinek vızıltısı, buğday başaklarının gözle görülmez ama yinede sayısız kıpırdanışlarından ve kaynağını gizleyen suyun, sazlıklardan yankılanan sesinden başka bir ses duyulmuyordu. Issız akşamdaki bu garip hareketlenme, suyun değişen melodisini yaratarak sazlıkların bittiği yerde durdu. Seçilmeyen karanlık gölgeler, aralanan sazlıklardan birbiri peşi sıra çıkmaya başladı. Karanlığın kör eden yoğunluğu her şeyi gizlerken, ustaca buldukları taşlara basa basa, iki büklüm ve pür dikkat yüksek sırtların ardından yansıyan ışığın geldiği yöne doğru tırmanmaya başladılar. Yokuşun bittiği düzlüğe ulaştıklarında kalabalık soluklanmalar aceleyle sağa sola dağılırken, uzun başakların arasında iki gölge, gergin bir fısıltı halinde konuşmaya başladı;

-Burası mı?

-Evet.

Sorusunun cevabını aldıktan sonra, gözlüklü olan, yutarcasına projektörlerin çevrelediği köye baktı. Sıcaktan kızaran yüzünden akan terler, alanındaki gergin çizgilerden süzülerek yanağındaki çukurda toplanıyor, damla damla dökülüyordu. Arkalarında, kuruyan başaklar içinde kalabalık, aceleci gölgeler toparlandı. Dağlardan ovaya doğru günlerce süren yürüyüş sona ermişti. Yürüyüşün yarattığı ayak yanıklarının acısı, yorgun bedenleriyle birleşmiş, içi içe girip tek bir vücut gibi kendilerinden geçmiş, derin bir uykuya dalmışlardı. Yanı başlarında etrafı kollayan iki gölge duruyordu. Köyün ışıkları, buldukları yerden köye yarım saatlik bir mesafenin kaldığını gösteriyordu. Gözlüklü olan;

-“Burası iyi, bir süre dinleniriz” derken, parmağı ile köyün dışında ki tek bir ışığın aydınlattığı yeri göstererek sordu;

-Orası neresi?

-Köyün ziyareti, aynı zamanda beş arkadaşımızın yattığı mezarlık. Köylerin yoğun ziyaretlerinden sonra bu mezarlığa giriş çıkışlar yasaklandı. Eskiden düşmanın her yıkışından sonra, köylüler geceleri mezarlığı yeniden onarırlardı. En son çareyi ışıklandırmada buldular. Düşman her uğradığında bu mezarlığa bir yığın mermi boşaltır, bir parçasını yıkar, öyle geçer.

Yıllardır görmediği bu yerler anılarını canlandırmıştı. Gözleri yaşardı, yutkundü. Yer yer yaz görkemiyle ıssızlaşan gökteki yıldızlara bakıyordu; derken durgunlaşıp karanlık başaklar içinde sanki bu canlı geceyi tümünden unutuyordu. Gözlüklü olan sordu;

-Tanıyor muydun?

-Evet - dedi. -Yanımda şehit düştü, götürmek istedik, bırakmadı.

-Hangi arkadaş? - dedi gözlüklü olan.

-Memo. Onu çocukluğundan beri tanırım. Kendi yaşlılarıyla ender oynar, az gezerdi. Şimdi ise bu çevredeki tüm çocuklar onun hikayeleriyle büyüyor. Dağa çıktığından, şahadetine kadar beraberdik.

-Sen de bu köyden misin?

-Hayır - dedi. Parmağıyla uzaktaki birkaç ışığı gösterdi.

-Oralıyım. Ara sıra anamla bu köye gelirdik. Hem akrabalarımızı görür, hem de bakkaldan birkaç şey alırdık. Şimdi ne oldular bilmiyorum.

Gözlüklü elini arkadaşının omzuna koydu.

-Daha zamanımız çok var. Hem ortada bir efsane var galiba. Hadi anlat bana bu efsaneyi.

Başaklar arasında, bir an belirip yeniden kaybolan iki gölge; Kawa'yla Baran yeni tanışmış iki halk savaşçısıydı. İçinde yer aldıkları efsanenin duygusuna, tanımlarına yeni anlamlar katacaklardı bu gece. Baran okumuş biriydi; olgun ve zeki karakteriyle seviliyordu. Kawa'nın ise bağlılığı, fedakarlığı ve cesareti arkadaşları arasında örnek gösterilirdi.

O akşam onlar için özel bir geceydi.

Kawa sordu;

-Efsanelere inanır mısınız?

-Eskiden hiç inanmazdım – dedi. Baran eliyle gözlüğünü düzelterek –Efsaneler hep olmayacak, hayali şeylermiş gibi gelirdi bana. Benim için düşüş efsaneleri daha etkiliydi. Onlardan korkardım, çünkü gerçektiler. Onları aslında hepimiz tüm toplum olarak yaşıydık, efsanelerdeki insanların ve kahramanların gerçek olabileceğini hiçbir zaman düşünmezdim. Oysa şimdi eskinin tüm imkansızlıklarını yaşıyorum. Bütün güzellikleriyle bir efsaneyi yaşadığımı söyleyebilirim.

-Sadece güzellikleriyle mi? – diye kafasını sallayarak sordu Kawa.

Baran şaşırmişti bu soruya. Fakat, geçen uzun yıllar ona, bu efsane savaşçılarda sözcüklere atfedilen anlamları ve derinliği görecektir tecrübeyi kazandırmıştı. Kuşku ve merakla sordu;

-Neden sordun bunu?

-Çünkü Memo'nun şahadetine sebep olan, onu savunmakla görevlendirilen biriydi. Memo'yu bırakıp kaçtı ve teslim oldu. Oysaki Memo, onun yanından hiç ayrılmazdı. Bir gün kötü sıkıştırıldığımız bir çatışmada, Memo tek başına onu kurtarabilmek için direnmiş, düşmana teslim etmemişti. Ağır yaralarına rağmen onu alıp getirmişti. Arkadaşlığın değerini en yakıcı ondan öğrendim. O en güvendiği arkadaşının ihanetine uğradı. Biliyor musun, Onun hiç istemediği bir şeydi bu. Nasıl oldu bir türlü anlam veremiyorum. Oysa sonradan çıldırmasıya ihanetin karanlığına koşan aynı kişi, önceleri sıkı savaşçıydı; iyi savaşçıydı.

-Hıh! Şiddet! diye ağzını büktü – en sık yapılan ve hiç bir zaman tam anlamıyla anlaşılmayan şey. Şiddet kolay uygulanır ama zor anlaşılır. Bir çoğu onun için çıktı bu dağlara. Şiddet tehlikeli bir silahtır. Kullanmasını bilmezsen, döner seni vurur. Keskin bir şiddet aynı keskinlikte bir düşünce ve duyguyla birleşmeyince, insanlığın zararına kullanılır. Genelin ifadesinden çıkar, bireylerin ifadesi halini alır. Çirkinlik olmamalı, evet. Ama çıkıyor diye de sitem edemeyiz. Önemli olan çirkinliğin olması değil, onu nasıl görmemiz gerektiğidir... Yani hassas ve zayıf bir nokta. Ne garip! Düşüşü yaşayan bir halkın gerçekliği oluyor herhalde. Bir çok güzellik varken bir çirkinliğe takılıp kalmak... Neyse, uzun mesele...

-Şimdi daha iyi anlıyorum- dedi Kawa başını sallayarak. Kendisini hepimizden üstün görürdü. En iyi savaşanın kendisi olduğunu söyler, çok şey isterdi. Sürekli hakkının yenildiğini söyleyip dururdu.

Baran, arkadaşının en güçlü ve en zayıf noktasını yakaladığını düşündü bir an. Sonra uyarıcı bir ses tonuyla devam etti:

-Anlatmaya niyetin yok herhalde. İstersen köyden başla. Işıklardan başka bir şey görünmüyor. Gündüz gözüyle göremeyiz buraları herhalde. Sabah nereden çıkarız belli değil.

Kawa sorduğu sorunun zamansız olduğunu anlamıştı. Yönünü köye doğru çevirerek anlatmaya başladı.

-Şu anda bulunduğumuz taraf köyün fakir mahallesidir. Işıkları bol olan yer ağanın evidir. Evde denilmez belki, bir köşk. Eskiden tek orada ışık yanardı. Köyün tek ışıklı eviydi, yani ağanın köşkü. Zenginler ve ağayla aynı aşiretten olanlar karşı tarafta otururlardı.

Işığı yansıtan kıvrımlı ince çizgiyi gösterdi;

-İçinde yürüdüğümüz bu dere köyün iki mahallesini ayıran bir sınır gibidir. Harman

alanı, traktörler ve her türlü iş makinesi karşıdadır. Bir de şehre giden minibüsler oradan kalkar. Çürümüş sakızlardan başka bir şey alamadığımız bakkalda karşıdadır. Sadece yoksul çocukların gittiği iki odalı okulda. Çocuklar okuma-yazmayı beş yılda zar zor öğrenirlerdi.

Konuşmasını kesip gülümsedi.

-Neden güldün? Diye sordu Baran.

-Ağanın küçük yaşta şiş göbek olmuş koca kafalı oğlu geldi aklıma. Ağa ve adamları çocuklarını şehre gönderir özel okullarda okuturlardı. Ağanın oğluna *Kundir lakabını takmıştık. Köy ekmeğini yemezdi, onun için şehirden özel fırın ekmeği getirirlerdi.

***Kundir: kabak.**

Büyüdüğünde, yoksul mahallesinin tek güzeli olan mezarlıktaki ağaçları satarak borcunu ödemişti.

-O kadar düştü mü?

-Düşküdü zaten, asla duraklamadı düşüşü. Beyni dağılmış bir halde, İstanbul'da bir çöplükte buldular onu. Kaçınılmaz sondu onun için, gerçekçi bir son. Ülkücü mafya Kürt'tür diye temizledi adamı. Eskinden silah kaçakçıları, esrar tüccarları eksik olmazdı buralardan. Sık sık çevre köylerden genç kızlar kaybolur, sonra arazide ölü bulunurlardı. Herkes bunu kimin yaptığını bilirdi, ama sesini çıkaran olmazdı. Çünkü, katiller zorlandıklarında jandarma gelirdi yardımlarına. Bir de gece gündüz ağanın kapısından ayrılmayan imam vardı. Şehirde büyük bir kalpazan, köyde ise büyük bir inanç adamı olarak tanınmıştı. Ama yinede bir çok kişi onun nasıl bir şarlatan olduğunu bilirdi.

Üç beş tavuğu olan fakirlere boş kağıtlardan muskalar yapar, karşılık olarak bütün varlıklarını alırdı ellerinden.

Anlayacağın köyün tüm zenginlikleri, zenginleri, imkanları, pislikleri, çürümüşlükleri karşıda bulunurdu.

-İlginç! - dedi Baran. -Hayretler içinde- böyle bir hayata nasıl katlanabilir insan?

-Hani arada bir sohbetlerde anlatırdın ya, yozlaşan kavimler, salgın hastalıklar ve tufanlar olurdu... ve her kavim öncüsünü, peygamberini beklerdi. O ana kadarda herkes kötülüğün çanak yalayıcısı olmaya çalışırdı. Onlar için çelişki, en üsttekiler gibi olabilmektir. Alttakilere göre en iyiler üsttekilerdi. Ve onların doğru yaptıkları için en üstte olduklarına inanırlardı. Ağa ve yardakçılarının durumu böyleydi ama, fakirler... Onların tarafında Asur döneminden kalma harabeler, mezarlık ve onun sonradan kesilen bahçesi, bir de o bahçede bütün umutlarını düğümledikleri, rengarenk ipler bağlı bir adak ağacından başka bir şeyleri yoktu. Gençler için, en büyük koşturmaca bu mezarlığın bahçesinde sevdikleriyle kaçamak buluşmalarıydı. Bu bir kader gibi görünürdü onlara.

Kawa bir an duraksayıp Baran'a döndü;

-Kader yoktur değil mi? - diye sordu.

-Kader onu isteyene yol gösterir. İstemeyeni ise sürükler - dedi. -Yani insanlar kaderini kendi elleriyle yaratırlar. İyi yada kötü

Kawa devam etti;

-Evet, işte böyle, bir zamanlar buralarda insanlar doğuştan günahkar doğarlar ve böyle yaşarlardı.

Baran, kederli havayı dağıtmak için konuyu değiştirdi.

-Bu arazinin tümü ağanın değil mi?

-Bismil'den, Amed ovasına kadar her yer onundur - dedi Kawa. Parmağıyla yıkılmış olan, solgun gece ışığında belli belirsiz görünen tek pencere kerpiç evi gösterdi.

-O ev Memo arkadaşın eviydi ve her şey o evde, bir sıpanın doğmasıyla başladı. Dedim ya, Memo küçükken kendi yaşlılarıyla oyunlarda pek yer almazdı. Çocuklar

“gogo” oynarlardı. Bu oyunda ve özellikle “Kap” denen oyunda cezalı çocuğa kayışla vurulurdu. Bu oyunu oynamayan, erkek sayılmazdı. Ama her zaman cezalandırılan, hakarete uğrayan fakir çocukları olurdu. İşte Memo’nun oyun oynamaması da bu yüzdendi.

.....
-Oyun oynamayan bir çocuğun dünyası farklı olmalı – dedi Baran.

-Memo harabelere giderdi, orayı çok severdi. Orada toprağı kazar, bulduğu eski para ve demir parçalarıyla oynardı. Sıpanın doğacağı akşam, Memo’nun ana ve babasının yüzü gülmüştü. Ne de olsa Memo’ya bir arkadaş, babasına ise yük taşıyacak, bir yardımcı olacaktı.

Sıpa doğdu ama sakat doğdu. Bir ayağı topallıyordu. Alnında atlarındakine benzer bir akıtma vardı. Memo’nun babası bu işe çok sinirlenmişti. Bel bağladığı sıpa sakattı. Ve tuhaf özelliklerle yüklüydü. Bu yüzden doğar doğmaz sahibi onu ahırdan çıkardı. Köylüler ise uğursuz anlamında “kudümsüz” dedikleri bu sıpayı köyden çıkardılar. O zamana kadar alnında beyaz lekeyle sakat bir sıpanın doğduğu görülmemiştir. Yaşlı, çoluk çocuk, gördükleri yerde onu taşıyorlardı. Oysa ki diğer hayvanlara aman vermeyen köpekler, sakat sıpaya hiç dokunmazlardı. Hiç bir kurt da dokunmazdı ona. İlk günler onu Memo besledi, karnını doyurdu, temizledi. Arkadaşlığı biraz da gizliden gizliyeydi. Böylece Memoya arkadaşlık, dostluk edecek ilk canlı ortaya çıkmıştı. Ona alnındaki akıtmadan dolayı Beşo adını koydu. Dostluğun çok biçimini gördüm, ama onlarınki gibisini hiç görmedim. Beşo bir insan gibiydi.

-Peki nasıl anlaşılardı birbirleriyle ? diye sordu. Baran atların zeki olduğunu bilirim ama, insanlarla dostluk kuran bir sıpayı ilk kez duyuyorum.

Kawa devam etti;

-Dikkatimi çeken bir şeyde, sırtına konan kuşlar ve koklaştığı köpeklerdi. Memo dan başka yine de herkes için sadece uğursuz bir sıpaydı o. Bence onu asıl farklı kılan Memo’ydu. Sevindiğinde kulaklarını kaldırır sağa sola sallayıp dururdu. Üzülüyündeyse boynunu eğer, kulaklarını sarkıttı. Bazen Memo üzgün olduğunda ya da ağladığında, yanına yaklaşır, uzun diliyle yüzünü yalardı.

-Demek onun asıl dikkat çeken yanı Memo ile arkadaş olmasıydı. İlginç! Acaba şimdi birine ‘eşek dostu’ dense ne olur, kıyamet kopar herhalde. Bir çoklarının yakalayamadığı dostluğu Memo’nun bir sıpada bulması düşündürücü. Belki de hiç bir zaman onun bir hayvan olduğunu düşünmedi. Bir sıpayla gülmek ağlamak, yaşamak... Gerçektende onu tanımak isterdim. Sıradan bir hayvan severlik yada çocuk ilgisi değil bu. sanıyorum çok farklı bir duygu olmalı. Hiç anlatmaz mıydı?

-Sonradan... dedi Kawa. ... fırsat buldukça o günlerden bahsederdi. Evden nasıl kaçıp, Beşo’nun yaşadığı harabelere gidişini anlatırdı. Daha çok Asur harabelerinin Dicle nehrine bakan yüzünde gizli bir yer bulmuştu arkadaşına. O gece evden kaçmışsa, Memo kesin bu yerde Beşo ile kalırdı. Bir çocukluk hayalinin kurgusunu nasıl yaptığını. O zamanlar da neler hissettiğini zevkle anlatırdı. Amedin titreyen rengarenk ışıklarını, parlayan Dicle sularını seyredişini, yıldızlı gecelerde, farklı dünyaların kurgusunu nasıl yaptığını, o zamanlar anlatmaya çalışırdı. Bir çocukluk hayali belki de; ama o yoksul sevgisizliğin, bu günkü yeşil üniformaya ve koca göbekli ağalığa gösterdiği “Ez Xulam’lı, ez beni’li ” varoluşa bir tepkiydi onunkisi.

Peki hayaller maddi midir? Sence, yoksa bir işaret midir?

-Onları yaratan çevre koşulları oldukça, hayaller de olacaktır – dedi. Baran.

-Nasıl yani?

-Çocukken hepimizin, hayal dünyaları vardı. o hayallerin masum dünyasından kendi kurgularımızı yaratırdık...

Kawa onun sözünü kesti.

-Bir tanesini anlatsana...

Kısa bir an düşündü Baran.

-Tüm servetin duygularıyla birlikte kumar masasına yatıran babamın, evimizi talan eden şiddeti, anama ve bize uyguladığı zulmü, sevgisizliği ve ilgisizliği ende hayali bir baba imajı yaratmıştı. Sokakta kaldığım zamanlar anamın ve babamın eve dönmelerini beklerken, aileye ve yaşama ilişkin hayaller kurardım.

-Peki ne oldu hayallerine?

Gülümseyerek -Beni buralara kadar getirdi- diye cevap verdi Baran. Kawa, o ana kadar gerçekte gerçek olmayan arasında gidip geldiği efsanelerin gerçekte olan bağlantısını öğrendikçe bu sohbetten daha fazla zevk almaya başlıyor, onlara şimdi daha iyi anlam verebiliyordu. Devam etti:

-Efsanelerin bana neden hayal gibi geldiğini şimdi daha iyi anlıyorum. Neyse biz en iyisi öykümüze devam edelim.

Bir gün Memo ile Beşo, mezarlık bahçesinde gezip kaçamak oyunlar oynarken, adak ağacına bez bağlamakta olan iki küçük kız görürler. Bunlardan biri köyün delisi olarak bilinen Aze, diğeri ise ağanın küçük kızı Zeynê ...

Baran, şaşkınlık içinde -Deli mi!?- diye sordu.

-Aslında menenjit geçirmişti. Deli değildi yani. Eğri yürüdüğü, peltek ve ağır konuştuğu için herkes ona deli gözüyle bakardı. Memo bir keresinde ondan söz ettiğinde, ondaki gülümsemenin içtenliğini, sıcaklığını hiç kimsede görmediğini söylemişti. Görünümdeki tüm kusurlara inat, coşku ve sevgi içinde yaşardı.

-Sen Azê'yi gördün mü? - diye sordu Baran.

-Onu iyi tanırdım. Farklı bir duygu taşırdı. Bizleri hep utandırırdu. Buralarda onun kadar bize bağlı birini daha görmedim. Ağa ona "Doğal komünist" derdi.

Baran kendini tutamayarak, neredeyse kahkahalarla gülmeye başlamıştı.

Kawa- Sus! yerimizi belli edeceksin- diye Baran'a engel olmaya çalışırken, anlam verememişti.

-Birden kendimi kaybettim - dedi Baran. Ne yani, Koca göbekli hareket ettiğini mi zannediyordu? Keşke her gördüğüm hakaret böyle olsa... görüyorsun değil mi? Karşılıksız, içten bir yaşam delilikle özdeşleştirilmiş. Karşılıksız, içten, eşit bir yaşam yaratmak, Azê'nin duygusunu yaratmak ve her şeyden öte böylesi bir halk ve insanlık yaratmak... Efsane bu! Kawa, anlıyor musun artık. Neyse, şimdi Azê'yi anlat, ama her şeyiyle!

Aze'nin Baran'ı bu kadar etkilemesine şaşırmadı Kawa. Çünkü o da en az onun kadar etkilenmişti Azê'den. Devam etti.

-Yıllarca üzerinde hep aynı yırtık, yamalı ve çürümeye yüz tutmuş fistanından başka bir şey görmedim. Kimse onu güzel bir elbise ve bir pabuca layık görmezdi. Zaten zenginlerden başka kimsenin ona verecek bir şeyleri yoktu. Milisimiz olduğunda elbise alması için ona zorla verdiğimiz parayı, yine bizim için kullanırdı. En sonunda bin bir çabayla ona bir elbise giydirebilmiştik. Zeyne küçükken onunla buluştuğu zamanlarda, ayakkabılarını çıkartırdı. İlerleyen yıllarda Zeynê'ye bunu neden yaptığını sorduğumda, Azê'ye güzel bir pabuç verememenin ezikliğini hep yaşadığını söylemişti. Kendi pabucunu da veremezdi çünkü kendi pabuçlarını verdiğinde bu fark edilecek ve dostlukları sona erecekti. Nihayetinde hiçbir ağa kızının köyün delisiyle arkadaşlık etmesine tahammül edemezdi.

Onun için Zeynê, Azê ile buluştuğunda onunla yalınayak gezer, çatlayan tırnakların ve dikenlerin acısını paylaşarak bu ezikliğinden kurtulmaya çalışırdı. Aze'nin ailesi yarı göçebeydi. Kışın köye gelir, yazın yaylaya çıkarlardı. Ama Aze'yi götürmez, onu tanrının ve köylülerin insafına terk ederlerdi. Yalnız kaldığında onu evden aşırıldığı yemeklerle Zeyne beslerdi. Köyde kimseler onun nasıl beslendiğini bilmezdi. "Tanrının hikmetidir" deyip

geçerlerdi. Azê hakkında anlatılacak o kadar çok şey var ki, anlatmakla bitmez.

-Ya Zeyne, dedi Baran. Onu anlat biraz.

-Zeyne çok güzel bir kızdı. Tek ışıklı evin göz bebeği idi. Ağa bile kendisinden nasıl olup da böyle bir çocuk olduğuna şaşırırdı. Ağanın yakınları ve şehirdeki çevresi onu kendilerine gelin yapabilmek için ümitsiz de olsa yoğun çaba harcar, kıskançlık krizi içinde birbirlerini yer bitirirlerdi. Zengin mahallesi de her gün birbirine girer, birbirlerinin kafalarını yerlerdi. Onlar için bu durum bir zevk olmuştu sanki. Her ev Zeyne'yi kendi evinin gelini sayar, öyle yaklaşırdı. Fakat ağa böylesi bir sermayeyi elbette ucuz harcayamazdı. Küçük yaşta onu alay komutanın oğlu Mete ile sözleşti, veya başka bir deyişle pazarlamıştı. Zeyne 20'sine girdiğinde onu evlendirecekti.

-O kadar güzel miydi gerçekten? - diye sordu Baran.

-Mucize gibi bir şeydi. Güneş gibi parlayan altın sarısı saçları, bahar yeşili gözleri ve ay berraklığında teniyle gökyüzünde ki o...

-Hey uyan! diyen Baran, muzip bir edayla kendinden geçen Kawa'yı dürtükleyerek; - Cennete mi gittin yoksa? Meleklerden bahsediyor olmalısın?

Kawa kendinden emin bir halde;

-İnanmıyorsun değil mi? dinle, daha çok şaşıracaksın -diyerek devam etti. -Köyümüzde ve yakın çevrede, aslında onun gibi çok güzel kızlar vardı. Ama onun güzelliğini böylesine çekici kılan, ruhuydu. Yaşamın ve güzelliğin karşıtı olan o mahalleden özellikle de o somun suratlının evinden nasıl olurda böylesine melek ruhlu biri çıkar, anlam vermiş değilim. Öyle bir mahalleden ve öylesi bir babadan olsa olsa, burnu havada, şımarık, babasının dişisi bir kız çıkması beklenirken, kalbi iyilik dolu, herkesi seven ve saygı duyan, her zaman zavallı ve acizlerin yanında biri olarak fakir mahallesine geldiğinde, herkes bir insan olduğunun, değer gördüğünün farkına varır, ezilmiş duyguları bir an olsun rahatları. Zaten ağa sonunda 'kendi ağırlığını azaltıyor' diye Zeyne'nin yoksul mahallesine gitmesini yasakladı. Koca göbekli sevgi yasakçısının onu aylarca fakir mahallesinden kopardığı olurdu.

Baran, yeniden Kawa'nın sözünü kesti.

-Uzun yıllar önce bir kitap okumuştum. Şöyle diyordu; "İktidar ve tahakkümü hedef seçen hakim sınıflar, eşitliğe giden sevginin kudretine dayanamazlar. Çünkü sevginin kudretinde iktidar ve tahakküm duygularına yer yoktur."

Kawa'nın iyi bir okumşluk düzeyi olmasına rağmen, bu sözlerin ne anlama geldiğini anlayamamıştı. Kafasını kaşırken, farkında olmaksızın sordu

-*Te go çi?

Baran tebessüm ederek arkadaşını yanıtladı.

-Açık ama ağır bir kelime dizgisidir bu. Bunu ilk söyleyeni yaktılar. Bu cümleyi biz ve bizim gibiler yeniden söylemeye cesaret ediyorlar. Bedelleri ortada. Zeyne bunu söylememiş ama, duygularıyla bu düşünceyi yaşatmış, kendi yaşadığı kadar da hem size, hem ağaya hissettirmiş.

Kawa sordu;

-Bence eşitlikçi sevginin en büyüğünü biz yaşıyoruz. Ama hem adam vuruyoruz, hem de iktidarı hedefliyoruz; sence bu bir çelişki değil mi?

-Tufan dönemlerini anlatmıştım sana - diye cevap verdi Baran. "Tanrı bağışlayan ve affedendir" Yoldan sapan kavimlere peygamberlerle işaret gönderir. Bunu önemsemeyenin sonunu tufan belirler ve yerini yeni bir kuşak alır. Ya da Babil söylencelerindeki Yalvaç Ohannes gibi denizden çıkmış, bir dünya dönemini parçalayıp tekrar birleştirmiş ve kavmine şunları söylemiştir; "Buraya size barış değil, kılıç sunmaya geldim" Oysa ilişkileri koparan birleştirir de. Bu nedenle onun sözü evrensel bir sevgi sözüdür. Yine de insanların ölmesi iyi bir şey değil tabii.

*Te go çi?: Ne dedin?

Kawa heyecanlı bir bekleyişten sonra:

-Yani bir gün savaştıklarımızla birlikte yaşayabileceğimizi mi söylemek istiyorsun?

-Evet, dedi Baran. Eşitlikçi, paylaşımcı sevginin iktidarında...

-Bu biraz ağır geldi bana, dedi Kawa. İstersen biz yine hikayemize dönelim.

O gün kaçak dostların kaçamak buluşmalarından biri buluşturmuştu onları. Canlı bir yaşam senaryosu gibi, sanki önceden hazırlanmış gibi çekilmiştiler birbirlerine. İyi olanı iyi olan hisseder. Tuktular tutkuları çeker. Aynı duygu ve hisler varacağı yeri ve onun yolunu iyi bilir. Onlar sanki böylesine bir buluşmaya hazırlanmışçasına duruyorlardı birbirlerinin karşısında. Birbirlerinden kaçmadılar. Zeyne, Aze'nin elinden tutup sanki verilmiş bir randevunun buluşmacısıymış gibi yaklaştı onlara. Beşo kulaklarını yuvasından çıkarırcasına havaya dikmiş, kocaman kara gözleriyle onları süzerken; Memo, o an belki de hayatının en zevkli oyununu oynuyordu. O anı her anlattığında aynı heyecanı yaşardı. Zeyne karşısında durup şöyle demiş; 'Bizimle arkadaş olur musun?' Memo da bütün gücünü harcayarak tek bir kelime söylemiş. 'Olurum' ve Beşo'yu kastederek eklemiş; 'Ama onu bilmem'. Zeyne cebinden bir şeker çıkarıp Memo'ya verdiğiğinde, Memo şekeri taşla kırıp küçük parçayı kendine, büyüğünü de Beşo'ya vermiş. Bunu gören Zeyne Memo ve Beşo'yu yanaklarından öpmüş. Beşo, kulaklarını bir o yana bir bu yana oynatmış, Memo'nun yüzünde de ateşler yanmaya başlamış...

Baran dayanamayarak; -O zaman kaç yaşındaydılar- diye araya girdi.

-Memo, sekiz -on arasında olmalı. Zeyne'de bir o kadar vardı herhalde. Azê, onlardan daha büyüktü. On iki-on üç yaşlarında.

Memo, harabelerde bulduğu kolye ve bileziği onlara verdi. Kolyenin üzerinde iki resim vardı. Bir yüzünde yedi boğumlu bir akrebin üstünde duran dört köşeli bir yıldız, diğer yüzünde ise bir ceylan çiziliydi. Ve sarı kehribardan yapılmıştı. Bu taşı boynuna asan kişi, hangi yüzde renk değişimi varsa ona göre hareket ederdi. Bu işareti yorumlamada usta olanların yaşamları boyunca engellere rast gelmeyecekleri söylenirdi. Memo, bu kolyeyi Zeyne'ye, ay ve güneş motiflerinin işlendiği bileziği ise Aze'ye verdi. Böylece Memo, sahip olduğu en değerli eşyalarını yeni dostlarına vermişti.

Kawa'nın bahsettiği antik takılar Baran'ın dikkatini çekmişti.

-Bu harabeler hakkında bilgin var mı? Tarihlerini biliyor musun? diye sordu.

-Asur döneminden kalma. Rivayete göre Sargon adlı kralın kızı, tanrı Ahura Mazda için yaptırdığı tapınaklardan birini buraya inşa etmiş. Üç tapınak olduğundan bahsedilir. Günlerden bir gün Dicle ırmağı, bu üç tapınağın üstünde kurulduğu toprakları basmaya başladığında ve tarlalara verim getirmeye son verdiğiğinde, kralın kızı bir düş yoluyla tanrının isteğini öğrenmiş.

-Neymiş isteği? diye heyecanla atıldı Baran.

-Kawa; "Söylencelere hiç dayanamıyorsun. Sabret de anlatayım" diye sözünü kesmemesi için Baran'ı uyardıktan sonra devam etti.

-Kralın kızı, kraldan habersiz bu tanrıya inanmaya başlamış. Tanrı geceleri rüyalarına girip topraklarında hüküm süren zulme karşı onu uyarmış. Bir gün, yine hakikatin yolunu öğrenmek isteyince; Tanrı Ahura Mazda ona şöyle demiş "Hakikatin yolu bir erkeği öldürmekten geçiyor. O erkek babandır. Hakikat, kral olan babanın ölmesidir. O öldüğünde hakikat senin olacak. Ve bunu sen yapacaksın. Sakın korkma ve arkasından ağlama. Kendini suçlama ve hiçbir zaman pişmanlık duyma. Pişmanlık duyarsan ölmüş olsa dahi ruhu sonsuza kadar yaşayacaktır. Bu seni kurtaracak. Ama ülkeni ve insanlığı değil" Kralın kızı

sormuş; “Onlar için ne yapılmalı ey Ahura Mazda?” Tanrı rüyasında ona bunun da yolunu göstermiş. Rüyasında gövdesi gökyüzünü dolduran bir adam görmüş. Tüm dünyayı içine alacak kadar genişmiş adam. Başındaki taç onun hükümdar olduğunu gösteriyormuş. Adamın bir yarısı da kralın kızı şeklindeymiş. Fırtınalar ayağının altındaymış ve elinde tüm toprakları dolduracak kadar çok çiçek varmış. Sağında ve solunda iki şahin duran bu adam kralın kızına bir ev yaptırmasını söylemiş. Fakat kralın kızı bu hükümdar tacı taşıyan adamın kim olduğunu çıkaramamış. O anda güneş sırtından doğmuş. Bir kadın, bir elinde çivi, diğerinde yıldızların resmedildiği bir tablet tutuyormuş.

Biraz ötesinde ikinci bir adam görmüş. Ama diğeri gibi başında tacı yokmuş. Bu bir savaşçıymış. Elinde tapınağın şeklinin çizili olduğu bir tableti de o taşıyormuş. Fakat farklı bir erkekmiş bu. Göğüslerinden akan süt, bütün toprakları suluyormuş...

Kralın kızı kendisine bir bilmece sorulduğunu anlamış. Düşündeki hükümdarın ayaklarının altında, iki taş kalıp arasında bir kader taşı varmış. Solunda ise yüklü bir merkep duruyormuş.

Kralın kızı uyanmış ve günlerce rüyasını çözmeye çalışmış, ama bir türlü onu gerçeğe götüren bir yoruma ulaştıramamış. Sonunda çareyi kralın kahinine danışmakta bulmuş. Ve ondan gördüğü rüyayı yorumlamasını istemiş. Korktuğu için tanrının ilk söylediklerini anlatmaya cesaret edememiş. Bu yüzden hakikate giden yolu yanlış ve gizli anlamının dışında, olduğu gibi uygulamış ve babası olan kralı gizlice öldürmüştü. O günden sonra da ülkeyi o yönetmeye başlamış. Hakimiyetindeki ülkenin huzur bulmasının nedeni ise kahine anlattığı ikinci düşü, kahinin ona gizli anlamıyla yorumlamasıymış. Kahin düşünüy şöyle yorumlamış.

–“Gök gövdeli şahinlerle oturan adam insanın özü ve senin de yarı tarafın, yani içindeki tanrıdır. Sana emri; içinde insanların kötülüklerinden arınacağı bir tapınak yapmandır. Güneş, senin koruyucu tanrıdır. Işık gerçeği bir an önce görmeni söyler. Çivi ve tableti elinde bulunduran kız, tapınağı inşa etmen içi uğurlu yıldızları yani doğru yolu gösterir. İkinci adam, yani savaşçı, sana tapınağın planını gösteriyordu. Hükümdarın solunda duran yüklü merkep de sensin, görevin için hazırsın”

Kahin rüyayı böyle yorumlamış. Ve son bir şey eklemiş konuşmasına “Bir işaret gelecek ve sen o zaman harekete geçmelisin”

Kralın kızı o günden sonra sabırsızlıkla işaretin geleceği günü beklemiş. Sadece tanrısının ona işaret göndermesi için dualar okumuş, sunak sunup kurbanlar adanmış. Bıkmadan usanmadan yalvarmış: “Kahraman tanrı! Bana bilmem gerekeni bildir! Çünkü ben bunların anlamını bilmem. İşareti göster bana...”

Aynı gece rüyasında tanrı cevap vermiş.

–İlk hakikati unuttun ve gerekli olanı yapmadın. Bu yüzden hakikati görmeyeceksin, bilmeyeceksin. Senin tanrıların da baban gibi hep hükümran olacak. Bir gün yapman gerekeni anladığında, artık iş işten geçecek. Ama ikinci hakikat, tapınağı yaptığın gün gökten seslenecek, topraklar ıslanacak. İkinci tapınak bitiğinde ülkenin bolluk gelecek. Üçüncüsünü yaptığında ayağımı dağa basacağım. Fırtınaların gizlendiği yere, o zaman fırtınalar duracak. Dağlardan hafif, ılık rüzgarlar gelecek. Öyle ki ülkenize hayatın soluğu esecek. Bu tapınakları iyi koruyun. Bunlardan biri yıkılırsa bütün lanetim üzerinize olacak.

Derken kralın kızı uyanmış. Tapınakları yapıp bitirdiğinde ülkeye yeni bir hayat gelmiş. Köle ve sahibi yan yana yürümüş. Yüksek ve alçak yan yana oturmuş, kötüler iyi olmuş, yetimler, zenginlerden çekmemiş. Güneşte doğruluk parlamış ve bu topraklarda ki bütün insanlar gece gündüz tehlikelere karşı tapınakları bekler olmuşlar. Ta ki bir gün ılık denizin nemli uyuşukluğunda bir Seyyah kale kapısını vuruncaya dek.

Kralın kızı ilk gördüğü an sevmiş onu ve onunla yaşamaya başlamış. Seyyah bütün

oyunları başına örüp tahtını elinden alıncaya kadar. Ondan sonra kralın kızı ilk düşün ne anlama geldiğini anlamış anlamasına ama tanrının söylediği gibi iş işten geçtikten sonra. Öldürmesi gerekenin kral babası değil, içindeki erkek olduğunu her şeyini kaybettikten sonra anlamış.

-Müthiş!, dedi Baran. Büyük benzerlik değil mi?

-Doğru, dedi Kawa. Bize çok benziyor.

-Yakın bir zamana kadar da tapınak sağlam ayaktaymış- dedi Kawa.

-Ne oldu sonra?-

-Kimseler gidip gelmezmiş oraya. Günün birinde köye bir gurup yabancı gelmiş.

Köylülerden bazılarını yanlarına alarak köyden ayrılmışlar. Bir süre buralarda bazı kazılar yapmışlar, sonra gitmişler Onlar gittikten birkaç hafta sonra, köylüler bir sabah büyük bir gürültüyle uyanmış. Bakmışlar ki tapınak yıkılmış, yerle bir olmuş.

-Yabancılar mı yıkmış tapınağı?

-Biraz öyle,

-Nasıl yani? diye şaşırarak sordu Baran,

-Kendileriyle götürdükleri köylüleri para ile tapınakta kazı yapmaya ikna etmişler. Fazla dayanıklı ve sağlam olmayan duvarlardan resimli büyük taşlar çıkarmışlar. Hepsinde yapıldığı dönemi anlatan resimler, figürler ve yazılar varmış. Kazdıkları yerden çok miktarda altın eşyalar ve heykeller de çıkmış. Yabancılar bunları yanlarına alıp gitmişler. Sonradan temeli zayıflayan tapınak yıkılmış. Böylece çevredeki herkes söylencenin bildirdiği lanetli işareti bekler olmuş. Baran kendinden emin;

-Boşuna bekliyorlar, dedi. Yüzünde bir utanma ifadesi vardı.

-Neden? diye merakla sordu Kawa,

-Kralın kızı ya da tanrı tapınaklarının kendi insanlarınca yağmalanıp yıkılacağını tahmin edemezlerdi herhalde. Hep dışardan beklemişler yıkıcılarını. Atalarımız ne demiş? “*Kurmê darê na jî darê be dar narîze” lanet başka nasıl gelebilir ki? En ilkel insanlar bile atalarının mirasına el sürülmesine izin vermezler. İnsanların toprakları olmayabilir, ama onursuzluğu kabul etmemeli. Bu insanlar ruhlarını, bir tarihi beş paraya sattılar. Dün bu tapınak ve diğerleri, bu gün Hasan Keyf, kim bilir yarın...?

Baran, sözünü bitirmeden susmuştu, öfkeliydi.

- Kawa, “Evet yarın.... Yarın ne olacak?” diye ısrarla sordu

-“Yarın olamayacak!” dedi Baran. “Çünkü sen bitmiş olacaksın”

Kabullenemeyen Kawa tekrar sordu; “Her şey bitti mi yani? Bu tarih, bu insanlar ne olacak peki?”

Baran yürek eriten bakışları ve çatık kaşlarıyla ona baktı.

-“Tanrı fırtınaların gizlendiği yerlerden ayağını çekecek” dedi. “Fırtına yakıcı, keskin bir bıçak gibi geçecek yüreklerinden. Kirleri kesip atacak. Onun acısı, tarihi ve insanlığı yeniden yaratacak. Bekledikleri işaretle bu gece karşılaşacaklar herhalde” bunu söylerken Kawa’ya bakıp gülümsedi. Sonra “Sen var ya...” dedi. “Kesin hikayenin sonunu getirmemekte kararlısın. Bak! Yine nereden nereye geldik. Eee... sonra ne oldu? Kaldığın yerden devam et.

***Kurmê darê na jî darê be dar narîze:** Ağacın kurdu içinde olmazsa, ağaç çürümez

-“Memo Zeynê’nin elinden tuttu” dedi Kawa. “Zeyne Aze’nin elinden, Aze’de Reşo’nun yularından tuttu ve sonra harabelere gittiler. O günden sonra, günlerce hep birlikte oynayıp, kırlarda koşular. En sevdikleri oyunsa, harabelerde oynadıklarıydı. Memo, Kralın yerine otururdu, Zeyne yanındaki kraliçe olur, dünyalar güzeli prensesin yerine de Aze kurulurdu.

Baş vezirde Reşo'ydu. Hayallerinde ki ülkeyi orada kurar, yönetirlerdi.

Oyunları devam edip gidiyordu. Zeyne'nin ayaklarında oluşan yanıklar ise gündün güne artıyordu. Geceleri artık yatamaz, uyku uyuyamaz olmuştu. Ve bir gün yıpranmış ayakları, anasının dikkatini çekti. Anası Zeyne'nin peşine, kahyanın oğlunu taktı. Ne de olsa o da Zeyne'yi herkes gibi kendisine sözlü kabul ediyordu. Kahyanın oğlu gibi, bir çocukları da gece-gündüz fırsat buldukça Zeyne'yi takip ederdi. Zeyne'nin çocuk hayatını neredeyse teslim almışlardı. Hepsi de Zeyne'den çok büyük olmalarına rağmen iddialarından vazgeçmemişlerdi, Bu yüzden Zeyne'ye namus subapları giydirdiler. Zeyne daha o küçük yaşına rağmen onlarca sözde kocaya pazarlanmıştı. O haliyle parsellenmiş bir toprak parçası gibiydi. Günlerce takip edilen kaçak dostlar yine harabelerde oynarken yakalandılar ve her şey bitti. Acımasız dünyanın onlara bahsettiği rüyadan uyandılar. Mutluluk oyunları sona ermişti.

Onları yakaladıklarında köy meydanına getirmişlerdi. O gün bende oradaydım. Sevinçten ağzından köpükler dökülen kahyanın oğlu, kazandığı zaferi bir kahraman edasıyla çevresindekilere ballandıra ballandıra anlatıyordu. Neredeyse çıldırarak gibiydi. Havale geçiriyormuş gibi söylenip duruyordu: "Benim olmayan hiç kimsenin olamaz"

Kawa bir an durup asit gibi yakıcı bakışlarını Baran'a doğrulttu. Yay gibi gerilmiş yüz hatları sağ gözündeki tiklere karıştı.

"Biliyor musun?" dedi, "Ondan sonra, o sözden ve o sözü andıran her şeyden nefret ettim. Bu duyguyu ve düşünceyi gördüğüm herkes, bana o ifriti anımsattı. Onları köyün meydanına getirdiklerin de bütün köy toplanmıştı. İçler acısı durumlarına rağmen fakir ve kimsesizler dahi o gün onların yerinde olmadıkları için hallerine şükrediyorlardı. Ağanın ayyaş kulları vahşi köpekler gibi sadırdılar Memo'ya. Onlarca koca adam küçük bedeni öldüresiye dövüyordu. Hem de o yetmiş yedi ecdadımızın namus dediği şey adına.

Hem de namus diye bir kelimeyi duymamış, ne olduğunu dahi bilmeyen on yaşında bir çocuğu. Bir de bunları yapanlarda bir dirhem namus olsa... Bunlar nişanlı kızları kaçırıp kirllettikten sonra boğazlarını kesen, günlerce kurda kuşa yem eden, kokan cesetleri ailelerin almasına izin vermeyip, "terörist" diyenlerse, askerler, anaları ve bacalarıyla oynadığında yorganı başına çekenlerse, biz buna nasıl namus diyebiliriz? Bu insanların namusu var diyebilir miyiz?

Parmağını köyün mezarlığına doğrultarak,

-Orayı görüyor musun? dedi. Açlıktan ölen onlarca çocuk ve yaşlı gömülü orada. Bir çoğu yiyecek bir lokma ekmek bulma umuduyla gittikleri tarlalarda öldüler.

Yeni çıkmaya başlayan ayın ışıkları karanlığın perdesini kaldırırken, yanaklarında ki parlaltı Kawa'nın gözyaşlarını ele vermişti. Baran ; Kawa'nın hasta kardeşinin imkansızlıktan öldüğünü, Ağanın adamlarınca kaçırılan kız kardeşinin kirlletilip öldürüldükten sonra günlerce arazide kaldığını ve onu almaya gittiklerinde, foyaları ortaya çıkmasını diye "terörist" bahanesiyle vermedikleri cesedin çürümeye terk edildiğini biliyordu. O yüzden hiç soru sormadı. O da sustu bir süre.

Kawa'nın yaz görkemiyle ıssızlaşan havayı, gökteki yıldızları, sıcak gecede canavarca saldıran haşereleri bile hissetmediğini fark etti. Kısa bir süre sonra kendine gelen Kawa;

-Acımasızca dövülen Memo'ya koşan yine Aze ile Zeyne'ydi. Koşup ona sarılmış, sıkı sıkıya kenetlenmişlerdi. Kucaklaşıp, ağlaştılar. Bu ağa ve adamlarını daha da çılgınlaştırdı. Aze'yi tüm köylülerin önünde çırılçıplak soyup, dağlara doğru sürdüler. Zeyne'yi saçlarından sürükleyerek eve götürdüler. Beşo'yu da sağlam ayağından vurdular. Memo kanlar içinde yere yığılmıştı. Fakir dostları onu evine götürmüşlerdi. Babası utancından yerin dibine girmiş, başı ellerinin arasında, kapının önünde onu bekliyordu. Ağa kapısında gün boyu çalışması, parçalanan nasırlı ellerinin acısı, aç susuz geçen günler yetmezmiş gibi, bir de

bu olay patlak vermişti. Memo'yu kafasından boşalan kanlar, patlamış dudaklar, morarmış gözler ve yırtılmış yamalı elbiselerle, babasının önüne bıraktılar. Ardından ağanın adamları geldi. Bir aylık çalışmanın karşılığının verilmeyeceğini ve iki güne kadar da pınlını-pırtısını toplayıp köyü terk etmesini söylediler. Hakaret ve tehdit dolu bir ton şey söyleyip, çekip gittiler. Harap kerpiç evinin duvarına yaslanmış babası, ağır hareketlerle yağlı ceketinden tütün kutusunu çıkardı. Birkaç kez avcuna vurup açtı, bir tane kağıt söküp aldı. Tütünün sararttığı beyaz pala bıyıklarının arasından geçirerek, takma dişleriyle kestikten sonra, zehir mi, tütün mü belli olmayan siyah tütünden irice bir sigara sardı. Külüstür muhtar çakmağı sinirden titreyen elinde zor yandı. Derin bir nefes aldıktan sonra ağızındaki kağıtları Memo'ya tükürerek;

-“Uğraşacak iş mi bulamadın ulan? diye bağırdı.

-Yaktın evimizi- derken gözlerinden süzülen birkaç damla, elindeki sigaraya düştü.

O gece toparlanmaya başladılar, hazırlık çok fazla sürmedi. Zaten birkaç yastık, yorgan, üç beş isli tabak, birkaç baş küflenmiş soğan ve biraz kekikten başka toplayacak bir şeyleri de yoktu.

Memo'nun anası, genç kızlığında umutlarıyla yan yana sakladığı yıllanmış pullu gelinliği yerinden özenle çıkarmıştı. Uzun ve yoksul yıllarının ıslatamadığı gözlerini, açılan sandık ıslatmıştı. Yaşlı babasının titrek ve tütünden sararmış elleri çatlak duvardaki tozlu çerçeveye uzanmış, kasvetli bakışlarla yine “La ilahe illâllah Muhammeden resulullah” sözlerine sığınmıştı.

Karanlık çöker çökmez Memo, Beşo'nun yanına koştu. Beşo can çekişiyordu. Bir sıpa olarak dünyaya gelmesine rağmen çok farklı yaşamıştı. Acısını duyduğu, altında ezildiği yük değildi. Çünkü o hiç yük taşımamıştı. Hatta Memo'yu bile... farklı doğmuştu, farklı ölüyordu. Memo'yu yanı başında gördüğünde canlanıp, kulaklarını kaldırdı. Uzun diliyle Memo'nun yaralı yüzünü yalamaya başladı. Memo, o sabah daha şafak sökmeden sevdiği dostlarını bırakıp gidecekti. Bu ona yediği dayaktan daha fazla acı veriyordu. Beşo, kafasıyla ona dokunurken; üzgün, çaresiz, sanki “Git kurtul” der gibiydi. Gözleri ve başı ağlar gibi sırsıksıklam olmuştu. Memo, yüzünü Beşo'nun kanlanmış beyaz akıtmasına dayadı. Çok geçmeden uyuya kalmıştı. Uyandığında Beşo'nun uzun kulaklı başı toprağa düşmüştü. Onu harabelere götürmek istiyordu ama, o küçük bedeniyle bunu yapamazdı. Şafak vakti yaklaştığında Memo, hala cansız duran Beşo'nun üstüne kapanmış ağılıyordu. Artık gitmesi gerektiğini anladığında, biricik dostuna mezar yapamamanın çaresizliğiyle boynu bükük ayrıldı. Sakat ayağı ve beyaz akıtmasıyla Beşo'yu hiç ama hiçbir zaman unutmuyacaktı. İşte onların hikayeleri böyle. Bu hikayeyi her anlatışında, tonlarca ağırlığında bir yükü kaldırıp indirmiş gibi olurum.

-Peki sonra ki hayatı? dedi Baran.

Kawa saatine baktı.

-Daha üç saatimiz var, herhalde yetiştirebilirim.

Baran, Kawa'ya beklemesini söyleyerek yerinden kalktı. Çömelerek ilerlediği başakların arasında arkadaşlarına ulaştı. Uzun başakların arasında birbirine yapışık yatan bedenlerin hareket zamanı gelmişti. Hedeflenen noktalar karanlığın gizlediği tepe mevzileriydi. Gruplarının diğerlerine göre daha erken hareket etmesi gerekiyordu. Arkadaşlarını uyandırdı. Bedenlerinde yorgunluğun izi görünmüyordu. Son birkaç sözden sonra, tokalaşıp paylaşılan dileklerle hareketlendiler. Baran tekrar yerine döndü. Bir süre Kawa'nın arkadaşlarıyla vedalaşmasını seyretti. Zorlu bir sızmayı yapacak gurup, karanlıkta ilerleyip gözden kaybolduğunda oturup hikayenin geri kalanını dinlemeye koyuldu;

-Memo ve ailesi şehre göç etmişti. Zaten Memo'nun yaşlı ana-babasından başka kimsesi

yoktu. Olanlara sebebiyet verdiği için gece gündüz çalışıp ana-babasını besledi. Aynı zamanda okudu... hep okudu. Dostlarının yokluğunu ise esrarengiz kişiler dolduruyordu.

Baran merakla sordu -Kimdi bu esrarengiz kişiler? yoksa bizim arkadaşlar mı?

-Evet, bizim arkadaşlar- diye gülümseyerek yanıtladı.

-Duyguları onu bizimle ve devamıyla buluşturmuştu. Bilinçlendikçe yurtseverlik düzeyi gelişti. O zamanlar bende, onunla birlikte aynı okulda okuyordum. Çocukluğundan ödün vermeden büyümüş, olgunluğu ona daha farklı bir büyüklük katmıştı. Yıllar geçiyordu ama Memo'nun içinde ki çocukluk ateşi sönmemişti. Köyünü, dostlarını çok özlemişti. Bir gün tüm cesaretini toplayıp, köye gitmeye karar verdi. Aze ve Zeyne'yi görecekti. Hem çok heyecanlı, hem de tedirgin ve ürkek yola düştü. Aze'ye ne olmuştu acaba? Zeyne'yi o koca göbeklilerden birine mi vermişlerdi? İçi içine sığmıyor, uzaklaşmaya çalıştığı anda tekrar aynı düşünceler kafasında onu yiyip bitirircesine dolanıyordu. On yıl aradan sonra tekrar köyüne dönüyordu. Eskiden rampacıların ve çocukların peşine takıldıkları hantal minibüslerin yerini daha modern ve hızlıları almıştı. Bindiği minibüste yığınla silah vardı. Etrafına bakındı ve silahların, yanında oturan koruculara ait olduğunu fark etti. Hepside çocukken birlikte olduğu insanlardı. Yollar değişmiş, bir çok köy boşalmış ve harabeye dönmüştü. Yol boyunca, tanklar, panzerler ve bir çok kariyeri arkada bırakmışlardı. Eskiden kalma izleri yakalamaya çalışmıştı ama her şey çok değişmişti. Zamanın anılarına gömdüğü köyüne varmıştı. Ziyaret bahçeleri yerinde değildi. Koca adak ağacı ikiye bölünmüştü ama bezler bağlı dalları, rengarenk haliyle uzaklardan görülebiliyordu. Harabelerdeki birkaç çıkıntıda artık yoktu. Tek düze bir karartı halini almış, dümdüz olmuştu. Her yerde uzun ve kanlı bir tarih kesitini anlatan boş mermi kovanları vardı. Etraf keskin mazot ve barut kokuyordu. Eskiden tek ışığı olan köyün çehresi değişmiş, alev alev yanan projektörlerle donatılmıştı. Çevre de yarı çıplak, kafaları bandajlı bir yığın asker dolanıyordu. Hepsini geçip eski komşularının kapısını çaldı. Kapıyı açan kadın onu hemen tanıdı. İsteksiz de olsa onu içeriye aldı. Memo kasvetli uzun konuşmalarda yıllar boyu olup bitenleri şaşkınlık içinde dinledi. Köyde olmadığı yıllar boyunca neler olup bittiğini ve tüm gerçeği öğrenmişti.

-Ne gerçeği?- diye sordu Baran.

-Dostlarının akıbetini- dedi Kawa- Memo köyden ayrıldıktan sonra Zeyne kendine yeni dost ve arkadaşlar bulmuştu. Gizli, kaçamak buluşmalar yeniden başlamıştı.

-Kimdi buluştukları?

-Bizim arkadaşlar- diye yanıtladı Kawa- ama Zeyne o zaman artık büyümüş sayılırdı ve daha ciddi oyunlar oynamaya başlamıştı. Onu nişanlamak istediklerinde kaçıp dağlara çıktı. Ve bir özgürlük savaşçısı oldu.

-Peki Aze?- diye sordu Baran- Ona ne oldu?

-Aze'yi arkadaşlar yarı çıplak, aç susuz dolaşırken bulmuşlar, onu bir güzel giydirip, karnını doyurduktan sonra göndermek istemişler fakat o bunu kabul etmemiş. Bir süre dağlarda arkadaşların yanında kaldı. Sonradan onu ikna ettiler ve köye gönderdiler. Yine de o, Zeyne ve arkadaşlarla kaçamak buluşmalarına devam etti. Zeyne dağa çıkarken o da milisimiz olmuştu. Zeyne'nin babası ise azılı bir korucu başı oldu, çevresinde terör estirdi. Bir çok köylünün ve gerillanın kanına girdi.

-Yoksul mahallesine ne oldu?- diye sordu Baran.

-Büyük bir kısmı göç etti. Gençlerin büyük çoğunluğu dağa çıktı. Şimdi iki evde sadece birkaç kimsesiz yaşlı kalıyor.

Zeyne sık sık köye gitmeye başlamıştı- diye devam etti,

Bir akşam Zeyne, ısmarladıkları bazı malzemeleri almak için Aze ile randevulaştıkları yere giderken pusuya düştü.

-Buluşma yerini mi öğrenmişler? diye sordu Baran.

-Bir önceki buluşmadan kalan izleri görmüşler. Zaten randevu yeri Zeyne, Aze ve Memo'nun çocukluklarında buluştukları adak ağacı. İzleri bulanlar, kimlere ait olduğunu da anlamışlar. Çünkü köyde herkes, bu üç arkadaşın çocukluklarında buluştukları yeri iyi biliyordu. Pusuyu kimin attığını tahmin edemezsin...

Baran biraz düşündükten sonra;

-Ağa mı? dedi.

-Hayır- dedi Kawa- Çocukken onları takip edip ele veren kahyanın oğlu. Sonradan ağanın sağ kolu olmuş. O akşam özellikle Zeyne için gelmiş. Zeyne, iki arkadaşıyla oraya vardığında, Aze'yi bekler buluyor. Kucaklaşır kucaklaşmazda kurşun yağmuru başlıyor. Zeyne'nin yanındaki iki arkadaş hemen şehit düşüyor. Zeyne'de bacağundan yaralanıyor. Aze'yi kurtarabilmek için epey bir süre çatışıyor. Aze'yi ateş çemberinden uzaklaştırmayı başarmış, fakat çevrelerinde ikinci bir çember daha varmış. Aze'nin yakalanmasını önleyememiş. Çatışma yerine ağa gelmiş; Zeyne'ye teslim olmasını, ona hiçbir şey yapmayacağını, eskisi gibi yaşayacağını, kızının kanına girmek istemediğini söylemiş.

Zeyne ise bir eline Memo'dan armağan aldığı kolyeyi, bir eline de bombayı almış. Oluşan bir anlık sessizliği sloganlarla dağıttıktan sonra bombasını kendinde patlatarak şehit düşmüş.

Aze'yi bir panzerin arkasına bağlamışlar ve sürükleyerek öldürmüşler. Sonra da şehit düşen arkadaşları toplayarak bir çukura atmışlar. Yoksul mahallenin göç etmeyenleri, arkadaşları çukurdan alıp Memo ve Zeyne'nin eskiden oyun oynadıkları yere gömmüşler.

Bunları duyan Memo, harabelerdeki mezarların başına gelmiş ve günlerce dostlarının başında gizlice beklemiş. Onlara armağan verdiği ve sonradan köylülerin sakladığı bilezik ve kolyede elindeymiş. Bir gün bitimindeyse kayıplara karışmış, Memo dostlarının ve çocukluk hayallerinin yolunu seçmiş ve oda özgürlük kervanına katılmış. Sonradan birlikte yine buralara gelmiştik, köye baskın yapacaktık. Yanındaki arkadaşı onun savunmasını bırakıp kaçtı ve teslim oldu. Memo, işte şu ilerdeki sırtta şehit düştü. Onu götüremedik. Köylüler onu da dostlarının yanına gömdüler. Sonradan işte böyle bir mezarlığa dönüşen bu harabeler, o günden bu güne kutsal bir ziyaret haline geldi.

Memo'nun efsanesi sona erdiğinde, şafak birkaç saat ilerideydi. Zaman, duracağı anı hissettirircesine tüm görünümünün canlılığını ağırlaştırmıştı. Ay batıyordu artık. Baran ve Kava'nın iyice gizemli bir havaya bürünmüş gölgeleri ağır ağır hareket etmeye başladı.

-Vakit tamam- dedi Baran- hazır mısınız?

-Hazırım- dedi Kawa. Baran cebindeki telsizi çıkardı ve çağrı yaptı, şifreli bir konuşma oldu.

-Çiya-Burusk-Çiya!- dedi Baran.

-Guhdarım- dedi kısık bir ses.

-26-32 mi?

-26

-O halde 42-18 tamam- dedi Baran.

-Tamam! dedi tepe timi.

Önden gidenler yerlerini aldıklarını söylemişlerdi. Sabaha doğru her yanı hafif bir sis kaplamıştı,

-Şansa bak!- dedi Kawa- tam bana göre bir hava.

Geceden beri sabırsızlıkla beklemişlerdi. Ayakkabılarının bağlarını yeniden sıkıca bağladılar. Silahlarında ki mermileri, üzerlerindeki bombaları kontrol edip, hazırlıklarını tamamladılar. Baran, kısık gözleriyle Kawa'yı süzerken;

-Burada yaşananları iyi anladıysam, bu sabah zaman burada yeniden başlayacak- dedi.

Yerin hissetmediği adımları, Ayın göremediği silüetleriyle karanlık iki gölge, köyün orta yerindeki parlak ışığa doğru süzüldü.

Köyün çevresindeki mevzilere yaklaşan arkadaşları da, sessizliğin bozulacağı anı sabırsızlıkla bekliyordu.

Zaman ilerledikçe ilerliyor, projektörlerin aydınlattığı köyde hiçbir hareket görünmüyordu. Gözlerinin yakalayamadığı hızlı görüntüler, tanınmaz maddeler gibi gölgeden gölgeye atlarken, bir anda tüm sessizliği bozan bir köpek havlaması işitildi.

Ağa, derin uykusundan uyandığında, olacakları tahmin etti ama bir türlü inanmak istemedi. İki keskin gölge, karşılardakilerin toparlanmasına izin vermedi. Kehanet işaretlerini anımsatan seri bir ateş demeti, geceyi delen yıldırım okları gibi yağmaya başladı.

Şiddetin hançeri kınından çıkmıştı. Ateş topu bombalar her yeri aydınlattı. Köyün ışıkları her taraftan yağın mermi ve bombaların ışıklarıyla gölgelendi. Ulusal arenada yeni bir gösteri daha başlıyordu. Tek seyircileri, uzaklarda parlayan yoksul ışıklarının titrek görüntüleri idi.

Karşılıklı giden ışıklı çizgiler, çatışan hırsların izleriydi. İnsan olmanın ne anlama geldiğini herkes daha iyi anlayacaktı. Kerpiç evleri bir matador inceliğinde, kıvrak ve seri geçiyorlardı. Dövüşmek zorunda olduğunu bilen boğalar gibi, öte mevzilerde karşı saldırıya geçenlerin mermileri bir boynuz keskinliğinde vücutlarını yalayıp geçerken Kawa, Baran'ı uyardı;

-Bırak gelsinler- sen gitme!

Kawa karşıdakilerin güçlü ataklarını, karşı tarafı vuran tuzaklara dönüştürüyordu. Kışkırtıp, teşvik ederek sağlam mevziden çıkardıklarını Baran, tek tek avlıyordu. Acı çığlıklar silah seslerinde eriyip kayboluyordu. Kawa ve Baran, ellerindeki mızrağı, boğaya saplayan matadorlar gibi ağır darbeler vurmuş, ağanın evini çevreleyen mevzileri tek tek imha etmişlerdi. Şimdi sıra boğanın sırtında duran mızrağı ciğerleriyle buluşturmaya gelmişti. Köyün tepelerinde silahlar susmuş, gösteri bitmiş gibiydi. Baran'ın cebine tuttuğu telsizden heyecanlı bir ses:

-“Brüsk-Brüsk! Brüsk-Çiya-Brüsk!” diye çağırdı. Baran, siper aldığı duvarın arkasına çömelerek cevap verdi.

-“Brüsk guhdare ”

Tepedekiler, “12-24 tamam” derken, görevlerinin tamamlandığını, bir gruplarının onlara doğru destek amaçlı gelerek, yakınlarında mevzilendiğini bildiriyordu. Baran, herkesin yerinde beklemesini söyledi. Köyün tepelerindeki sesler artık tümünden kesilmişti.

Ağanın konağı çevresindeki karşılıklı ateş, yoğunluğundan bir şey kaybetmemişti. Ulusal arenanın son ve en tehlikeli anıydı şimdi. En küçük bir hata, yapanı canından edebilirdi. Çünkü bir canlının en tehlikeli olduğu an, yaralı ve köşeye sıkıştığı andı. Baran Kawa'ya seslendi. Kısa sürede, ateş kusan konaktan bir kademe uzaklaştılar. Baran elindeki telsizden seslendi;

-“Serkeftin!”

Bir anda, tepeden gelen bir ateş demeti konağın ortasına indi. Birkaç roket mermisi, ağanın koca konağını alevler içinde bırakmıştı.

Hedefleri böylece etkisizleştiren Baran ve Kawa, silahlarını susturdularında, yükselen alevlerin ortasından, derinden derine bir çocuk ağlaması işitildi.

Kawa ve Baran, terlerin toz ve barut örtüsü üzerinden akarak ince kanallar oluşturduğu yüzlerle baktılar.

-Bir çocuk- dedi Kawa- Beni savun, içeri giriyorum. Onu kurtarmam lazım:

Ateş, duvarlar boyunca yükselmiş, çılgın bir ejderha gibi çevresine saldırıyordu.

Baran arkadaşını kolundan yakalayarak;

-Zamanımız yok! Arkadaşlar zırlıların yaklaştığını bildirdi. Hava aydınlanmadan burayı terk etmek zorundayız. İmha olursak, başarımız gölgelenir. Haydi gidiyoruz- dedi.

-Seninde o çocuğu kurtarmak istediğini biliyorum- dedi Kawa.

Baran, çaresiz, son bir kez daha denedi. Kawa'nın yakasından tutup onu kendine doğru çekti. Haykıran sinirli sesinde, aslında bir yalvarış vardı;

-Bana bak! Yeni bir güne başarıyla girmemiz gerekiyor! çok arkadaşımız bu günah yuvasında düştü. Bizler bir daha kanlar içinde yüzen kesik kafalarımız, yanmış, başsız, çıplak bedenlerimizle bu halkın karşısına çıkmamalıyız. Bir gerilla bu hale düşmemelidir. Objektiflere kesik başımla poz vermek istemiyorum. Ne olur, anla beni! Ölümden korkum yok, ama...

Kawa sözünü keserek, mağrur kısıp bakışlarıyla Baran'ın gözlerinin içine baktı.

-Sende beni anla! dedi. İçdekileri fark etmemiş olsaydık belki. Ama şimdi imkansız. Varsın kesik kafalarımız ellerde, küçük bir beden için dolansın. Ölüm ölümdür. Eğer gerekeni yaparsan, ölümün sonucu ve biçimi önemli değil. Kaybedeceğimizi sanmıyorum. Hem sen değil miydin, büyük işler, büyük riskleri göze almakla olur diyen?

Parmağıyla Memo ve dostlarının yattığı harabelerde yanan tek ışığı göstererek;

-Eminim onlarda isterdi- dedi. Arkadaşları gönder, hemen uzaklaşınlar buradan. Daha sonra ikimiz yetişiriz.

Zaman ilerliyordu. Sonuçsuz bir çaba içinde olduğunu anlamıştı Baran. Savaşın en çok "Öğrendim" dedirttiği bir anda, daha bilinmeyen şeylerin olduğunu görüyordu.

-Çılgınlık kolayda, hesabını vermek zor olacak- dedi. Yine kandırdın beri. Yalnız bir şartla; İçeriye ben gireceğim

Baran ceketinde ki telsizi çıkarıp arkadaşlarına geri çekilme emrini verirken Kawa, güneşe koşan bir kelebek gibi hızla alevlerin arasına daldı.

Çok geçmeden alevler içinde, kucağında korumak için üzerine kapandığı bir çocukla geri döndü. Baran, alevler içinde kalan arkadaşını söndürmeye çalışırken, Kawa şok geçirmişçesine söyleniyordu.

-Namusuz adam kaçmış. Bizimle çatışan karısı ve çocuklarıymış, hepsi ölmüş. Lanet olsun! bunlar ne biçim insan? Çocuğu kurtarmak için gittiğim bir yerde, öldürdüğümüz çocuklarla karşılaşıyorum.

Kawa karıncalaşan yüreğinin yarattığı yoğun duygularla dolmuş, kalkmak için doğrulduğu bir anda, bir silahın seri sesi duyuldu. Ağa, saklandığı yerden ateş etmiş ve yeniden kaybolmuştu. Baran, birlikte uzaklaşmak için Kawa'ya yöneldiğinde, arkadaşının kanlar içinde inlediğini gördü. Dalgınlıklarından yaralanan ağa, kızgın bir boğa gibi Kawa'nın vücudunu delip geçmişti. Baran, Kawa'nın hala kucağında tuttuğu çocuğu alıp, korunaklı bir yere koydu. Koluna girdi ve uzaklaşmaya başladı. Fakat kurtulmaları artık olanaksız gibiydi. Tanklar ve sabahın aydınlığı her yeri sarmıştı.

-Bırak beni- dedi Kawa- senin kurtulman gerek.

-Tamam, sen nasıl istersen- dedi Baran, muzipçe bir gülümsemeyle ve anayolun üstündeki kariyerlerden inen askerleri göstererek ekledi.

-Yeşil kertenkelelere söylerim, yaralarına baksınlar, sonrada şehirde birlikte gezeriz ha?

-Ne diye boş konuşuyorum ki- dedi Kawa, kendi kendine söylenir gibi.

Aklına Memo'nun çocukken harabelerde saklandığı yer altı çukuru geldi. İşaret ederek;

-Görüntü vermeden oraya yetişebilir miyiz?- diye sordu.

-Yetişebiliriz herhalde- dedi Baran- neden?

-Oraya yetişirsek belki kurtuluruz- dedi Kawa.

-Memo'nun gizli bir yerini biliyorum orada, ama şimdi ne halde bir fikrim yok.

-Denemekten başka çaremiz yok- dedi Baran.

Ağır aksak uzaklaşırken, Kawa'nın göğsünden kucağına inen kanlar, düştüğü yerde iz bırakıyor ve gittikleri yönü gösteriyordu. Sesler gittikçe yakınlaşmıştı.

Baran, iz bırakmamak amacıyla, Kawa'nın yaralarını bir kefiye ile destekledi. Seslerin yoğunlaştığı bir anda, beyaz bir taşın yanında durdular. Kawa, arkadaşına gösterdiği taşı kaldırmasını söyledi. Volkanik kayalarla kaplı zemin öylesine tek düzeydi ki, burada parçalı taşların varlığını görmek ustalık isterdi. İçine girdikleri harabelerin dışındaki bu antik mahzen, daha çok bir tapınağı anımsatıyordu. Az sonara üstlerinde izlerini kaybetmiş olan askerler duruyordu. İçlerinden biri gerçeği söylemekteydi.

-Sanki yer yarıldı da içine girdiler!

Farklı bir ses araya girdi;

-Nasıl yapıyorlar bunu? Hayret! Belki şu küçük deredeki çalıkların arasındadırlar.

Dikkatli olun.

Etrafta ki çalıklar bir süre ateş yağmuruna tutular. Aynı ses devam etti.

-Ya! gerçekten o çocuğu onlar mı kurtardı?

-Yok oğlum!- dedi ilk konuşan- inanma böyle şeylere, çocuk kendisi çıkmıştır.

-Git lan!- dedi öteki- çocuk nasıl çıkar oradan?

Derken bir süre daha ağız dalaşları devam etti. Baran, uzaklaşmakta olan askerlerin sesinden durumun normal olduğunu anlamıştı. Güçlkle duyabildiği son konuşmalar şaşırtmıştı onu.

-Düşman da olsalar, yiğit adamlar. Sen bakma yanımıza gelenlere. Bunların asli olanı sıkıdır. Bir Kürt tanıyordum memlekette...

Artık seslerindeki ifade anlaşılmaz olmuştu. Epey uzaklaşmışlardı. Baran, yanı başındaki Kawa'ya döndü. Kawa'nın sağ göğsünden giren mermi, sırtını parçalayarak çıkmıştı. Acı ve belirsizlik içinde giderek kendinden geçiyordu. Kawa, son gücünü toparlayarak Baran'ın kolunu tuttu ve sıktı. Zor duyulur bir sesle ve ağır aksak kelimelerle,

-Bağışla- dedi- böyle olmasını istemezdim. Ama bunu yapmak zorundaydım.

Baran bir eliyle arkadaşının soğuk, soğuk terleyen alnını, bir eliyle de kanayan yarasını kapamıştı.

-Sen en doğru olanı yaptın- dedi. Hem gerçeğe bağlılık, bedeli göze almak değil midir? Ama şimdi bunları düşünme. İyileşince seninle daha ne çılgınlıklar yapacağız.

Kawa, halsiz elini güçlkle cebine götürdü. Memo'nun harabelerde bulmuş olduğu kolyeyi çıkarıp ona uzattı. Baran şaşırmıştı.

-Bunu almanı istiyorum- dedi Kawa. -Memo yaralıyken vermişti.

-O sana ait- dedi Baran- alamam.

Arkadaşının son anlarını yaşadığını anlamıştı ve kolyeyi alması gerektiğini biliyordu. Ama inanmak istemiyordu bir türlü. Zamanı kandırmak istercesine gerçeğe direniyordu. Bir an kendini bile ikna ediyor ve olması mümkün geleceği anlatıyordu Kawa'ya. Derken hızlanan kanın sıcaklığı yaranın üzerindeki elini ısıtıyor, bu haline son veriyordu.

Yüce dostluklar nasıl kurulur? Sevgi nedir, ne değildir? Sadece o küçük sığınakta sonsuzluğa açılan o dar dünyada anlıyordu.

Düşünceleri sil-baştan bir biri ardına sıralanıyor, çürüyen varlıkların bir tüy gibi dillerine doladıkları güzel sözlerin anlamını, yüreğine, benliğine vuran bir dost yitişiyile tekrar tekrar hissediyordu.

-Ölüyorum Baran-dedi Kawa- yıllarca anıların ağırlığını kaldırmaya çalıştım. Bu kolyeyi her boynuma astığımda, anıların ağırlığı, boynu bükük bırakırdı beni. Ben, anıların büyüklüğüne layık olamadım. Bu insanları tanımak, onlarla yaşamak için koca bir yürek lazım. Senin layık olacağına inanıyorum. Ben olamadım, evet... bu şekilde buluşmak istemezdim onlarla. Güzel ve mutlu günlerde, özgür dolaşan insanların arasında buluşmak

isterdim onlarla. Ama sizlerin bunu başaracağınıza inanıyorum. Biz çok farklıyız Baran. Uğruna savaştığın, yaşadığın duygulardan vazgeçme. İçim buruk ama, başım dik gidiyorum bu dünyadan ve sizlere güveniyorum.

Kawa başını son kez arkadaşının göğsüne yasladığında, yaralı yüreğinin boşluklarında kalan son gücünü de tüketti. Acılar içindeki sonlu kalbi, sonsuz isteklerinin içinde...

Baran hiç kımıldamaksızın ağladı. Göz yaşları, kucağında giderek soğuyan ve ağırlaşan arkadaşının yüzüne düşüp, alnındaki kana karıştı.

Baran akşam kızılığında, Kawa'nın cansız bedenini diğer beş arkadaşına teslim etmişti. Karanlığın giderek koyulaşmaya başladığı o akşam saatlerin de, oavadan dağlara giden toprak yolda uzaklaşırken, her zamanki düzmece akşam haberlerini dinliyordu.

“Dün akşam saatlerinde Diyarbakır merkeze bağlı dört beldemize yapılan terörist saldırıda, biri kadın ikisi çocuk, 24 vatandaşımız hayatını kaybetti. Saldırıda, bir güvenlik görevlisi şehit olurken, 6 terörist silahlarıyla birlikte ölü olarak ele geçirildi..”

Yaz damlalarından birkaçı yüzüne değdiğinde, ufuktaki kızıl güneşin içinde bir nokta halini aldı. Kawa'nın en sevdiği melodide son sözler duyulur oldu.

Hey hey, kêfa min gelek ji te re tê

Gava baran hêdî hêdî dibare

Agir di dilê min de geş dibe

Evîn di dîle min de xweş dibe

Dikim nakim nêzîkê be nabim

Ez te difikirim, ez şîyar bim,

Sonra ufkun ince çizgisinde gözden kayboldu. Geride birkaç ayak izi ve bir efsane kalmıştı...

...onlar gitti ama efsaneleri kaldı. Daha sonraları bir çok yerde benzer efsaneler duyulur oldu

GARİP HAYATLAR MEVSİMİ

*Uzağa gideceğim senden uzağa
Kaldıkça kararıyor bu solgun dünya
Uzağa gideceğim külden uzağa
Zamanla yitip giden yanık toprağa
Uzağa gideceğim aydan uzağa
Kaldıkça kararıyor bu solgun dünya
Uzağa gideceğim gülden uzağa
Kalbimizin çölünde açan bıçağa
Uzağa gideceğim yoldan uzağa
Yolların tükendiği o yalnız dağa
Hüseyin KAYTAN*

O yıllarda yaz, değişmeyen kızgınlığıyla geldi. Öyle ki; Kürdistan'da bağ köylerine yaz geldiğinde, hava tümünden dayanılmaz olur, sanki gökten kavurucu ateşler damlar, Ağustos ortalarındaysa bu dayanılmaz sıcak en kuytu gölgeliklere dahi sinmiş olurdu. Kızıl toprakların verimini örten taşlıklar ısınır, asma bahçelerine zehirli yılanlar dadanır, nemli gölgeliklerde yedi boğum akrepler gezinirdi. Havanın tozlu buğusunda, kayalıklarda açılan asırlık sarnıçlardaki sular acılaştır, bağlardaki salkımlar bereketlenir ve tanelerini, diri şerbet akan doyumsuz bir kıvama getiren o toz sağanakları başlardı. Köylülerin beşinci mevsim adını verdikleri bu yakıcı iklimde bağ sahipleri, tozlu çöl esintilerini, serinletici bir yağmur heyecanıyla bekler; kendince bilinmeyen dualar üretip okurdu.

Cehennem sığağının ilk tozlu esintilerle yeryüzüne sindiği günlerin birinde, Fatma ana; yaşlı dudaklarında dualarla, şafak vaktinde evini terk ederek, belirsiz sıra dışı gezintilere çıkmaya başlamıştı. Son zamanlarda, o ilk tozlu esintilerle başlayan ve aralıksız sürüp giden gezintilerini aksatmadan yeniliyordu. Artık bu yakıcı iklimde, ne onun gibi dualar okuyan bağcılar vardı, ne de etrafta gezinen köylüler. Çünkü, yüzyıllar boyu sığağın ve dondurucu kışın yakıcılığına göğüs geren köylüler, savaşın yıkıcı fırtınasına dayanamayıp, göç edip gitmişlerdi. Bu terkedilmiş köyde hayat, Fatma onun ve yarım asırlık bir küskünlüğün abidesi gibi duran, yaşlı Süphan'ın evinden yükselen dumanların yalnızlığında sürüp gidiyordu.

Fatma ananın gezintilerine mal edebileceği tek gerekçe olan bağlarsa yoktu artık. Savaşın kızgın izlerinde kuruyup gitmişlerdi.

Onun bu sır dolu gezintilerine en çok kafa yoranlardan biri ise, artık el-ayaktan düşmüş yarı felçli haliyle yatan kocası, Yasindi. Yıllardır içinde biriken şüphe, tıpkı tepesinde salınan kavurucu güneş gibi dayanılmaz bir hal almış, onun bu garip gezintilerinden sonraysa şüphesi, ruhunu üşüten ateşli bir hastalığa dönüşmüştü. Fatma ananın sır dolu gezintileri başladıktan sonraysa, girdili çıktılı bütün yolları gözetlemeye başlamıştı. Avlunun girişindeki kapı önüne kurulu çardağında, bütün canlıların sıcaktan uyuşup uykuya daldıkları o öğle saatlerinde bile, yarı ölü haliyle uzanıp uyur gibi yaparak, son zamanlarda nelerin olup bittiğini anlamaya çalışıyor, bütün gününü Fatma anayı beklemekle geçiriyordu.

Ölüme yakınlaştığı bu son günlerde kendini artık şeytana karşı değil, bu kavurucu miskin sığağa ve şüphelerindeki olası gerçeklere karşı savaşıma adanmıştı. Yürüdüğü ve ayakta durabildiği kırk yedi yıl boyunca karısını, yeni yetme bir aşık titizliğinde takip edip incelemiş, şüphesini bulacağı izi arayıp durmuştu. Şimdi ise bunu, buğulu gözleri ve zayıflamaya başlayan bilincindeki türlü ihtimallerle yüklü düşünceleriyle yapıyordu. Oysa ki; ne bu gün, ne de kırk yedi yıl öncesinden başlayıp süre gelen takiplerinden elle tutulur bir sonuç çıkmamıştı. Ama o, hala şüphe dolu hisleriyle artık yaşlılığın pençesindeki karısına bunu hissettirmeme gibi şaşırtıcı bir ustalıkla da tamamladığı hayatı, tavizsiz önyargılarıyla sürdürmeye kararlıydı. İşin tuhafı, ona öyle bağlıydı ki, ölüme en çok yakınlaştığı bu son zamanlarını Fatma anayla geçirmeye karar vermiş, uyuşturucu yaşam hayalleriyle köyü terk eden yakınlarının ısrarlı istemlerini geri çevirmiş ve onlarla gitmemişti.

Yasin'in ilk özverisi değildi bu. Daha küçük bir çocukken başlayan bir sevginin sürdüğü uzun yıllar boyunca, onun uğrunda bir çok aşiret kuralını hiçe saymış, töre geleneklerini çiğneyip geçmişti. Bunlardan en yürekli olanı ise bugünkü şüphelerine mal olan ve dayanılmaz bir gönül kırıklığı ile sona eren olayla geldi. Törelerin ödün vermez bir alışkanlık haline getirdiği beşik kertme geleneği, aynı yıl doğan ve hısım olan, Yasin ile Fatma'yı da bulmuştu. Göbek bağları kesildiği an, kötücül bir anlaşmayla daha dünyaya gözlerini açmadan kaderleri birleşmişti. Bu kader oyunu Fatma'dan daha çok Yasin'in işine yaradı. Çünkü, daha dünyayı tanımadan anlaşılmaz bir gönül bağıyla Fatma'ya bağlanmıştı. Fakat büyüdükçe sıkça görülen türden bir trajedinin batağına düştüğünü anladı. Fatma kararlı bir tavırla reddetmişti onu. Bu reddedilişe rağmen Yasin, törelerin garantörlüğü ile kaygısız bir gönül rahatlığı içinde diyardan diyara gezip durmuş, Fatma ile birlikte olacağı, yüreğindeki küçük sarayı kurmak için işten işe koşturup durmuştu. Ta ki yüreğinde ki ışıltılı sarayı karanlıklar içinde bir mahşere çeviren haberi alıncaya kadar. O günden sonra kalbi, kırılan hayallerini toplamakla geçirdiği günlerin acı izleriyle doldu. Tatlı kaderi, onu en dayanılmaz, kirlenmiş bir sevginin kucağına bırakmıştı. Fatma, kaderinin acısını yüce amaçlar için dağlarda yaşamaya karar kılan ve sinmiş bir isyan ruhunu yeniden canlandırma gözü pekliğini gösteren, köyün en cesaretli delikanlısıyla paylaşmıştı. Gözlerden irak buluşmaların günahından doğan meyve, bir yumru gibi rahminde büyümüş, geleceği belirsiz bir cenin

halini almıştı. Bu Fatma için belki de şeytani bir tepkiydi, belki de sevgi dolambacındaki dayanılmaz tuzaklardan biri... Fakat, neden ne olursa olsun, yaşanan; gizemli bir idealin ve kutsal bağlılıkların ruhun kıyısındaki tende yıkılıp çökmesiydi.

Yasin köye geri döndüğünde o, sığırlarla birlikte ahırın pislik dolu, yapışkan zemininde oturmuş, saçından sürüklenerek hapsedildiği bir hayvan barınağında ölümü bekliyordu. Yasin, karanlık ahıra girdi ve Fatma'yı vahşi bir hayvan arar gibi aradı. Onu gördüğünde ise, karanlığı yaran beyaz yüzüyle küskün bir melek gibi oturmuş, yola gelmez gözleriyle Yasin'e bakıyordu. Yasin, bu şeytansı masumiyeti gördüğünde, düşüncelerinde gezinen öfke, yüreğinde sıkışan sevgiye yenik düştü. Bir türlü yüreğine söz dinlemedi. Karanlığın orta yerinde, ikisi arasında sanki geçilmez bir sevgi perdesi örülüydü. Yasin, bir türlü kıyıcı öfkesiyle ulaşamıyordu ona. Sonra, eline sıkıştırılan kamayı tutan hırslı elleri gevşedi ve ölümcül keski, avucundan ağır bir devinimle süzülüp, kalıplaşmış sığır terslerine saplandı.

-Neden? diye sitemkârca sordu Yasin -Neden bunu yaptın?

Fatma pervasız gözleriyle yanı başında tepinen sığırları göstererek;

-Sevgi kolay bir uğraş olsaydı, bu sığırlardan farkımız olmazdı - diye cevapladı onu.

Yasin, Fatma'yı yaşatma yürekliliğini göstermişti göstermesine ama, onu sekiz ay yirmi yedi gün boyunca, ciğerlerine sinen sığır terslerinden yayılan iç bulandırıcı kokular ve türlü kan emici haşerelerle birlikte ölümden daha beter bir halde karanlığa hapsetti. Fatma, günlerce içinde gezinen yaşlı parmaklara direndi ve içinde ki bebeği bir öfke gibi büyüttü. Günler, vahşi bir kısrak gibi yola gelmeden, hırçın direnişleri ve öfkeli yaşlılardan yediği, dayaklı debelenmelerle geçti. Ta ki insandan çok gün yüzü görmeyen bir kısrak gibi yalnız başına kimsesiz acılarıyla doğum yapacağı ana dek... Gün yüzüne çıkartıldığında artık eskisi gibi zarif ve alımlı bir genç kız görünümünde değil, halsiz ve solgun bir yaşlı görünümündeydi.

Fatma, yaşamının geri kalan kısmını zorlama bir evlilik sonucunda Yasin'le geçirmek zorunda kalacaktı. Yasin, ailesi tarafında istenmeyen gelini, bütün hakaret ve aşağılamalardan korumuştı. Korkunç bir sırrı saklayan evde, herkes Fatma söz konusu olduğunda, onun demirden yumruğunu enselerinde hissederek, nefret dolu bir suskunluğu seçecekti. Bu namus yıkımının emarelerinden biri olan bebekse, sanki doğduğu tabiatın kanunlarına uyup, süttten kesilir kesilmez, geçmişini bilemeden bir Faqi olarak geçireceği uzak akraba topraklarına gönderilecekti.

Fatma'nın, Yasin'e karşı gösterdiği inat ve yola gelmez tavırları, dağlarda kaplan adımlarıyla gezinen Süphan'ın hükümetin çıkardığı bir af sonrası köyüne geri dönüp, miskin bir ev kedisi gibi yaşamaya karar verdiği günden sonra tümünden değişti. Fatma, o günden sonra son nefesini vereceği ana kadar bir gün olsun Süphan'ın yüzüne bakmadı ve onu bir yabancı gibi, hiç tanımadığı biri olarak görmeye başladı. Artık onun için Yasin, özverisi ve sevgisiyle yaşanılabilir tek erkek olacaktı.

Bu ani değişimin nedenini ne Yasin, ne de Süphan çözememişti. Hele hele Süphan, dağlardaki yalnızlığını onu tanıdıktan sonra özlem ve hasretlerle çoğaltıp dayanılmaz hale getirdiğinde, Fatma ile yaşamak uğruna dağdan inmiş, artık unutulmuş ve sıradanlaşmış biri haline geldiğini görünce de çok şaşırmişti.

Yıllar, Süphan'ın gizli hasretleri, Yasin'in ise kuşkularıyla geçti. Toprağa dikilen parlak kobalt taşların çevresinde yükselen iki ev, yarım asra yakın bir zaman boyunca genişleyip, büyüyen maiyetiyle kök saldı. Fatma, Yasin'in el-ayaktan düşüp, bunadığı günlere kadar kendini ona adadı. Ta ki son isyanla yeniden görmeye başladığı toprak yüzü, dağ kokulu direnişçilerle karşılaşacağı ana dek... Derken o gezintiler başlamıştı. Bu gezintiler, Yasin için yıllardır içini kasıp kavuran ve bu son zamanlarda hafiflemiş, kuşku dolu düşüncelerinin

yeniden parlamasına ve Fatma ananın bu ihmalkarlığına dair şüphelerinin başlamasına yol açmıştı.

Fatma ana, yine çıktığı sır dolu gezintilerden birini daha bitirmiş, akşam güneşi batmadan, elindeki *Kner dalından bastonuyla çıka gelmişti. Yasin, onun gelişini yalnız günlerini paylaşan köpeğinin hırıltısından ve çardağı toz içinde bırakan hızlı kuyruk hareketlerinden anladı. Ona, elli yıl önce bir kavgada hayatını kurtaran ve kurtboğan kanından gelme köpeğinin ismi olan Gümüş adını takmıştı. En az Fatma anaya gösterdiği saplantılı düşkünlük kadar bu köpek cinsine de düşkünlük göstermiş ve yaşadığı müddetçe ilk köpeğin kanını taşıyan köpeklerin üremesine özenle yaklaşmıştı.

Yasin, etrafında delice dönen Gümüşü susturdu. Gözlerini kapadı ve sanki saatlerdir uyuyormuş gibi yaptı. Fatma ana çardağa ulaştığında terden boğulacak gibiydi. Başındaki uzun tülbende doladığı baş kuşağı terden renk atmış, altuni, beyaz karışımı zülüfleri sırlıklam olmuştu. Yasin, gün boyu onu beklemekten, o ise; saatlerce kızgın güneş altında yürümekten yorulmuş, bitkin bir haldeydi. İkisi de akşama girerken yapılması gerekenlerden vazgeçip, uyumaya karar vermişlerdi. Hatta Fatma ana, her akşam yinelediği gibi Yasini kerpiç dama kurulu tahta götürmeyerek, olduğu yerde bıraktı. Ve bir köşeye yığılır gibi sinerek uykuya daldı.

Uyandıığında karanlık çoktan çökmüştü. Gümüş, damda direnişçi gerillaların geldiği anlardaki gibi dikkat kesilmiş, havlayıp duruyordu. Gümüşün bu çağırıcı ulumaları Fatma anayı şimdiye kadar hiç yanıltmamıştı. Üfleye püfleye uyukladığı hasırdan kalktı. Her tarafı sızlıyordu. Bastonuna bir üçüncü ayağa dayanır gibi dayandı ve ağır aksak adımlarla yürüyüp, az sonra gelmeleri muhtemel olan gerillalar için hazırlık yapmaya gitti.

***Kner;** Kürdistan'da yetişen sert bir ağaç türü

Her an gelebileceklerini hesaba katarak, yayıkta bir miktar günlük tazeliği ile tere yağını ve katığı hazır bekletirdi. Yasin, onun çıkardığı gürültüden uyanmış, çardağı saran cibinlikten kafasını uzatmış, bakınıyordu. Açlıktan neredeyse ölecek gibiydi. Fatma ananın beklediği misafirler kapı eşiğinde belirdeğinde o, hala Yasine dişi çıkmamış bir bebeği doyurur gibi şekerli pelte yedirdiyordu. Üç erkekle iki kadın gerillaydı gelenler. Onları görür görmez kalkıp geldi. Anaç tavırlarıyla onları tek tek kucakladıktan sonra içeriye aldı. Yasin, ince dudaklarında beliren tebessüm ve çenesinden sarkan pelte kırıntılarıyla debelenirken bir yandan da kısık gözleriyle onları seyrediyordu.

-İşimiz acele -dedi, içlerinden en uzun boylu ve kadın olanı.

-Oturacak vakit yok ana.

-Olmaz!- diye ünledi Fatma ana, küskün ve sert bir tavırla.

-Günlerdir uğradığınız yok. Bizi buralarda yalnız bırakamazsınız- Sonra onlara sürtünüp duran Gümüşe bastonuyla vurup dışarıya gönderdi.

-O nöbetçilik yapar- dedi. Siz gönül rahatlığıyla karnınızı doyurun. Gelenlerden sadece onunla konuşan kadın gerillayı tanıyordu. Diğerlerini ise şimdiye kadar hiç görmemişti. Yalnız, içlerinden en suskun ve kayıtsız olanı dikkatini çekmişti. Başı boş, dalgın gözleriyle etrafına bir bakındı ve teklifsiz gidip, sofraya kuruldu. Arkadaşları, onun bu patavatsızlığının utancını yaşarken, Fatma ana yüreğinde beliren soğukluğu gizleyerek onları da yemeğe oturttu. Komutan olduğunu önceden bildiği kadın gerillanın kolundan tuttu ve çekerek karanlık bir köşeye doğru götürdü.

Beklenenin aksine az önce yaşananlarla ilintisi olmayan konuşmalardı bunlar. Kısa bir süre fısıltıyla konuşup, yanlarına döndüklerinde Yasin, kısık ihtiyar sesindeki mırıltılarla

gençliğini anlatmaya çalışıyordu. Kafası titriyor, parmağıyla bilinmeyen bir yönü ve yalnızca kendisinin anlayabildiği bir yerleri tarif etmeye çalışıyordu. Fatma ana;

-Rahat bırak onları- dedi. -Yine gençliğini anlatıyorsun değil mi?- Bir yandan söylenirken bir yandan da Yasinin dayanıksız kollarına girerek, onu damdaki tahta götürdü. Yasin'in böylesi bir geceyi, o can sıkıcı tahta ve sinir bozucu sivrisineklerle geçirmeye hiç de niyeti yoktu. Onun için kendini olanca ağırlığıyla, bir ölü gibi Fatma ananın kollarına bıraktı.

-Kalk!- dedi Fatma ana -Oyun oynama!

Sonra sıska bacaklarına yakıcı birkaç çimdik attı. Çok geçmeden onu tahta götürmeyi başarmıştı.

Yasin bu genç insanları gördüğünde iyice bunuyor, el-ayağa düşen bir ihtiyardan çok, yaramaz bir çocuk gibi davranmaya başlıyordu. Öyle ki böylesi anlar, sofradaki ekmeğe dadanıp, birkaç sigara aşırması için en uygun zamanlar oluyordu.

Fatma ana, Yasini tahta çıkarıp uyuması için yatırmaya çalışırken Gümüş'ün tehlikeyi haber veren uluması başladı. Hızla avluya indiğinde gerillalar ayaktaydı ve elleri tetikte bekliyorlardı.

-Merak etmeyin- dedi Fatma ana sakince. -Daha çok uzaktalar- Bastonunun ucuyla Gümüşü gösterip;

-Ulumasından belli.

Fatma ana, askerleri kastediyordu. Yerli yersiz, gecenin beklenmedik anlarında, sık sık pusuya gelen devlet güçleriydi bunlar. Onları, gecenin karanlığına güvenmemeleri konusunda uyardı ve aklına gelebilecek bütün tehlikeleri hatırlatmaya çalıştı. Sonra köyden çıkabilecekleri en güvenli ve bilinmeyen bir yönü gösterip, vedalaştı. Karanlığın içinde kayboldukları ana dek arkalarından baktı ve sonra damda kurulu tahtın dibindeki yatağına geri döndü.

Yasin gençliğinden bu yana aksatmadan yerine getirdiği bir alışkanlıkla yine erkenden uyandı. Fatma ana, tandırın dibinde ateş yakmak için uğraşıyordu. Günün huzur dolu o en serin saatinde, her sabah gördüğü ışıltılı tek yıldız yerli yerindeydi. Ağır aksak, peltek adımlarıyla avluya inen merdiveni geride bırakıp aşağı indi. Kapıya doğru ilerlerken Fatma ananın cin görmüşçesine sararan yüzüne bakmadan önünden geçip gitti. Fatma ana, onun bu beklenmeyen hareketlenmelerine bir türlü akılcı bir neden bulamamıştı. Sanki görünmeyen gerçeküstü bir varlığı seyre dalmış gibi kapı eşiğinde duran Yasin'i seyrediyordu. Yasin üzerine dikili hayret dolu bakışlardan habersiz, dimdik, ayakta bir yerleri ararken, bir an sanki içindeki şeytanlar gövdesini terk etmiş ve olduğu yere yığılıp kalmıştı. Fatma anaya dönerek:

-Dün gece- dedi.

-Ne olmuş dün geceye?- diye merakla sordu Fatma ana.

-Sanki... Sanki her yer *Mehir kokuyordu.

-Allahım!- dedi Fatma ana, çileden çıkmışçasına -yine mi?!-

-Bu kez gözlerim bile açıktı. Rüya değildi. Sandım ki...

-Buğdayımız yok.-diye sinirle sözünü kesti Fatma ana.

-Mehir, buğdaysız olmaz! Yasin, aynı sinirli tonda cevap verdi ona -Bul bir yerden, bu lapaları yemekten bıktım-

-Tamam!- Dedi Fatma ana, intikam alırcasına başını sallarken.

-Madem öyle bende gidip Süphan'ın evinden alırım buğdayı.

Yasin bu söz üzerine yaşlı, donuk halinden sıyrıldı ve yaşlı bir kurdun iniltisine benzer bir sesle;

-İstemem!- dedi. -Onun evine gitmeyeceksin, o mendeburu görmeyeceksin!- Olağandışı

bir titremenin içinde, kalbi sanki duracak gibiydi.

Bu yaşlı insanların yalnız hayallerine tanıklık eden bu terkedilmiş bağ köyünde, Gümüş sayılmazsa, Yasin'in dışındaki tek erkek Süphan'dı.. Tekti ama Yasin için sanki binlerce erkeksi gücün toplamından oluşan ruhsal bir tehdide sahipti. O, Yasin'e hayatının son anlarında verilmiş en büyük cezaydı.

Bütün Kürt isyanlarına çekincesiz katılan bağ köyü, en son isyanın görkemli çıkışına zorlanmadan ayak uydurmuştu. Köydekiler yurtseverliğin bedeli olan sonu gelmez kıyımlardan usanıp, acıya yenik düştüklerinde, bir bir köyü terk edip o korkunç diasporaya katılmışlardı. Ola ki, bir ihtimal Süphan hayatın dünyeviliğine ve zorluklarına yenik düşüp de gider diye göçlerin başladığı günden, evlerin suskunlaşıp, sokakların tenhalaştığı ana kadar Yasin, sabırsız bir bekleyiş içinde onunda göçmen kalabalıklara kapılıp gideceği anı beklemişti. Göçlerin sonu geldiğinde Yasin'in beklentilerinden arta kalan tek şey; Süphan'ın planlanmış kötümser bir yazgı gibi olduğu yerde kalmasıydı. Göçten çok Süphan'ın köyü terk etmemesi yıkmıştı onu. Son birkaç ev de, ordunun acımasız, ölümcül baskılarına dayanamayıp köyü terk ettiğinde, Fatma ana hala doğduğu ve düşlerini büyüttüğü topraklarda kalmaya kararlıydı. Süphan'ın varlığını gizleyen köyün şamatalı kalabalığı yoktu artık. Bu, Süphan'ın varlığını daha çok hissettirdiği o dayanılmaz sessizliği beraberinde getirmişti. Çünkü Yasin, tenhalaşan köyün bir ucundan sıra dışı alizelerle gelen acı tütün kokularını ve Süphan'ın, saatlerce damda hareketsiz bir şeytan ölüsü gibi durup, sinir bozucu gözetlemelerini hissedebiliyordu.

Yasin, Fatma anadan o sabah beklemediği bu sözle, hırpalanmış duyguları ve bütün öfkesi ile Süphan'ın her sabah durduğu yerdeki buğulu görüntüsüne bakıyordu. Onu her zaman hakim bir havaya bürüyen bu buğuluğun zayıflamaya başlayan gözlerinden mi, yoksa gerçekten böylesi bir şeyin varlığından mı kaynaklandığını çözememişti. Uzun bir süre Süphan'ın evinden yükselen ince beyaz dumanı bitimsiz öfkesiyle seyretti.

Süphan'ın yaşlı karısı Dadê'de sabah erkenden kalkmış, her zamanki aksi ve dayanılmaz yüz asıklığı ile kahvaltı hazırlıyordu. Ağustos ayının ikinci Cuma gününde, kızgın güneşin yavaş yavaş kerpiç damları ısıtmaya başladığı saatlerde, Süphan damın bir köşesinde oturmuş, uçsuz bucaksız bozkırları seyrediyor gibi yaparak, yıllarca yaptığı işi, yani Fatma ananın güne başladığı ilk saatlerini gözlüyordu. Dadê, ateşe attığı tezekleri sıkıştırmaya ve elindeki çubukla eşeleyip daha iyi tutuşması için kesmeye uğraşırken, kafasını Süphan'ın gizli düşüncelerle oturduğu yere doğru kaldırıp;

-Bütün korkum ne biliyor musun? diye sordu. Sonra sorduğu sorunun cevabını beklemeden devam etti.

***Mehir;** Buğday, nohut ve ayranla yapılan bir yemek

-Bir gün benden önce ölüp gitmen. O zaman beni gömecek kimseler olmayacak.

Sanki ölüme çok yakınmış gibi söylemişti bu sözleri. Süphan, garip ve çileden çıkartan sakinliği ile ona bakıyordu.

-Anlamıyor musun?! haram gideceğiz bu dünyadan- diye sinirle, elini sallayarak bağırdı. -Cesedi şişen, kendi kurduna yem olan hayvanlar gibi güneşte çürümekten korkuyorum. Sende herkes gibi yapsana. Sana mı kalmış Kürtlük. Bu cehennemde beni de kendinle birlikte yakmaya ne hakkın var?

Süphan kıpırtısız, öfkeli gözlerle baktı. Ve sonunda Dadê niyetini söyledi;

-Beni şehre... Çocuklarımın yanına götür...

İhtiyar Süphan, hızla düşürdüğü tespih tanelerinin şakırtısı içinde, sakinliğini ve kayıtsız tavırlarını koruyarak, suskunluğunu bozdu.

-Tamam... tamam, istediğin gibi olsun. En kısa zamanda seni götürürüm. Ama şunu bil

ki, beni bu topraklardan ancak ölüm ayırır ve unutma ki aynı kurtlar seni toprağın dibinde de tüketecek. Bi fayda. Allah'ın dahi kabul etmeyeceği dualar kalacak arkanda.

-Sen bildiğini yap- diye karşılık verdi Dadê. Ama ben gideceğim ve çok yakında öleceğimi de iyi biliyorum. Umarım sen öldüğünde dağdakiler üstüne birkaç avuç toprak atar.

Süphan nezaketli bir yabancı inceliğinde süzdü onu. Sadece aşiret zamanlarını anımsatan şüpheli çimen yeşili gözlerini gördü. İlk günkü kadar canlıydılar. Yılların değiştiremediği tek şey o canlı bakışlardı. Yazmasının kenarından sarkan kıvrır kıvrır beyaz saçlarına rağmen tepesi keldi. Yüzü, kuru toprak gibi çatlamış, yılların kar beyazı teninde oluşturduğu lekelerle her zamanki gibi soğuk ve isteksizdi.

-Çok iyi görünüyorsun- dedi Süphan. Beni bilmem ama daha birçoğunu gömersin. Boşuna kaygılanıyorsun.

-Hiç de öyle değil- diye itiraz etti Dadê -İnsan öleceğini, o anın geldiğini iyi bilir. Beni aldığın günden beri içime sıkıştırdığın derdi, uzun süre kaldırabileceğimi mi sandın?. Hele hele, ömrümün bu son günlerinde gördüklerim Allah'ın kötü bir işareti gibi geldi bana.

-Neyi görmüşsün ki?- diye sordu Süphan. -Yoksa kanatlı melekleri mi gördün?

Dadê'nin zayıf bedenini yaşlılık titremesinden farklı bir titreme bastı. Gözlerinde yenik ruhunu ele veren hüznü bir ıslaklık belirmişti.

-Ne meleği? tüyleri dökülmüş o yaşlı keçiyi gördüm. Fatma'yı hiç unutmadığını gördüm. Her hafta sonu birlikte gizliden dolmuşa binip, şehre gidişinizi de... Sonra arazide gizlice nasıl buluştuğunuzu...

Süphan, birden keyifli bir kahkaha bastı.

-Hey le! Şuna bak, hala unutmamışsın demek. Bu yaştan sonra...

Süphan, Fatma'yla dağdan indiği o lanet günden beri bir kez olsun konuşmamıştı. Onunla gizliden buluşmak bir tarafa, yanına dahi yanaşamamıştı. Ama ona ilişkin duygularına dair gerçekleri gizledi. Dadê, Süphan'ın içinden geçenleri garip bir benzerlikle söylerken, o, Fatma ananın bulunduğu, bakımsızlıktan yıkılmaya yüz tutan eve bakıyordu. Olduğu yerden yıkıntı halindeki köyü, güneşten kabarıp dökülen samanlı balçıkla sıvalı duvarları, bitmek tükenmek bilmez çatışmaların bıraktığı kurşun ve roket izlerini ve köyün girişindeki; toprak araba yolunu, yol güvenliğini alan zırhlı taşıtları, çıplak kollu askerlerin umumhaneye çevirerek iç bulandırıcı hale getirdikleri köy okulunun koca bir sarı leke ile kaplanmış beyaz duvarını, insansızlaşan bütün evleri saran yabancı sarmaşıklarla, Boran evinden havalanan iri yabancı güvercinleri görebiliyordu. Geçmiş hayatın, sürüp giden bir aldanmadan ve korkunç kandırmalardan ibaret olduğunu, Kürdün en rahat hallerinde dahi nasıl da aşındırıcı bir girdapta sürüklendiğini, çürümeye başlayan köyün ve Dadê'nin yaşlı çizgilerine bakarak itiraf etti. Bu toprak parçasında sürüp giden isyanların bastırılıp da geçici bir dinliğin ardından yeni bir isyana dönüştüğü o zaman aralıklarında, hayatın hiç yaşanmamış gibi zevksiz geçişini de... Dadê'ye dönerek;

-İtiraf etmeliyim ki, onu hiç unutmadım. Ama inan ki o yaşlı meleğin neler çevirdiğini, en az senin kadar bende merak ediyorum- dedi.

-Süphan onun beklediği itirafı yaptığında Dadê'nin yaşlılıkla daha da derinleşen aksiliği ve keskinleşen güvensizlik bunalımları çıkmaz bir hal aldı. Ağzından taşan salgılar, en değme beddualar eşliğinde savruluyor, Süphan ise buna hiç aldırmadan aynı soğukluğu ile etrafı seyrediyordu. Derken ilgisi tümünden sona erdi. Fatma anayı, tankların kurumuş balçıkta bıraktığı ölümcül palet izlerine girerek Boran evine doğru giderken gördü. Göz kamaştırıcı güneşi eliyle perdeleyip gözden yiteceği ana dek merak içinde onu seyretti.

Ufukta alev alev yükselmeye başlayan güneş, tozlu duvar diplerindeki son gölgeleri de

tüketirken Yasin, Fatma ananın cibinlik haline getirdiği alacalı yazmaları aralayıp çardağa girdi. Sırlarla dolu yeni bir gezinti daha başlarken Süphan'ı, yazmaların ardından oturduğu yerde görebiliyordu. Yaşlı karısının son zamanlardaki ilgisizliğini Süphan'la ilintilendirdiği için, takipçi bakışlarını, Fatma anadan çok ona dikmişti. Süphan'ın dışında kalan nedenlerse, onu ilgilendirmiyordu.

Fatma anaysa; titrek, yaşlı bedeni etrafında dönen düşüncelerden ve amansız duygu savaşımından habersiz, kimi zaman süpürge otu toplamaya, kimi zamansa kurumuş bağlardan birkaç asma kurtarma gibi sudan bahanelerle gezintilerini sürdürüyordu. Evi köyün sapa bir yerindeydi. Artık, antika sayılabilecek ıvır zıvır eşyalarla dolu bir salonu ve bu salon etrafına dizili birkaç boş odayla, birkaç iş görmez durumdaki ahır vardı. Ahalisiz bir toprakta, varlığın gereğinden fazla bir lüks olduğuna karar vererek, ihtiyacından fazla bütün mallarını, göç eden çocuklarına pay etmişti. Geride sadece zengin otlaklarla, ahır arasında güdücülere gerek duymadan gidip-gelen birkaç sığır, birde Gümüş kalmıştı. Yakın bir zamana kadar günün büyük bir kısmını, Yasin'in ölü gibi hareketsiz kurulduğu çardağa dadanan sinekleri kovalamakla ve onun o çocuksu can sıkıntılarını gidermek için, mırıldanarak söylediği içli ağıtlarla geçiriyordu. Ta ki akşam serinliğinin gelip de kavurucu havayı yumuşatacağı ana dek. Ondan sonra ise tahtın dibinde Yasin'in koca bir ayıyla güreşircesine sineklerle boğuşup, tepindiği gürültülü saatler boyunca geceyi aynı uykusuzlukla geçirmesi bir yana; Yasin'in üre kokularından ve o ekşimsi havanın ağırlığından fırsat bulup da yatabilirse, ardından gelen birkaç saatlik uyku zamanına da şükretmemiş değildi. Onu bir an olsun küçük bir çocuk gibi yanından ayırmamış yalnız bırakmamıştı. Bir defasında yalnız kaldığı bir an, ölümcül bir yılan tarafından ısırılmış, vücudu kocaman bir balon gibi şişip ölmesine ramak kalmışken, mucize gibi gelen bir direnişçi doktor tarafından güçlükle kurtarılabilmişti. Fatma ananın bu işten vazgeçtiği günden sonra ise, nöbetini Gümüş tutuyordu. Yasin, çardağa üşüşen katır sineklerini cibinlikten, artık kendisi çıkarmaya çalışıyor, çok geçmeden yorgun bir halde uzanıp, günü uykuya, bedenini ise katır sineklerine teslim ediyordu. O an, Gümüş yattığı yerden anlaşılabilir bir ön sezi ile kalkıyor, kuzgun karası kuyruğunu sallayarak, uyusuk adımlarla çardağın etrafında geziniyordu. O gün Fatma ana döndüğünde onu çardağında değil, üstü başı toz içinde, kedi gibi dibi tutmuş süt kazanını eşelerken buldu. Yine altına kaçırılmış, toprakta süründükçe de çamurlaşan ıslaklık, çöp gibi ince bacaklarını örten pijamasında koca bir lekeye dönüşmüştü. Ağzının kenarlarından sarkan yanık süt kırıntıları ve sanki et öğütürcesine gidip gelen çenesiyle, muzip bir suçlu gibi ona bakıyor, uzun süreden sonra yediği ilk katı yemeğin tadını çıkarıyordu. Fatma ana, yürümeyi yeni öğrenen bir çocuğun elinden tutar gibi elinden tuttu ve ürenin yakıcı buğusundan çıkararak doğruca avlunun ortasındaki kuyuya götürdü. Elbiselerini çıkardı ve yolunmuş bir horoz gibi bakır leğene oturttu. Sinirden yorgunluğunu unutmuş gibiydi.

-Allahım! - dedi - Cezam neydi de bu adamı gönderdin.

-Ne!?!.. - Heyecanla atıldı Yasin.

-Mehir mi dedin?- Sonra karşı duvar dibine sinmiş onları seyreden Gümüşe bakarak sinsice gülümsedi. Dilsiz ağzına çöken avurtlarındaki ince bir bıçak yarasını andıran gülümsemesi, başından aşağı dökülen buz gibi kuyu suyuyla dondu. Suyun soğukluğu şok etkisi yapmış, kaskatı kesilen zayıf bedenini sarsmıştı.

-*Kızulkurt! dedim- dedi Fatma ana.

-Yine başladın değil mi?

Yasin'in bu şeytansı oyunu Fatma ananın iyice çileden çıkmasına neden oldu. Elindeki banyo lifi ile derisini kanatırcasına ovuyordu onu. Yasin için ne Fatma ananın kırıcı söylenmeleri ne de elindeki lifin yakıcılığı önemliydi. İşin en dayanılmaz tarafı kuyu

suyunun gereğinden fazla soğuk oluşuydu. Ama yine de bu, onun için zevkli bir cezaydı.

Bu garip banyo faslı akşamı getirmişti. Tek yıldız akşam maviliğinde yine parlamış ve gündüz sıcağının neredeyse eritmeye yüz tuttuğu nesnelere soğumaya başlamıştı.

Ertesi sabah her zamanki sıradanlığıyla geçti. Yasin, geceyi yine ölüme hazırlanır gibi, türlü uyku halleriyle geçirmişti. Cehennemden çok uzaklarda, bilinmeyen bir göksel mekanda ya da yerin zamansız derinliklerinde olmadığına emindi. Yıllardır peşinden sürüklenen namus yoksunu söylentiler onu gereğinden fazla çökertmişti. Hayatı dumura uğratan sıcağa zaten cehennemden farkıydı. Son zamanlarında ki kuşkularıysa öte dünyada ki cennet kapılarına dayanan hayallerini tümünden kırmıştı. Artık yarım asrı aşan ömrü boyunca kendini adadığı sevginin, avutucu bir hayal olduğuna neredeyse ikna olmuştu.

***Kızıl Kurt: Kürtçe zehir anlamında bir beddua.**

Yeni bir sabaha aynı kuruntularla girerken, Fatma ananın ağır bir bohçayı, neredeyse altında ezilircesine sırtlayıp gitmesini küskün ve hüznü bakışlarla seyretti. Bu gidişlerin artık ne süpürge otu toplamak için, nede bağlardan birkaç dal asma kurtarmak için olmadığını biliyordu. Çardağına girip uzandı ve günü, gittikçe zayıflamaya başlayan belleğinde ki son birkaç anısını tüketmekle geçirdi.

Boz küheylan sırtında, yıkıcı rüzgarlara karşı dört nala koşarak, dolu dizgin kat ettiği bozkırları, boynuzlu kör yılanlara kafa tutuşunu, Şahmerdan vuruşları gibi yüreği sarsan Şahmeran söylentilerine aldırmandan çıktığı avare gece turlarını, demirden yumruğunu defalarca denediği ayrımsız kavgalarını, yalçın kayalıklarda eşkiya ve isyancıların eskimiş izlerini takip ederek, peşinde koşuşturduğu dağ keçilerini düşündü... Ve nihayetinde, arkasında bir kuyruk gibi salınan namus yarasını...

Ufukta sabitleşen gözleri, sanki yaşamın çok ötesinde görünmez, gizemli bir noktaya kilitlemişti. Güneş yükseldikçe, ufkun buğulu görüntüsünü netleştiriyordu. Derken, ufkun durulaşan net çizgilerinde; siyah kurtçuklar gibi hareket eden gölgeleri fark etti. Sanki öte dünyaya açılan bu görünmez noktadan sırtı eğik zebaniler akıyor, dağ sıraları boyunca hareketlenip ona doğru geliyorlardı. Yutkundu ve gözlerini korkuyla kapadı. Gördüklerinin, yaşlılığın verdiği o garip sanrılardan biri olması umuduyla, gözlerini yavaşça aralayıp, ufka bir kez daha baktı. Havada ona doğru yaklaşmakta olan karartıyı gördüğünde bunun, beklediği ölüm anına dair işaretlerden biri olduğuna iyice inandı. Gözleri ışıltıyla ürperdi. İçinden "Sonunda vakit tamam" diye geçirdi. Giderek büyümekte olan ve ona doğru hızla yaklaşan siyah gölgenin, canını almak için gelen bir melek olduğunu sanıyordu. Ancak bunun bir uçak olduğunu ve ölümün sanıldığı kadar zevkli bir oyun olmadığını korkunç bir gümbürtünün yürek hoplatan şiddeti ve köyü sarsan gürültüsü geçince anladı. Gümüşün huzursuzluğundan ve çıkardığı hırıltılardan dalga dalga uzayıp giden dağlardaki kurtçukların asker olduğunu anlamış ve olanların sandığından daha ciddi bir oyun olduğunu fark etmişti.

Çok geçmeden toprak araba yolunda beliren askerler, sağa sola attıkları meşrubat ve konserve kutularının metalik gürültüleri eşliğinde köye dalmış, sağlam kalan birkaç kapı ve pencereyi de yere indirerek, bütün evleri didik didik ettikten sonra, Yasin'in olduğu çardağa ulaşmışlardı. Askerler geldiğinde Gümüş, eskiden gösterdiği inatçı saldırganlığının bedelini kasığına yediği bir mermi ile ödediğinden, bir köşede susmuş bekliyordu. İçlerinden biri çardağı örten cibinliği araladı ve karşısında onlarca kez gördüğü aynı yüzü buldu. Bir an kararsız bekledi ve sonunda terle karışık parfüm kokusuyla, balgamlı tükürüğünü bırakıp gitti. Köy, eskisinden daha farklı, belirsiz bir sessizliğe gömüldü. Yasin, balık ve pilaki

konservelerinin yoğun kokusundan ötürü çardaktan çıkmadı. Hala yakınlarda bir yerlerde gezindiklerinden emindi. Suratına irin gibi yapışan balgamı yastığa sildi. Yüreği dayanılmaz bir sıkıntıyla doldu. Fatma anayı merak ediyordu. Dağ, taş cehenneme dönmüştü. Göksel bir meleğe benzettiği uçaklar, dağlardaki gerilla mekanlarına, havada balık gibi titreyerek süzülen fosforlu napalm bombaları bırakıyordu. Yeri sarsan patlamaların ardından yükselen koyu dumanlar, gökyüzünü külden bir bulut gibi sarmıştı.

Geçmek bilmeyen saatler boyunca merak içinde, yanık meşe ve TNT kokan havayı soluyarak, toprak yolda durmadan gidip gelen tankları, hızla geçen asker yüklü cemseleri ve havada dolanan helikopterleri seyretti. Ta ki, Boran evinden gelen silah seslerini duyacağı ana dek... Silahlar, o ana kadar yüreğinin hissedemediği bir yerinde patlamış, duygularını alt üst ederek onulmaz bir yara bırakmıştı. Birden Süphan geldi aklına, baktı... Hızlı adımlarla damda geziniyordu. Yüreğini saran şüphe çemberi birden, acı bir kavrayışla kırıldı. Artık, Fatma ananın yalnız gezindiğinden ve Süphan'la ilintisiz şeylerle uğraştığından emindi. İçinde ki yorgun sevgi yeniden alevlendi. Fatma ananın o an yanında olmasını hiç bu kadar istememişti. "Akşam karanlığında döner" diye sabırsızlıkla beklemeye devam etti.

Akşam güneşi yerini puslu karanlığa bıraktığında Yasin, cebinliği aralayıp çardaktan çıktı. Fatma ana gelmemişti. Akşamın bu vakti sanki ona kaçınılmaz gerçeği söylüyordu. Düşüncelerindeki ihtimallerin akşam karanlığı ile birlikte bir yazgıya dönüştüğünü kabullenmişti.

O kör karanlıkta etrafını göremiyor, gözü bağlı cezalı bir çocuk gibi düşe kalka yürüyerek Boran evine doğru gitmeye çalışıyordu. Bir kaç titreşim ve güçsüz adımdan sonra olduğu yere yığılıp kaldı. İkinci denemesinde ancak birkaç adım ötedeki tandırın ve yıllanmış tezek birikintilerinin olduğu yere kadar gidebildi. Bu son denemeden sonra vücudu yara bere içinde, çardağın geri döndü. Pörsümüş yünlü döşegine uzandı ve ihtiyaçlara özgü iç yakıcı hıçkırıklarla ağladı. Bu fani dünyadan çıkınını omzuna vurmuş giderken, ne aşk komplimanlarının, ne de parıltılı özlemlerin anlamı yoktu onun için. Hatta belki de ilk kez, hayatı cehenneme çeviren bu savaş kabadayılıklarına gülüp geçti. Gümüş, başında gezinen elin, dokunuşundaki ölüm titreşimini sezmişti. Sadık hırıltılar içindeki hareketsizliğini bozdu. Ona iyice yaklaştı, kafasını Yasin'in göğsüne koydu ve onunla birlikte kendini gecenin derinliğine bıraktı. Yasin, esintisiz, boğucu bir havada, acılar içinde ama yinede huzurlu bir sonla, kendini açlığın pençesinde ölüme terk etti. Onun için, hayatın ve geçirdiği yaşamın gerçeği tamamlanmıştı. Onun için hayatın tek anlamlı yanı, Fatma ananın onu aldatmadığını bilmesiydi. Gerisi boş avuntularla dolu bu cehennem keşmekeşinde, anlamsız ve değeri olmayan bir tanrısal lütuftu. O hakikate erdiği an kadar yaşamıştı. Ve gerçekte bahtsız bir sona rağmen hayatı boyunca bu kadar huzura ermemişti. Fatma ananın sadakatinden çok, sanki ona hayatı gösteren, hissettiği ama ne olduğunu bilemediği, tanrının çok ötesinde duran bir gücün etkisindeydi.

Gece boyunca çardağa uçuşan kan emicilerin hengamesine ve vızıltılı kalabalıklarına aldırmandan kıpırtısız bekledi. Saatler ilerledikçe bütün yaşam izleri, damla damla akan terler, haşerelerin bıraktığı kaşıntılar ve gözyaşlarıyla akıp gitti. Tan vaktinde, açlıktan önce gelen ölümün kucağında, yastığa bıraktığı safralar içinde son nefesini verdi.

Süphan meraklı iç zamanlarında asırlara dönüşen, geçmek bilmez saatleriyle günler boyunca zaman zaman avludaki döşeme taşlarını sert adımlarıyla yerinden oynatarak, zaman zamansa damda ki kurumuş yabancı otları çiğneyerek tedirginlik içinde voltalıyor, Fatma ananın gezindiği yolları ve Yasin'in yattığı çardağı gözlüyordu. Öyle ki bir ara merakına yenik düşüp, çardağın yakınına gitme cesaretini dahi göstermişti. Günlerdir ne Fatma anayı ne de Yasini ele veren bir görüntüyle karşılaşmamıştı.

Ağustos cehenneminin son pazarında, havada ki ateş kokulu boğuntunun değiştiğini fark etti. O Pazar, sabahın ilk ılık esintisi başladığında burnuna çürük işkembe kokusuna benzer bir koku geldi. Derken güneş yükseldikçe esintilerle gelen koku ağırlaştı ve kısa sürede öylesine kalıcılaştı ki artık soluk alınamaz oldu. Eski dağ yaşantısından kalma kısık, kılavuz bakışlarıyla yolu, kayalıkları ve bozkırları süzdü. Bütün gel-gitlerine rağmen onu olduğu yere çakılı bırakan iç direnmelerini kapı önünde uluyan Gümüş bozdu. O an, olanlar şimşek gibi kafasında ışıldayıp, yargısını güçlendirdi. Yerinden fırladığı gibi peşinde sürüklenen bel kuşağına dahi aldırmaksızın çekincesiz, koşar akımlarla çardağa doğru gitti.

Yasin, postuna üflenmiş bir koyun gibi şişmiş, haşere ordusunun emici örtüsünde cansız yatıyordu. Bir çok kez, herkesten habersiz onunla öfkeli aşk kavgalarına girmiş, gözlerden irak bozkırlarda kendilerinden geçinceye kadar birbirlerini hırpalamışlardı. Yine de, Fatma anayı yaşatma yürekliliğini gösteren bu garip muhalife karşı gizli bir sıcaklık vardı içinde. Belki de çok eski günlerden kalan bir sevgi tortusuydu bu. Daha küçük birer çocukken cesaret gerektiren tehlikeli kayalıklarda birlikte gezmiş, güçlerini ve bağılıklarını birleştirmek için avuçlarını keskin bıçaklarla yararak kan kardeşi olmuşlardı. Gençlik zamanlarından başlayıp, ölüsünü seyrettiği bu ana kadar da öfkeli kıskançlık kavgaları sayılmazsa tam kırk yedi yıl boyunca bir kez olsun birbirleriyle konuşmamış, bir araya gelmemişlerdi.

Süphan, bir zamanlar en sevdiği dostu olan Yasin'i nasıl en büyük düşmanı haline getirdiği o günü düşünüp, köye hiçbir zaman ayak uyduramayan bu garibin halini seyrederken, Gümüş hırçınlığını koruyordu. Şalvarını çekiştiriyor, bırakıp Boran evine doğru koşuyor, tozu dumana katan ani duruşlarla tekrar geri dönüp etrafında dolanıyordu. Süphan Gümüşün onu bir yerlere götürmek istediğini anlamıştı. Sabırsız adımlarla onu takip edip, Boran evine doğru yürüdü. Boran evi yakınlarında, helikopterlerin keyfi saldırılarıyla saman gibi biçtiği kavakların çevrelediği dereye vardıklarında, Fatma anayı kafası tanınmaz bir halde, yarı suya gömülü buldu. Kuru toprak gibi çatlamış ve taşlaşmış nasırlı ayaklarından tutup, derenin akışkan sularından çıkardı. Etrafa dağılmış olan, küçüklü büyüklü piller, gerillaların giydiği türden ayakkabılar, torbalarla tütün ve sigara yaprakları, türlü giysiler ve birkaç gazeteyi gördüğünde Fatma ananın da kendisi gibi bir milis olduğunu anladı. Bu izler Fatma anayla ilgili merak dolu sırları açıklamıştı.

Fatma ana vurulduğu günün sabahı, şehirden ve yakın köy bakkallarından parça parça aldığı eşyaları toparlamış, onları bırakacağı gizli oyuğa doğru giderken pusudaki askerlere yakalanmıştı. İçlerinde geçen günlerde evine gelen gerilla gurubunda gördüğü ve sessiz, dalgın haliyle dikkatini çeken gençte vardı. Kaçıp, teslim olmuş ve bildiği bütün gerilla mekanlarını, onlara yardım edenleri en ince ayrıntısına kadar anlatmıştı. Süren hareketin nedeni de buydu.

Bir korucu, ihanet eden genci ensesinden tutup Fatma ananın yanına getirmiş;

-Bak! - demişti -Kimler için ölüme gidiyorsunuz, bak da karnını doyurduğunuz insanların ne mal olduğunu anla.

Fatma ana huzurlu bir iç dinginliğiyle, boğazını kavrayan tanıdık ellerin tehdidine aldırmadan;

-Boş ver Cemilo - demişti. -Sen kendi ihanetine bak. Ben yıllar önce kendi ihanetimi yaptım.

Sonra gözleriyle ihanetçi genci kastederek;

-Hem ben ona değil, dağdan hiç inmeyecek olanlara, yüreği dağ gibi büyük olanlara yardım ettim.

Fatma ana bu son söz yüzünden sırtına inen dipçikle, nefesiz yığılıp kalmıştı. Yerde yarı baygın yatarken, baş ucunda, kıyısız bir okyanus gibi tutunacağı hiçbir gerçeği kalmayan o

zavallıyı, genç yaşamında yaşlanmadan ölmüş gencin güneşi örten bedenini gördü. Çıldırı nöbetini yaşayan ve içindeki son ruhsal kıpırtılarla debelenen gencin, titreyen, terleyen yüzüne, döneke gözlerine baktı. Üstündeki gölgenin elindeki silah ağır ağır gelip alınaya dayandı. Çok geçmeden alınaya duran namlunun ihanet dolu hükmü parlayarak, onu acısız bir ölüm boşluğuna itti.

Süphan onu ırmak sularından çıkardığında, göğsüne sıkıştırdığı aşkın resmini gördü. Fatma ananın göğsünden yarı görünür halde sarkan resmi çekip aldı. Sonra belirsiz hayat sorularıyla geçirdiği günler boyunca Fatma ananın neden ani bir kayıtsızlıkla, ona yabancı ve sanki hiç tanımadığı biri gibi davrandığını anladı.

Avucunda ki yalvaç bakışlı, efsanevi son direniş önderindeki o kucaklayıcı dişil manada, sevginin ve Kürtlüğün gerçek yüzünü gördü. Fatma ana aslında daha küçük bir kızken aşık olmuştu ona, dağlara...

Ufkun keskin kayalıklarla eğildiği yere baktı. Tüketici sevgilerle geçirdiği günlerindeki yalnızlığını düşündü. Bir zamanlar bulduğu aşkı, o aşkı yaratan dağlarda, ilk çağ gerçeğinin gezindiği el değmemiş dağ oyuklarında ve yaban keçilerinin kesik tırnak aralarında bırakıp, tensel, dünyevi bir çöküşün karanlığına koştuğu günlere gitti. O zamanlar Fatma'yı acılarına dayanamadığı dünyasal bir özlem, dağları ise; yalnızlık ve hükmedilmesi gereken bir kimsesizlik olarak algıladığından; Fatma'yı dağlara, yalnız yüceliğini ise yabancılaşmaya başlayan keşmekeş kalabalıkların sıradanlığına kaptırmıştı. Fatma'yla olabilmek için onu var eden yüceliğe, sevdiren büyüklüğe yüz çevirmişti.

Biri kendi kanından olmak üzere on iki çocuklu, yirmi bir torun sahibi Fatma ananın tanınmaz halde ki yüzünde geçmişini, kabulü zor acılarla yeniden bulmuş ve her zaman fedalardan mahrum sevgilerin tıpkı uzun yıllar önce Fatma'nın Yasine söylediği gibi, karanlık insani bir inde, sığır aşkıdan farksız, erkeksi bir hırıltıdan ibaret olduğunun farkına varmıştı.

Çaresiz bir iç ezikliği ile yeni ve yarım kalan bir sevginin görkemli gözyaşları içinde, elleriyle avuçladığı bastonuna kafasını dayayıp, cansız meleğin önünde diz çöktü ve ciğerlerine dolan havanın şiddetiyle içli hıçkırıklarla ağladı, ağladı, ağladı... Ta ki Gümüş, çökmüş gözleriyle Süphanın acı yaşlar dolan bakışlarına dokununcaya dek...

O gün batımında Süphan, üç gün boyunca soluksuz devam edecek bir kazıya başladı. Ay karanlığının ölgün ışığında bile durmadan kazdı ve içini, enli, pürüzsüz taşlarla bir güzel döşedi. Süphan için, Fatma anaya topraktayken bile eşlik edecek tek ebedi dostun Yasin olması gerektiği, en uygun ve akılcı karar gibi gelmişti. Yasini çardaktan güçlkle çıkarıp, uzun bir uğraş sonucunda nihayet açtığı gömüte getirdi. Güneşin hırçın sıcağı yeni bir akşam üstünü daha bulurken, Süphan, Boranların şamatalı gürültüleri eşliğinde, hüznü, yalnız ve sanki törensel bir uğurlamayla ikisini yan yana toprağa verdi.

Sonraki günlerde Süphan, yazgının bu kötümser oyununu düşünüp durdu. Ve sonra Gümüşü de yanına alarak, korkunç bir ağırlıkla sırtladığı inançlarıyla, Fatma ananın gizemli aşkını anlatan direniş önderinin resmini tek ve kalıcı bir miras olarak göğsüne koyup dağ yollarına geri döndü...

GERÇEĞİN İZLERİ

... özgürlüğün acımasız, öğreten derinliği
ve ölçülemez derinlikte bir kuytu
bir kuytu ki, dibi sonsuz bir kuyu gibi derin
vardıkça yiten en son gizdir.

-I-

Kuzey Kürdistan'ı neredeyse karış karış gezerek, türlü zorluk ve tehlikeleri de arkamızda bırakıp Zap'a ulaşmıştık. Merkez Karargah, her yıl düzenlenen eğitim seferberliğinin kaçınılmaz durağıydı. Kış, pırıl pırıl yanan güneşiyle son ılık günlerini yaşarken, uzun süredir devam eden kadro akını, hızını kaybetmeden sürüp gidiyordu. Her yerden gelenler olmuştu. Arap çöllerinden gelen Bedevilerden, Ekvator sıcaklığında ki Zencilere kadar, türlü ırkın temsilcileri garip ama gurur verici bir insanlık mozaigiyle birleşmiş, canlı bir kaynaşmayı yaşarken ben ruhum kaçamak uykularla oyalanır bir halde, halsiz ve yatalak kalmıştım. Uzun yıllar boyunca çaresini bulamadığım bunaltıcı hazımsızlık krizleriyle haşır neşir, sancılar içinde kıvranıp duruyordum. Günlerdir yatıyordum ve uyanık olduğum zamanlarsa bir uyurgezerden farksızdım. Önümde duran güzelliği köreltip, "Sevgi zor şey" diyordum. O zamanlar, bu korkunç savaşın sadece yüzeyinde gezinen, görünmez, küçücük parçalarına takılıp kalmıştım. Savaşın gerçek yok edici doğasıydı bu. Ve ben bunun toplumsal acılarla yüklü sıkıntılarla, ruhumda açılan yaraları, benliğimde ki bölünmeyi örtüp, sıvaladığından habersizdim. İtiraf etmem gerekir ki; hazımsızlığım bundan, uykularımsa dünyadan kaçma istemindendi. Savaşın pervasız şiddetine her an kendimi kaptırabilirdim. Bu tutumum değişmese, bir gün adanmış varlığım karşısında nankör, halkın gözünde ise değersiz olabilirdim. Oysa ki savaş bu değildi, fakat beni buna mecbur kılıyordu. Ama yinede savaş sevgiyi büyütmeliydi.

O gün bu hale son vermek için iliklerime kadar sızan yorgunluğun ağırlığıyla kalkıp, sabah serinliğinde mağaradan çıktığımda, güneş çoktan doğmuştu. Yine, mağaranın yanıltıcı karanlığına aldanıp şafağı yakalayamamıştım. Vakit geç olmasına rağmen dışarıda alışılmadık bir sessizlik hüküm sürüyordu. Işıksız yer altı sığınakları ve böylesi mağaralarda uzun süre kalmak, yorucu olduğu kadar sinir bozucuydu da. Mağaranın bulunduğu dar vadide, güneş tepeye varmadıkça zamanın tahmini güçleşirdi. Zaman duygusunu zayıflatan geniş mağaranın ve sabah güneşini perdeleyen dar vadinin olumlu yanı; bizleri keskin atışlı uçak bombardımanlarından koruması ve her türlü saldırılara karşı el vermeyen, asi bir tabiata sahip olmasıydı. "Tıpkı savaş gibi" demiştim kendi kendime. "Yaşayabilmek için olumsuzla katlanabilmek..."

Gerçeği ikili karmaşalarıyla anlamaya çalışıyordum o sabah. Belki de anlamaktan çok kendimi ikna etme çabasıydı bu. Su matarasını alıp çeşmeye doğru gitmek için kayalık zemindeki patıkaya girmiştim. Dün akşam ilk kez ve seyrek yağın kar, yeri sadece ıslatmış ama soğuşun etkisiyle ince bir buza kesmişti. Sarp kayalıklardan ağır ağır ve dikkatle ilerlerken bir an durup Zap suyuna baktım. Bir yere kadar gürültülü dalgalarla geliyor, taşkın ve hiddetli halinden sıyrılıp o sakin üçgende aniden suskunlaşıyordu. Kayaların

çevresinde kıvrılıp, yuvarlanan dalgaların çalkantılarıyla oluşan gri köpük yumakları, durgun su yüzeyinde ağır ağır ilerliyordu. Sabah serinliğinde kendimi, dalgaların çalkantılarında gezinen karmaşık bir gerçeğe yerleştirmiştim.

Durgunlaşan suya iyice baktım. Sakin, uysal bir çocuk gibi duruyordu. Gözlerimle su yüzeyinden derinlere indikçe, dipteki o korkunç akıntıyı fark etmeye başlamıştım. Üçgende sönen dalgaların gizli varlığıydı bu. Az önce ürküntüyle baktığım dalgalar, şimdi kabullendiğim ama yine de ürpertiyle baktığım gerçeğe dönüşmüştü.

Yüzeyde ki durgunluk hem kendisiydi, hem de öteki...

O gün, her şeyi öte yüzüyle görme gibi bir oyunun içinde bulmuştum kendimi. Tıpkı iki şekilli görüntü oyununa benziyordu yaşanılanlar. Sonra okul yıllarımda şaşkınlık içinde öğrendiğim o sihirli küp gelmişti aklıma. Küp, ilk bakışta tek bir şekil gibi görünüyordu ama, gözler farklı bir boyuta odaklandığında ikinci bir kare çıkıyordu meydana. Gittikçe bu oyundan zevk almaya başlamıştım, ama yine de bu ikilemler içinde soluksuz kalacakmışım gibi geliyordu bana. Zap suyunun durgun yüzüne aldanıp yüzmeye kalkışan ama akıntıya kapılıp boğulan biri gibi hissediyordum kendimi. Her şeyi öte yüzüyle kabulleneceksem bu nasıl olmalıydı...? Ya da gerçekten her şeyin öte yüzü var mıydı?

Yürümeye devam ettim, çeşmeye gittikçe yakınlaşıyordum. Batı yakasındaki kayalıklara vuran güneş, ışıltılı buz sarkıtlarını sulandırmaya başlamış, kopan birkaç buz parçası, durgun ilerleyen Zap suyuna dalı vermişti. Güneşin vurduğu batı yamacındaki bu ışıltılı sıcaklığa rağmen, gölgedeki ince soğuk yüzümü kesiyordu. Bu da bir öte yüzüydü işte!...

Derken dalgaların sessine bir çocuk sesi karıştı. Gittikçe belirginleşen bu sesin çeşmeden geldiğini anlamıştım. Daracık vadide acı bir ezgi yankılanıyordu. Yürekte koparcasına içtendi. Olgunlaşmamış çocuksu sesin ahenginde sanki asırlardır süre gelen bir hüznün salınıyordu. Söyledikleri soranca lehçesindendi ve Soran olduğu yuvarlak seslerin düzgünlüğünden hemen anlaşıyordu. Elimdeki matarayla buzlu zeminde dikkatle ilerlerken, bir yandan dik kayalardan düşmemek için çabalıyor, öte yandansa pekte aşına olmadığım lehçeden söylenen o acı ezgileri dinleyip garipsiyordum. O seste farklı bir şeyler vardı.

*Ta qo gulek bum ji nav baxê jîn
Nem zani şemal, demxate ser perçîn
Eman pepuley, hejar û daxdar
Bîbe silawim, bû lay teze yar
Pê bê je tenya bêkes
Dûr kotû ji xêl, bê hêz û bê des
Hiç xweşê m nedî ji roy zamanê
Bûm be nîşane, bû tir û tane
Ya xwe hîç dilek, wek min aware nebê
Cemavi xêl û jiyan bê zar nebê ...*

Son kayalık engeli de geçip çeşmeye varmıştım. Buzlu kayalığa sırtını dayayıp, çömelmişti. İşte onu ilk kez o gün görmüştüm.

Ellerini bacaklarının arasına almış ısıtırken, uzakta bir yerlere dalmış, şarkılarının ritmine kafasıyla tempo tutarak, etrafından habersiz, dalıp gitmişti. Çeşmeye bıraktığım matara dolmuş, artık taşmaya başlamıştı. Yanı başında durup onu süzdüğümü fark ettiğinde, sustu... Baktı.

Gözlerindeki ürkek bakışlarda, acılarla yüklü Kürt insanına özgü, hiçte yabancı olmama o suçlu çekingenlik vardı. Yersiz, tedirgin davranışları, ezik ruhunun bütün güvensizliğini ele veriyordu.

-Roj baş! -dedim. Cevap vermedi. Telaşla, su taşan matarayı bir kenara çektim.

-Bu sabah vaktinde hayırdır? -dedim sonra.

-Rahatsız ettiysem kusura bakma. -diye karşılık verdi.

Beklemediğim bu tavır daha çok ilgili davranmama neden olmuştu. Rahatsızlık bir yana şarkılarından hoşlandığımı söylediğimde, şaşkın şaşkın baka kalmıştı yüzüme. Anlattıklarını dinlediğimde bu yersiz tavrın nedenini anlamıştım.

-Arkadaşlar, sabahları mangada şarkı söylememden rahatsız oluyorlar. Ben de her sabah gelip burada şarkı söylüyorum. -dedi.

Kurmancıyı biraz eksik ama saf ve kusursuz bir soran aksanıyla konuşuyordu. Aramızdaki yaş farkına rağmen ona olgun bir yoldaşa yaklaşır gibi yaklaşımdan alıkoyamamıştım kendimi. Yaşının bütün saflık ve tazeliğini gösteren pamuk gibi yumuşak saçları o kadar dayanıksızdı ki en küçük bir esintide dağılıp, düzensiz sağa sola savrulup duruyordu. Ama, öfkeyle karışık hüzünlü bakışları bu tazeliğini bastırıp ona, olgun bir gerilla havası veriyordu.

-Ne yapalım? -dedi. Onay isteyen canlı gözlerle bakarken.

-Sabahları bir sıkıntı basıyor. Şarkı söylemeden yapamıyorum.

İlgimi hissettirmek için sıcak olmaya gayret ederken, onu onaylarcasına gülümsedim ve; -Şarkıların çok hüzünlü. Belki ondandır -dedim. Her halde, söylediğim fazla inandırıcı olmamıştı ki Kürdün, hüznünden başka varlığı olmadığını çocuksu bir dille anlatmaya koyulmuştu. Kürt, hüzünlü şarkılar söyler, acı şiirler okur, hatta acı yemekleri dahi, acı olduğu için severdi...

Acının kötümserleştirip, olgunlaştırdığı bu genç yürekten akan sözlerin gerekçesi ne olabilirdi ki? Çoktan insanlara karşı güven ve acıma duygusunu kaybettiği, gözlerinde gezinen keskin ve saldırgan bakışlarından okunabiliyordu. Kesik ve deliciydi.

-Bir şey mi oldu?-diye sorduğunda, gözlerine dalıp gitmiştim.

-Yok! -diye karşılık vermişim. Kafamı sağa sola sallarken.

Bende ki garipliği anlamıştı oysa. O andan itibaren daha da keskinleşen alıcı gözleriyle bütün davranışlarımı, en ince ayrıntısına kadar dikkatle gözetlediğini hissedebiliyordum.

Pekte yoğun geçmeyen konuşmalarımızın garip havasından rahatsız olmuşa benziyordu. Dalgın bakışlarım onu tedirgin etmişti. Ben de ki, o sakladığı derinliğe inme ısrarını fark etmiş olmalıydı ki, kolay kolay oradan gitmeyeceğimi anlayarak, sindiği kayalıktan kalkıp matarayı eline aldı ve iç içe geçen dağılmış saçlarını, çeşmede ıslattığı eliyle bir kez daha düzeltti.

-Geç kaldım. Ben artık gideyim - dedi.

Oysa ki gerçek bir tanışmayı bile yapamamıştık. Adını ve kaldığı mangayı sorduğumda, tebessümle;

-İsmim Botan , fazla mangada kalmam. Nerede bir şarkı kulağına gelirse bil ki ben oradayım -diye yanıtlamıştı.

Taşıdığı koca mataranın ağırlığından dolayı, buzlu kayalık patikada dikkatli olup, kaymaması için uyardığımda;

-‘Yürek toprağı iyi tutarsa ayaklar kaymaz’ diyor arkadaşlar. -diye, bilgiç ve büyüklenererek beni cevaplamış, kaygan gri zeminde koşar adım ilerlerken, yüreğim ağzımda buzlu kaygan zeminin bittiği yere kadar ardından bakmaya devam ettim.

O günün sabahı, rahatlatıcı bir huzur içinde bulmuştum kendimi. Çeşmede durup bir süre tere otları ve suyla oyalandım. Avuçlarımdan akan pınar suyu; sıkıntılarımı ve bedenimde ki yorgunluğu alıp götürmüştü sanki.

Aynı günün akşamı tozu andıran bir kar yağmaya başlamıştı. Sert kayalıklara açılmış el yapımı korunaklı mağara içine dizilmiş sıra sıra mangalar bal peteğini andırıyordu. İki yüz

kişilik mağarada hiçte buna uymayan bir sessizlik hakimdi ve boğuk, yağışlı haliyle akşam daha bir sıkıcı olmuştu. Bu sıkıcılığın nedeni ne mağara ne de sessizlikti. Aksine sıkıntı duyduğum mağara artık kutsal atmosferiyle ruhumu arındırdığım bir mekan haline gelmişti. Buna sebep o gündü. Çünkü o gün yıl başıydı ve vakit; bir doğruyu bulmanın verdiği huzurdan değil ama acı bir gerçeği kabullenmenin rahatlığında sessiz ve suskun akıp gidiyordu.

Hareketsiz günlerin ve korkunç sıkıntıların getirdiği zorluklardan biri de sindirim bozukluğuydu. Hazımsızlık, kesici bir sancı getirmişti beraberinde. Ardından kusma hissi veren yakıcı bir ekşime. Bu, en sık görülen gerilla rahatsızlığıydı ve mayasız, hamur kalan ekmeğin etkisi sayılmazsa, hareketsizliğin ve sıkıntının kaçınılmaz sonucuydu. Artık yerli yersiz uyumaktan ve ayakta durma isteksizliğinden vazgeçmişim ama bu tatsız misafirin sancularından bir türlü kurtulamıyordum. Buna rağmen elime bir kitap almış, yağ çirasının başına oturmıştım. Kimi zaman kitap sayfalarında geziniyor, kimi zamansa çiradaki titrek alevlerin manga duvarlarında yarattığı, okuduğum kitaptakine benzer gizemli amblem ve kahramanlık armaları gibi şekilden şekile giren gölgelere bakıyordum. Derken ağır, soluk bir mor kalkanı andıran karanlığın içinde çıranın soluk ışığı bütünüyle eriyip çözüldü. Çırada ki yağ tükenip alev söndüğünde Zerdüşt, elimdeki kitaptaki Ahura Mazda'nın ışıklı galibiyetinden söz ediyordu. Heyecanlanmışım, çünkü aniden garip bir hisse kapılmışım. Karanlıkta, elimde açık kalan kitabı kapatırken, ışık ve karanlığın sonsuz savaşımını hissetmişim.

Elbette ki karanlık kötü bir alışkanlıktı...

Saat dokuzu bulduğunda, mağarada yoğun bir hareketlilik fark etmişim. Kısa bir sürede terkedilmiş bal peteğini andıran mağara, istilaya uğramışçasına bir kalabalığa sahne oldu. Birkaç manga ötede sabah karşılaştığım Güney'linin sesi yükseliverdi. Az önceki derin sessizlik Botan'ın ağzından yayılan şarkılar ve ona eşlik eden alkışlarla bozulmuştu. Ani bir kararlar arkadaşlarla yılbaşını kutlamaya karar verip toplanmışlardı. Midemdeki yanma sanki bir kor halini almış, ağzımda biriken salgularla dayanılmaz hale gelmişti. Yine bir türlü alışamadığım ama sık sık da tekrarladığım o tedaviye baş vurup; avucumda biriken sigara külünü yarım çay bardağı suya karıştırıp içtim. Kendimi hiçte iyi hissetmiyordum ama buna rağmen oraya gitmeye karar vermişim. Artık manga soba ateşinden yayılan fakir aydınlığa kalmıştı.

Karşılıklı, ard arda dizili mangalar arasındaki koridorda ilerlerken, çıra ateşlerinin yandığı koca mağara, mumların yandığı ilginç bir mabedi andırıyordu. Sinagog sütunlarının kilise karanlığıyla birleşip cami kubbesi gibi oval bir tavanla tamamlandığı ilginç bir mabet... Karanlığın biriktiği koca manga dolup taşmış kimileri kapı ağzına kadar gelmiş ayakta içeriyi seyrediyor, sonra ayakta durmanın zevksizliğinden olsa gerek kısa zamanda geldikleri yere geri dönüyorlardı. Ayakta bekleyenler arasında kamp doktorumuz ve lojistikçimiz de vardı. Beni gördüğünde ince burun ucunu kaplayan gür bıyıkları oynamaya başladı.

-Ne haber, kaç gündür görünürlerde yoksun, demişti. Lojistikçimiz Mustafa yoldaş, eşya dağıtımını yaptığı günleri saymazsak sıcak bir mizaca ve espri yeteneğine sahipti.

-Biraz rahatsızdım. Mercimeklerin beni zehirledi, diye ona takıldım. Oda her zaman yaptığı gibi mercimeğin yararlarından ve mide rahatsızlıklarına yol açan gerginliklerden konuşmaya başladı. Gülüşmelerin ardından umutsuz bin halde doktora yöneldim.

-Nasıl oldun? Diye sordu. Mide ilacını vermeyeceğini biliyordum, ama yinede çaresiz istedim.

-Ağzımdan zehir akıyor dedim. Şu *Dank'ı versen her şey biter. Kurtulurum bu azaptan. O hiç değişmeyen doktor ciddiyetini takınıp:

-Beni mahcup ediyorsun- dedi. -Seni her gördüğümde Dank geliyor aklıma. Kendimi

Dank gibi hissetmeye başladım. İlaçlar benim değil halkın malı. İstersen hepsini al ama bir anlık rahatlamanın ardından ömür boyu süren, kronik-ülsera yol açar. En iyi ihtimalle mideyi mahveder.

İlaç istediğime pişman olmuşum. Ağzımda biriken sıvıyı tükürüp içeride olup bitenlere bir göz attım. Coşku dolu marşlar, umutlu türküler ve hüznü ezgiler derken, yeni yıla ilişkin sohbetler başlamıştı.

Ona baktım. Sakindi ama normal olmayan bir sakinlik... Duyguları gizleyen bir sakinlik görüyordum onda. Kafası düşmüş, yere bakıyordu. Oturduğu yerde kümelediği çöplerle oynarken bana birkaç kez baktı. O gece "kısık ama durgun bakıyor" diye düşünmüştüm. Sanki o günün sabahı benimle karşılaşmamış yada unutmış gibiydi. Bana hiç görmediği birine bakar gibi baktığını hissetmişim. Yanımda duran doktora onu sordum. -Yaşama günlük şeylerin küçük nedenleriyle bağlı-dedi.

***Dank;** Mide hapi.

-Nasıl yani?- diye yeniden sordum, ne demek istediğini anlamamıştım.

Ortalığı neşeye boğan bir Bedevi'nin şarkılarını dinlerken -Kötü günler geçirmiş- diye anlatmaya başladı.

On dört yaşında anlayamadığı bir iç güdünün etkisiyle yolumuzu paylaşmaya karar veren, Süleymaniye'li bu genç yoldaşın öyküsünü soluksuz dinlemeye başladım.

-II-

Kekavus, Yusuf'un (Yani bugünkü ismiyle Botan'ın) babasıydı. Süleymaniye'nin en tanınmış kaçak göçmen kuryelerinden belki de en beceriksiz olanı... Çünkü ustaca geçtiği sınırlara rağmen bir türlü Ege sahillerinden öteye gidememiş ve bütün ısrarlı denemelerinde enselenmekten kurtulamamıştı.

Bütün şanssızlığına lanet okuduğu o çöl iklimini anımsatan bir yaz günü Kekavus yine geleceği düşünüyordu. İki gün önce yetmişlik kapı komşularının açlıktan gerilmiş kas katı cesedini hatırladı. Sonra ayağındaki kemiklere takılı platini satmak için sessiz sedasız oğlunu öldüren arkadaşını ve buna benzer duyduğu ve tanık olduğu bütün olayları anımsadı. Üstelik sattığı ceketin parasıyla aldığı un çuvalının dibi görünmüştü.

O öğlen uykusu saatinde, her şeyin sıcaktan durduğu bir an Kekavus, sekiz çocuğu arasından özenle seçtiği Yusuf ve Atrin hakkında son kararını vermişti. Karısı, boş odanın bir köşesinde kendinden geçmiş uyuyordu. İki gündür açtı ve açık ağzından çürük işkembe gibi kokular salan bir salgı sızıyor, kulaklarına gelip saçlarını ıslatıyordu.

Salgıya üşüşen sineklerin vızıltıları arasında uyuyan karısını dürtükleyip, mutsuz gerçeklerini bağlamaya çalıştığı rüyalarından alıkoydu.

Ona geleceğe ait korkunç planlarını akli selim bir incelikte anlattığında, zavallı kadın sıcaktan çok kinden boğulacak gibi olmuştu. Çiçeği burnunda evin en güzel kızını ve şeytan tırnağı değmiş en canlı oğlunu bir sabit gelirlinin dahi hayal edemeyeceği beş yüz bin dinar gibi yüklü bir para karşılığında satacağı.

Karısının inatla karşı çıkmasına rağmen, gözü dönmüş bir kararlılıkla -başka çaremiz yok- dedi. -Açlıktan ölmekten iyidir, hiç olmazsa kursaklarına bir lokma ekmek girer.

O anda Atrin kapı önünde oturmuş, yıkık dökük mahallenin harabeyi andıran evlerini seyrediyordu. Babasının günahlarını paylaşacağı geleceğinden habersiz, uçuşan tozlar arasında olur olmaz hayallere dalmıştı. Kekavus kızına seslendiğinde, Atrin babasındaki garip sıcaklığı sezmişti çünkü şimdiye kadar babasının ona böylesine uysal ve sakin

seslendiğine tanık olmamıştı. Bir de yanı başına oturduğunda babasının, altuni saçlarında paha biçilmez bir mücevhere dokunur gibi gezinen eleriyle, o soğuk dokunuşuna da...

-Git Yusuf'u da çağır- dedi ona, başını okşarken. -Artık para kazanmamızın zamanı geldi- Atrin bu habere o kadar sevinmişti ki, bütün mucizelerin birleşip sıcağı yaran bir yağmur gibi üstüne yağdığını hissetmişti.

Koşarak تنها bir köşeye sinip, rakip çocuklara karşı akıl almaz hilelerle yüklü planlarının arasına girdi. Yusuf boğucu güneşten çok açlıktan hareket edemez haldeydi.

-Kalk!- dedi. -Artık çalışıp para kazanacağız-

İsteksiz -Ben peşmerge olamam- dedi Yusuf. -Kaçakçılık içinse daha üç yılım var-

O gün Kekavus, karısının gözyaşları arasında iki çocuğunu yanına alıp yola çıktı. Bir taksi buldu ve gidecekleri yere ulaştıkları taktirde istediği ücreti ödeyeceğini, aksi bir durumda ise kolundaki saati vereceğini söyleyerek, sonunda inatçı şoförü ikna etti.

İlk, Ahmet Paşa'nın şekil verdiği ve artık tarihi yüzüyle Abbasilerin yok olmaya yüz tutan parçalanmış izleriyle yüklü Süleymaniye caddelerinden geçip, Ser Çınara doğru yol almışlardı. Yusuf ve Atrin değil Ser Çınar panayırlarında çalışmak; bu eğlence dolu panayır mekanını bir daha görebileceklerini dahi düşünmemişlerdi. Amerikan ve Fransız markalarıyla donatılmış reklam panolarını hayranlıkla seyrettikleri bir anda 80 model Ford, iç bulandırıcı titrekliliğiyle yavaşlamış ve keskin bir dönüşle beş yüz evden oluşan kenar mahalleye dalmıştı. Bu kıyı mahalle değişik ırk ve koşullardan gelme her türlü kılıktan insanla dolup taşmıştı. Gürültülü Pazar yerlerinden geçerken, yerli yersiz uzanıp, uyuklayanları, kumarhanelerle dolu sokakları seyrettiler. Bu mahalledeki her ev; kirli işlerin, her kapı; içki ve uyuşturucu kaçakçılarının kümeleniği bir sığınaktı. Yersiz yurtsuz serserilerin, asalak gençlerin akın ettiği bu mahallede sakin bakışlı peşmerge devriyeleri, mest edici bir devletli imajıyla geziniyor, Uzak Doğu'dan Avrupa'ya kadar uzanan uyuşturucu ve insan kaçakçısı şebekelerin peşinde koşturup, itinayla arıyor, bulduklarında ise gösterilen yüz dolarlık yeşil banknotların hatırına onları serbest bırakıyorlardı. Bu koşuşturma suçlu avından çok bir dolar avına benziyordu.

Gizli kapaklı işlerin döndüğü sokakları geçip, göz kamaştırıcı antikalarla süslü vitriniyle lüks bir dükkanın önünde durduklarında, Yusuf ile Atrin, hala kendilerini nasıl bir işin beklediğini anlamış değillerdi. Hiç soru sormadan babalarını takip etmiş ve sokağın karanlık havasına hiçte uygun olmayan, o asil antikalarla bezenmiş dükkana girmişlerdi. Rengarenk pullarla kaplı *Selte giyimli bir kadın Şam işi dokumalarla kaplı koltuğundan doğrulup, sanki yıllarca sürüp gelen bir tanışmanın sıcaklığıyla onları karşılamıştı. Ağustos ayının tozlu ışıltısı altında her şeyin yerli yerine oturduğu odadaki antikalara, türlü desenlerdeki dokumalara, ender bulunan cinsten ipeklere, kadifelere kadar envai türden, göz kamaştırıcı

* **Selte**; Kürt kadınlarının giydiği ulusal kıyafetlerden biri.

eşyaya bakarken kendilerinden geçmişlerdi. Etrafta, onlardan uzak bir köşede babalarıyla fısıldaşıp, durmadan önündeki masaya parmağıyla bir karenin köşelerine dokunur gibi vurup duran, arada bir de onları boydan boya süzen süslü kadının alıcı bakışları dışında her şey normal görünüyordu. Kekavus, fısıltılı konuşmaların ardından bir top kağıt parayı sayıp cebine koyduğunda, Yusuf ile Atrin'ni satmıştı. Onlara kendisini affetmelerini söyledikten sonra da çekip gitti.

Yusuf, o günün akşamı, omuzlarını kavrayan amber kokulu avuçlar arasında oradan götürüldüğünde, artık uzun bir süre Atrin'i göremeyecekti. Atrin başına gelenleri ancak yapacağı iş söylendiğinde anlayabildi. Antikacı kadın ilkin kendi elleriyle güzel bir yıkadı

onu.

-Aç bir sokak kedisine benziyorsun - demişti ona, sonra eklemişti;

-Ben seni dolgun bir ceylana çevirmesini bilirim.

Ona ince dokumalı keten elbiseler verdi. Saçlarına kokular püskürtüp bir güzel taradı. Çiçek özünden kremlerle cildini parlattı, dudaklarına ruj, yanaklarına allık sürerek onu yaşından daha büyük ve masum bakışlı bir kadın haline getirdi. Bütün çırpınışlardan sonra, aşk taciri şarlatanın dudaklarından dökülen sözlerle gelecek yaşamına ilişkin öğütleri korku içinde dinlemiştir. İlk başından geçenleri anlattı ona; annesinin, onu on dört yaşındayken Ege'de bir limanda nasıl sattığını ve İtalya rotasında seyreden bir Türk gemisinde kaldığı günler boyunca, denizcilerin ondan amansızca nasıl yararlandığını, sonrada, ışıltılı deniz kenarında, parasız pulsuz, kimsesiz ve dil bilmez bir halde nasıl bırakıldığını dokunaklı bir biçimde anlattı. Daha ilk gecede, bu acımasız dünyada, paralı aşklardan kalan tasarruflarını nasıl değerlendirmesi gerektiğini söyleyip, büyümenin sırlarını öğretmeye başlamıştı bile. Oysaki Atrin'in cüretkar öğütlerle dolu bu hayat sırlarını dinlemek bir yana, ne talihsizliğinin acısını çıkartacağı olgunlukta bir kalbi ne de, korkularıyla sığınacağı bir barınağı vardı. O anda düşünebildiği tek şey, sadece eskiden olduğu gibi yuvasında olmak ve tozlu esintiler arasındaki mutsuz hayallerine geri dönebilmektir. Günlerce dev bir örümcek gibi Atrin'in etrafında dolanıp duran aşk taciri, süsleyip püslemesi sona erdiğinde onu, metalik boyalı lüks arabaya bindirerek Ebu Nevez oteline götürdü.

Üç yıldızlı otel, cadı kazanını andırıyordu. Bölge kadın komitesinin, Fransız temsilcilerle yapacakları para kokan görüşmeleri henüz başlamamıştı. Kalabalık protokolün arasında Atrin'in, bir zamanlar taparcasına, önünde saygıyla eğildiği peşmerge komutanları da vardı. Kürt renklerinin Fransız vitraylarıyla kaynaştığı protokol alanını geçtiğinde, Atrin'i boş göndermemiş, bütün vücudunda gezinen birkaç bakış dahi bahşetmişlerdi ona. Atrin, o an yüreğinde büyük bir sızı hissetti. Bunun nedeni; bedeninde gezinen, saygı değer bulduğu büyüklerinin küstah bakışları değildi. O daha çok, bir ülke kurmak için ölen iki peşmerge kardeşini anımsamış, onların yüce anılarına takılmıştı. Neyin uğrunda bedel verdiklerini kendi gözleriyle gördü. Yoksul mahallelerde gezinerek, yeni yetme gençleri peşmergeciliğe ikna edip, toplayan bu devletlilerin, şefkat dolu bakışlarındaki yanlıcılığı fark etti. Aynı gece, batılı misyonerlerin gittikleri topraklarda her zaman zevkle aradıkları, otantik yerel kıyafetleriyle bu zevke uygun Selte'ler içinde bir İngiliz'e sunuldu. Korkunç irilikteki sarı devin hatırı sayılır acı yumrukları altında çırpınıp, ezilirken bir an kendini kaybetti ve bir daha da o günden sonra, eski masum ve saf yüreğine geri dönemedi. O, çocuksu ve kadınsı temizliğini ulaşılması güç bir derinliğe itmiş, antikacı düzenbazın çirkin öğütleriyle dolu o hayatın ne demek olduğunu böylece anladı. O gece yıpranmış Salte'ler içinde, yüzü gözü yara berelerle dolu bir halde otelden alınıp; bin bir hayat acılarının sabahlara kadar söylendiği, artık çekingen yeni yetmelere ilk kirli kılıflarını giydirmekten başka bir iş yapamayan emekli fahişelerin olduğu eve konuldu. Ve asıl azap dolu günler ondan sonra başladı...

Yusuf'un yaşadıklarıysa, Atrin'nin yaşadıklarından pek farklı sayılmazdı. Arada sadece edep rahatlığı yanında, korkunç bir hayata kolayca verebileceği kaba erkeksi gücü ve birde genç bir kızın sahip olamayacağı sertlikte bir kalbi vardı. Önce, eskimiş malların nasıl anlaşılamayacak derecede yenilendiğini, gerçek değerini gizlemesini ve bunları yanında nasıl bulundurması gerektiğini, ardından cebe girmenin ayrıntılı, sır dolu inceliklerini öğrendi. İş kırıracak kıvama geldiğinde ise Ser Çınar panayırlarında; sıcağın mayışmış yaşlı maymunların, tüyleri dökülmüş hastalıklı ayıların, kanatları bağlı tavus kuşlarının olduğu hayvanat bahçelerinde, panayır meydanlarında gezinip kabarık cepler aramaya başlamıştı. Ser çınar öyle bir yerdi ki; Süleymaniye'nin baskı dolu fakir sokaklarından gelen gençlerin,

pervazsız yankee flörtlerinden, son moda aksesuarlarıyla blue-jean's lerine kadar burayı, gerçek batı tiplerinden ayırmak zordu.

Bu meydanlarda, beş para etmez saydıkları bir hayattan biriktirdikleri paralarını Yusuf gibilerin ince parmaklarına kaptıran yerlilerden başka, zil zurna sarhoş yada şark alıklığına uğramış yabancılarda zengin ganimetlerden sayılırdı. Kısa zamanda Yusuf, gayri meşru işlerde ustalaşmış, sayısız gasp ve hırsızlığa, ustaca işlediği dört cinayeti de eklemişti.

Yusuf, daha uzun boylu işlere başladığı gün, kaderinin gidişatı da değişecekti. Bir gün, Ebu Nevez'e içi uyuşturucu dolu bir paket götürdüğünde olanlar olmuştu: Atrini, gümüş şamdanlar ve yüz kişilik servis tabaklarındaki akıl almaz zenginlikte yemeklerle donatılmış ziyafet sofrasında iğrenç bir halde buldu. Atrin sarhoş ve cüretkar davranışlarıyla sarı bir Alman'ın kolları arasında dolanıp duruyordu. Onu gördüğü an, öfkeden dışarı uğramış gözleriyle yanına gitmesi bir olmuştu. Atrin kendinden geçmiş, bulantı hissi veren bir ilaç kokusuyla kaplıydı. Ve aklının ucundan bile geçirmedeği kardeşini yanı başında gördüğünde kanlanmış gözleri, taşın kırdığı bir cam gibi önüne düşmüş, yüzüne bir türlü bakamaz olmuştu. Yusuf, antikacı cadının dükkanına gittikleri o günden bu yana kardeşinden haber alamamış, varlıklı bir petrol tüccarının peşine takılıp ortadan kaybolduğunu duymuştu. O gün gördükleri bardağı taşıran son damla oldu. Hiçbir şey söylemeden otelden ayrıldı. Bir gün önce neon ışıklarıyla aydınlatılmış bir reklam panosuna "Yaşasın özgür Kürdistan" sözlerini yazan bir öğrencinin peşmergelece vurulup öldürüldüğü meydandan geçerek, antikacı düzenbazın dükkanına geldi. Onu, önünde bir yığın afrodizyak ve ruhu ciğerlerine çektiği uyuşuk esrar dumanları arasında gezinirken buldu. Yine önündeki masaya hayali bir karenin köşelerine dokunur gibi, parmağıyla vurup duruyordu. Bir an göz göze geldiler. Yusuf, ona düşünebileceği kısa bir zaman bırakmıştı.

Ölümün gücünü algılamasına yetecek kadar!....

Yusuf, antikacı Kezo'yu öldürüp parti evine sığındığında sadece Kürt olduğumuzu biliyordu ve Kürtlüğün onun için fazla bir anlamı da kalmamıştı. Aslında parti evine sığınması, bu yolla İstanbul'a gitmek istemesindendi. Partiye katılacak ve kuzey Kürdistan topraklarına geçebilirse, kaçıp İstanbul'a gidecekti.

O hayatı düşündüm. Şimdiki yaşamını yalnızlık içinde ve korkunç sıkıntılarıyla nasıl geçirdiğini... Sonra artık hayatı bu sıkıntılarıyla nasıl kayıtsız içinde seyrettiğini...

O zaman Doktorun: "Yaşama günlük şeylerin küçük nedenleriyle bağlı" sözleriyle neyi anlatmaya çalıştığını daha iyi anladım. Bende, ona karşı nedenini anlayamadığım bir sıcaklık oluşmuştu. Belki de bu sıcaklık, ondaki bu umutsuz karamsarlığı yaratan geçmişe ait hikayedendi.

-Geçmişinden bir türlü kurtulamıyor -dedi doktor- Ne yapacağız bilemiyorum. Bütün gününü tatsız kavgalarla geçiriyor. Bir de "İstanbul'a gidip türkücü olacağım" diye tutturmuş. Eğer ona neyi, ne için yaptığımızı kavratamazsak çok kötü olacak.

Doktor kaygılarında haksız değildi. Botan onu bekleyen ihtimallerden en kötüsünü seçebilirdi. Ya içine sinmiş acı ve öfkesini, kendisiyle birlikte insanlara da yönelteceği yıkıcı bir şiddete dönüştürecek, yada bu acı ve öfkeden yüce sevgiler, taptaze duygular yaratacaktı.

Daha sonraki günlerde onunla sıcak ilişkiler geliştirmem zor olmadı. Karların eriyip, toprağın bahar ıslaklığıyla yeşerdiği günler kadar, birlikte olduğumuz her an, benim ve bütün arkadaşların bütün çabalarına rağmen istediği tek şey yalnızca Zap vadisinden değil Güney Kürdistan'dan çekip gitmekti. Hep aynı korku ve üzüntü içinde hayatının artık onarılamaz bir kırılma ile çöküp gittiğini düşünüyordu. Bir türlü onu bu düşüncesinden kurtaramamıştım.

Onu bir bahar sabahı, farklı bir savaş ve şiddetle tanışacağı, pratiğe başlangıç

düzenlemelerinin okunduğu alanda son kez gördüm. Ne Zap'tan ne de Güney Kürdistan'dan çekip gidememişti. Belki de en çok savaşıacağı düşman, ordularından çok karamsarlık ve ümitsizliği olacaktı.

O günden sonra onu, dört yıl ötede bekleyen garip bir güne kadar bir daha göremeyecektim.

III:

Aradan zorlu yıllar geçti. Onu dört yıl sonra yeniden gördüm. Amed'in Şehid Remzi bölgesindeki ormanlara gizlenmiş noktalardan birinde, ansızın karşıma çıkıverdi. Zap'da, birlikte geçirdiğimiz bütün bir kış boyunca gelecekte, birlikte geçireceğimiz bir yazın hayalini kurmuştuk ve dört yıl sonra bu gerçek olmuştu. Uzamış boyuyla, keskin ve dolgunlaşmış yüz hatları ve rehber bakışlarıyla onu ilk gördüğümde tanımak: benim için zor olmuştu. Saçları şekil alıp kalıbını tutmuş, birazcık da sertleşmişe benziyordu. Dört yıl önce gördüğüm güvensiz, ürkek bakışlardan eser yoktu ama yinede mahcup ve saygılı tavrı ilk günkü gibi yerli yerindeydi. Sohbetimiz boyunca yılların vefasız unutkanlığını yavaş yavaş silmiş, o günlere ait anıları bir bir anımsamıştım. Serin akşam üstü, mavi alevlerin yükseldiği köz yumakları karşısında, elimizdeki çayı yudumlayıp ısınmaya çalışırken, yarım kalmış bir hayatı öğrenmenin merakı içinde sormaya cesaret ettim.

-Aileden haber alabildin mi?

-Kezo'yu öldürüp kaçtığımda, herkes öfkesini Atrin'e kusmuş. Yüreğinin kaldırdığı yükü, bedeni kaldıramaz hale gelip, hayat tümünden çekilmez olduğunda, o da kaçıp dağlara sığınmış. 97 Zap direnişinde şehit düştü- dedi.

Soğukkanlılıkla elindeki çubukla küllenmiş köze bir çember çizdi.

-Babamın Avrupa ve para tutkusu hiç bitmedi. Son bir kez daha şansını denemiş ama yine denizin orta yerinde yakayı ele vermiş. Ama bu kez geri dönmedi. Türk hücum botları uyarılarını dinlemeyip kaçmaya çalıştıkları için ateş edip, onunla birlikte dört kaçak göçmeni de vurmuşlar.

-Peki, kız kardeşini hiç gördün mü? diye sordum.

-Uzun bir süre onu görmek istemedim. Gördüğümdeyse artık o değil ben, yüzüne bakamaz haldeydim- dedi.

-O yeni bir hayatta acılarını kahramanlık ve sevince dönüştürmesini bilmişti- diye beni yanıtladığında, aslında bir çok şeyi söylemiş, geride cevabı kendisi kadar büyük bir soru bırakmıştı.

Eskiden yaşadıklarını utanarak anlatırdı. Ara sıra da beklenmedik anlarda patlak veren öfke nöbetleriyle bu utancı, pervasız bir kırıcılığa dönüştürdü. Ama şimdi, acılara gömülü öfkesinin yerinde ömrünü aşan bir olgunluk ve sevecenlik vardı. O anlatmasa da kız kardeşinin yeni hayatındaki öyküsünü onunla gelenlerden öğrenebilmişim.

Atrin, dağa ilk geldiği günlerde yanağındaki yara iziyle yüzü yıpranmış, acı dolu yıllar ve yüklendiği ölümcül günahlarıyla bedeni bükülmüş bir haldeymiş. Bir süre utanç içinde büyük bir suçlu gibi kalmış. Baştan başa kirletilmiş ruhu onu da Botan gibi güven duygusundan yoksun kılmış. Ama kadınlığını yeniden öğrenip, derinliklerinde takılı kalan saflığını hissettiğinde, artık her şey değişmeye başlamış. Adım atışları gurur doluymuş. Aşağılanmış bedeni yeni bir ruhla, dağların serinliğinde arınıp parlamış. Tuhaf bir hızla güzelleşip, ışıldamaya başlamış. Çektiği acıların kefareti ne kendinden nede çevresinden istemiş. Botan'la karşılaştığı an o, artık kendinden emin, buyurgan iyilikleriyle bir gerilla komutanıymış. Büyülü öyküsünü kahramanca bir direnişle tamamlamış.

Botan, gözlerini benden ayırıp sağına baktı. Bodur, meşe fidanları arasında gezinen yaprak kokulu esinti, köz yumağını örten külleri savurup, mavi alevleri canlandırmasına

rağmen o, elindeki artık yanmaya başlayan çubuğuyla hala közlerle uğraşmaya devam ediyordu. Onun söyleyemediklerini, elleri ve yanan çubuğun sert hareketleri anlatıyordu. O an yaşadığı gerilimi yeniden hissettim. Dört yıl önceki durgun Zap suyunu anımsatmıştı bana. Derindeki hızlı akıntıya rağmen durgunluğun yanıtıcılığı değil, iki etkinin, kabul edilmesi gereken varlığıydı bu. Ama o nerede nasıl akmasını öğrenmişti artık. Tebessüm ederek,

-Şarkıcı olmaktan vazmı geçtin?- diye sordum.

Bu defa yaşını ele veren bir utanç içinde kızarak:

-Sadece erteledim- dedi. -Bilinmeyen bir zamana!...

Yanmaya başlayan çubuğu toprağa sürterken tekrar baktı. Doğru olmayan bir şeyi söylediği zamanlardakine benzer bir tavır takınıp sordu.

-Miden nasıl?

-Sıkıldığım zamanların dışında iyi- dedim. Hiç beklemediğim bu soruyu cevaplarken. Belki de o anda bana dair en belirgin olan bu izlenimden başka bir şey aklına gelmemişti. Sonra gülümseyerek- Sıkıntıların her halde bitmeyecek- dedi.

Hayflanarak da olsa doğruyu söylemişti. Benim için sıkıntısız bir yaşamın üçüncü bir ele sahip olmak gibi bir anlamı olabilirdi ancak.

-Sıkıntısız olduğumda kendimi iyi hissetmiyorum- dedim. Tekrar gülümsemişti.

Botan, Eyalete gelen ilk gruptaydı. Ondan sonrada gruplar gelmeye devam etti. Hatta bütün önemsiz saatleri saran geri çekilme haberinden sonra bile gelişler sürdü. Bir çoğunu yarı yolda yakalamıştı bu haber. Eyalet sınırları öylesine kuraldışı bir kalabalığa tanık oldu ki, en beklenmedik, ıssız yerlerde dahi bir grup gerillaya rastlamak mümkündü. O günler; orman yeşilliğinin koruyucu gölgelerinden, sarp kayalıkların serin boşluklarına kadar her kesin bir köşeye sinip, korkunç kıyım fikirleriyle haşır neşir olduğu duygulu günlerdi. Önderliksiz hayatın yaşanılması zor, dayanılmaz tatsızlığıyla o sıkıcı havada bekleyenler; silahlı çatışma döneminin sona erdiği ve Güney sınırlarına geri çekilmenin kararlaştırıldığı haberi geldiğinde bu haberin etkisini günlerce yaşadılar. Haberin şoku beklenenden daha şiddetli olmuştu. "Savaş bitecek, dağlar boşaltılacaktı" Öyle ki; kimileri yıllardır onları ayakta tutan savaşın temelden sarsılmasıyla, harçsız bir yapı gibi çöküp kendi enkazları altında kalmışlardı. Bazıları da savaş uğruna halkı yüzüstü bırakmıştı; kimileri de varoluşlarındaki çatlağı görünce kaçıp gitmişlerdi. Şiddetin korkunç yüzü zihinlerden silinmesi zor kıyımlar yarattıkça onlarda toplumsal oluşlarındaki gediği kapatacak, aşağılanmış duygularının gölgesinde yaşamaya devam edeceklerdi. Oysa ki yapılan, sadece kolay olduğu kadar yıkıcı olan bir seçenekten vazgeçmekti.

Hummalı bir koşuşturma başlamıştı. Gelen grupların karmaşasına gidecek olanlarınki de eklenmiş, karınca misali bir hareketlenme ortaya çıkmıştı. Aynı hızda dağınık birimler toparlandı ve hazırlıklar başladı. Tehlikeli yol güzergahlarının yerini daha güvenilir ve bilinmeyenleri aldı.

Gidecek olan ilk gruplardaki tartışmalı yüzlerce isimden arta kalan, on kişilik isim listesinde benimki de vardı.

Yukarılara baktım. Ay kısa sürede saydam bir zemin üstünde ilerleyen parlak bir top gibi Şeytan Kayalıklarını aşmış, tam tepemizde büyümüşü. Gece, koyu maviliğiyle bir denizi anımsatıyordu. Botan'ın da benim gibi sıkıldığı her halinden belliydi. Uzun bir suskunluğu bozarak,

-Bir haftadır bu ormanların içinde bekliyorum- dedi.

O akşam, yol hazırlıkları için gerekli eşyaların teslimi yapılacak, son randevu gerçekleşecekti. Bir görev için bana eşlik etmesini istediğimde, tereddütsüz kabul etmişti.

Akşamın yoğun karanlığını çözen ay ışığı altında iki güçlü katır ve saatlerce sürecek

olan toprak yol bizi bekliyordu. Bütün yol boyunca, yer yer yeni öğrenmeye başladığı Türkçe'siyle, Rus klasiklerinden söz edip, garip fikirlerini anlatıp durmuş, beni şaşkına çeviren bu halini fark etmemişti bile. Bu durum benim için gerçekten bir mucizeydi. Onun böylesine değişebileceğini hayal bile edemezdim. Saatler süren uzun yolu, sıcak sohbetlerimiz sayesinde farkına varmadan alıp, randevu yerine ulaşmıştık. Koca bahçeleriyle, tropikal ormanları aratmayacak kadar sık bir yeşilliğin içine özenle kurulmuş bir köydü burası. Elma bahçelerinin muhteşem görünümüyle nam salmış bu köyde, bazen hiçbir yerde görünmeyen büyüklükte elmalara rastlanırdı. Botan, hiç konuşmuyordu artık. Büyülenmiş gibi etrafına bakınıp, gecede örtünen güzellikleriyle dere boyu uzanan bahçelerden gelen serin esintiler arasında, dünyadan kopmuş gözleriyle boşlukta geziniyor gibiydi. Buna rağmen hareketleri net, kusursuz ve atikti. Yapılması gerekenleri önceden sezinliyor ve titizlikle yapıyordu. Köylülerle olan sohbetlerimizde, ikram edilen kusursuz güzellikteki iri elmaları yerken, bu içten tavrı, mahcup birkaç konuşmayla sınırlı kalmıştı. Son sohbet, ikili çalışan bir milisle oldu. Onunla geçen sohbetlerimiz boyunca, karşılıklı ve sanki içten koparcasına sıcak görünen davranışlarımız eşliğindeki aldatıcı konuşmalarımızda, bizi dikkatle izledi. Ben, dikkatle gerekli olan konuşmaları yaparken o, eşyaları katırlara yükleyip yol üstünde huzursuz beklemeye başladı. O gece ihtiyaçlarımızın büyük bir kısmını almıştık. Şafağa iki saat varken toprak yola girip köyü terk ettik. Karşılıklı serviler boyunca uzanan yolda hızla ilerlerken gördüklerini hayranlıkla anlatmaya başlamıştı. Sonra huzursuzluğunu daha fazla gizleyemeyerek sordu:

-Köylere girerken nasıl bu kadar rahat olabiliyorsunuz?

-Ona köylere girmenin bin bir oyunla yüklü, türlü kurnazlıklarından söz ettim. Bir de akla dayalı önsezinin gücüyle, olması mümkün ihtimallere dayalı tedbirlerden... Ama bunlar o kadar da önemli olmayan belirsiz ayrıntılardı. Önemli olan aldıklarından çok daha fazlasını verebilmektir. Bazen bu parayla oluyordu. Bazen ise sıcak bir tebessümle... Kimilerine kucaklayıcı bir ilgi yeterli geliyordu, kimileri için ise korkunun hükmü geçerliydi. Botan, son konuştuğum milisi kast ederek:

-Gözüm tutmadı onu- dedi.

Belki de bu kaniya milise söylediğim dolambaçlı ve hileli sözlerden dolayı varmıştı.

Çevredeki köyleri ve köylüleri anlattım ona. Kimilerinin karın tokluğuna, kimilerinin ise yaşayabilmek için karakollarla olan ihbar ilişkilerini ve yüreği dört duvar arasında hapsolmuş, zoraki ve çaresiz işbirlikçileri anlattım. Konuşmalarımızın arasına giren horoz ötüşleriyle birlikte havadaki karanlık şafakta çözülmeye başlamıştı. Gece yarısından beri üstümüzde salınan yağmur yüklü bulutlar sonunda dolgun damlalar bırakarak boğucu nemi eritti. Sonbaharın geldiği o ilk yağmurlarla kuru toprağın ıslanıp, gevenlerin eşliğinde salıverdiği iç okşayıcı kokular, çocuksu kederimi daha da ateşlendirmiş, duygularım yüreğime sığmaz olmuştu. O günlerde anlamsız, soğuk ve tümenden kayıtsızdım.

Zarif bir kuğu burnunu andıran boğaza yaklaşırken köy bahçelerinden gelen elma kokulu esinti ikimizin de dikkatini çekmişti.

- Hava elma kokuyor -dedi Botan.

-Bu mevsimde buralar elma kokar -diye cevap verdim.

Bu geniş boğazın iki yakasında da geçirdiğim günlerin, elma kokulu esinti gibi tatlı anılara dönüşüp, yüreğimin derinliklerine savrulacağını kabullenmek zordu. Boğaza ulaştığımızda karşımızda duran manzaranın uyuşturucu güzelliğine rağmen sanki onu görmüyordum. Oysa ki buldukları zamana hapsolmuş ressamın arayıp da bulamadıkları muhteşem bir tablo duruyordu karşımızda. İlk kez böylesine anlamsız ve yabancı görünüyordu. Daha önceleri bu boğaza her gelişimde; elma kokulu bahçelerin güzelliği ve uçsuz bucaksız vadinin sislerle kaplı, kadim zamanları anımsatan görüntüleri

arasında ki bu iki dünya sınırında kendimi erişilmez, ayrıcalıklı ve coşkulu bir halde bulurdum. Şafağın en güzel vaktinde, Mervari boğazında gezinen tatlı esintiye ilk kez direnen duygularım, kırmızı şafağın güzelleştirdiği yeni bir elma mevsimini yakalayamıyordu.

Botan, yaz sıcağının kırıldığı böylesi bir sonbahar başlangıcında ne olduğunu çözemediği ve bende ki ağırlığı çoğaltan, kötü bir taktım belirtiler algılamaya başladı. Ölümün her an kaçınılmaz bir olasılık olarak gezindiği boğazı, garip bir intihar durgunluğunda, tedbirsiz ve dikkatsiz geçmiştik. Cesaretin dahi o saatte tedirginleştiği boğazın orta yerinde uzanmış nefeslenirken, başı boş, tatlı bozkır dikenlerine iştahla saldıran katırları durdurmaya çalıştığı bir anda durup baktı ve sordu;

-Gitmek istemiyorsun değil mi?

-Bunu da nereden çıkardın. Elbette ki istiyorum -diye yalan söyledim ona.

-Bir tahmin sadece -dedi. -Bu kadar dikkatsiz olacağını sanmam. Bu gece buradan kalabalık bir gurup geçmiş. Sanki kafan başka yerlerde.

Boğazdan geçenlerin olduğunu nasıl anladığını sorduğumda, eliyle patikayı gösterdi;

-Geri dönüşü olan yerlere her zaman bir işaret bırakırım -dedi.

Patikaya dizdiği taşlar çok ötelere savrulmuştu. Ufukta beliren zayıf aydınlığın yarattığı cansız ışıltıda belli belirsiz fark edilen ayak izlerine baktık birlikte. Kısa aralıklarla atılmış adımlar yer yer sürtünerek uzun izler bırakmıştı. Yorgunluğun etkisi dışında hiçbir adım bu kadar kısa atılamazdı. Ve hiçbir asker bu yorgunlukta bu kadar yürümezdi. Sonra karşılaştığımız birkaç belirgin mekap izi kuşkuya yer bırakmadı.

-Arkadaşların izleri bunlar. Büyük ihtimale Akdağ'dan gelmesi gereken gurubun -dedi.

Önümüzdeki izleri takip ederek aynı yorgun adımlarla yolumuza devam ettik. İki saat kadar sonra ormanlıktaki noktaya ulaşmıştık. Noktaya varmakta gecikmiş olduğumuzdan kahvaltı yapmadan önce gelenleri görmemize zaman kalmamıştı. Yükseklerde, üç yüz kişinin zorlukla sığıdığı bu tepede, onca gerillanın olabileceğine inanmak zordu. Sıra dışı hareketlilik, hazırlıkların yarattığı kalabalık ve koşuşturma vardı yine. O kadar yorgun ve uykusuzduk ki, hemen ağır ve deliksiz bir uykuya daldık.

Bodur meşelerin üstüne çöken yakıcı öğlen güneşinde terden sıırılsıklam uyandığında, saat on ikiyi geçiyordu. Botan yanı başımda uyanık, iki eli çenesinde, sükûnetli bir girdaba kapılmış gitmişti. Gelenlerle birlikte gurup tamamlanmış, gidecek olanlar netleşmişti. Gidecek olanlar arasında Botan'da vardı. Yolculardan biri olduğunu öğrenmek sarsmıştı onu.

Gurubumuz o akşam üzeri durgun bir tören sonrası karargahtan ayrıldı. Botan suskun ve düşünceliydi. Altı saat süren yol boyunca en arkada, tek başına yürüdü. Dört yıl önce ki sözlerini hatırladım. "İstediğim tek şey buradan değil, Güney Kürdistan'dan çekip gitmek" sözlerinin o günkü tavrıyla ne kadar ilintili olduğunu bilmiyorum ama nedense ilk bu düşünce gelmişti aklıma. Onu beklemek için durduğumda, meltemin ince dokunuşunu fark ettim. Yanma geldiğinde bir süre birlikte sessiz yürüdük, sonra aynı soruyu sordum ona.

-Gitmek istemiyordun değil mi?

-Boş ver, -dedi. -Gerçeğin izlerini takip etmek, onun peşinden gitmek her zaman iyidir. Burada kalmayı istiyordum ama bu Güneye gitmek istemediğimden değil Kürdistan'ı gezebilmek içindi.

Ona karşı pekte akla uygun olmayan bu yargının, içimdeki karmaşanın etkisiyle oluştuğuna kuşku yoktu. İçimde ki bu sıkıcı karmaşanın nedenlerini bulmaya ne zaman vardı, ne de fırsat. Acımasız bir tehdit, bütün barış esintilerine rağmen eski canlılığından ödün vermeden gezinip duruyordu. Ara sıra bir seremoni havasında, yüksek tepeleri yalayan alçak uçşlu helikopter seferleri bir yanda, yüreklerde gezinmeye başlayan tehdit öte yanda...

Ve biz sadece gerçeğin peşine takılmıştık. Savaş ve barış arasında sıkışıp, iki güçlü çekim arasında kalmak o kadar zordu ki, yüreğimizin sesinden çok telsizlerden yayılan yönetici sesler yürütüyordu herkesi. Yürek tek bir işe yarıyordu artık, yapabilirse eğer, o da yaşayabilmek.

Onlarca yıldan sonra Kürdistan'da akan kanın tarafları, ilk kez ciddi bir iyimserlikle umutlanmış, kinlerin dağılıp acıların sarılması için görünmez bir masa etrafında toplanma beklentisi doğmuştu. Savaşa son verme istemi ve geri çekilme kararı, muhafazakar karakterli oligarşik cumhuriyetçilerin ardından yeni oluşmakta olan liberal eğilimli demokrasi yanlısı parti ve çevrelerce, hatta gizli siyaset bürokratları tarafından dahi sıcak karşılanmıştı.

Yarı yolda tarihin bu ilginç dönemini düşünmeye çalışırken, ender rastlanan öncü dalgınlığı sonucunda, kendimizi dik bir yamaçta ve yakıcı dikenlerle yayvan gevenler içinde boğuşur bulduk. Derken aniden gelen sağanak başladığı gibi aniden bitti. Ve bulutsuz karanlığı delen yıldızlar yeniden görüldü. Başı boş uçarı bir bulut kümesini sürükleyen esinti dahi; uyuşuk düşüncelerimden ve dalgınlığımdan alıkoyamadı beni ve sabaha kadar aynı dalgınlık sürüp gitti. Ta ki Kurmik sırtlarının Kuzeye dönük yamacındaki karanlık ormanlarda bulunan bölge güçlerimize ulaşana dek. Gizli bir sıkıntının salgın gibi yayılması beni şaşırtmış, o korkunç yorgunluk ve dayanılmaz uyku, yerini tedirgin bir bekleyişe bırakmıştı.

İki gündür Kurmik yamacını yeşil bir gerdanlık gibi çevreleyen sık ormanların nemli gölgesinde bekliyorduk. Çünkü yolculuk için kararlaştırılan yol güzergahının ikinci varış noktasına ani baskınlar ve yoğun harekâtlar düzenleniyordu.

Kurmik'te yeni bir gün başlıyordu.

1 Eylüldü. Kurmik'teki üçüncü günümüz...

Bütün dünya güne barış umutlarıyla girerken ben, değişmeyen tedirginliğimle bir cenin gibi kıvrılmış, bacaklarımı soğuktan karnıma çekmiş, başım kollarımda ormanda ki esintiyi dinliyor, hışırdayan yapraklar arasında olası yabancı sesleri arıyordum. Botan'ın gece boyunca uykumdan ettiği gürültülü soluklanmalarının kesilmiş olduğunu fark ettiğimde yattığı yere baktım. Yerinde yoktu. Nereye kaybolduğunu anlamam çok sürmedi: Koca bir meşenin en tepesine tırmanmış dürbünle ağarmakta olan havanın ayrıntılarıyla ele verdiği çevreyi inceliyor, olası düşman hareketlerini yakalamaya çalışıyordu.

Tedirginliğin insanın boğazına bir yumru gibi takılıp da, soluksuz bıraktığı zamanlar belanın nasılda geldiği iyi bilinirdi. Bu gerçek üstü bir sezgi değil, bütün kötümser olasılıklar karşısında ya tedbirsizlikten ya da korkudan türeyen kaçınılmaz bir histi. Olduğumuz yerde ne bir mevzi ne de tehlikeyi önceden fark edebilecek tedbirler vardı. Böylesi durumlarda güne, şansın ve tesadüfün insafında, eli kolu bağlı girilirdi. O güne kadar hiçbir gün, böylesine huzurumu kaçırmamış, olağan dışı bir tedirginliğe itmemişti beni. Az sonra olacakları sezdiğimi söyleyemem ama hislerim bir şeylerin olacağını söyler gibiydi.

Botan, çevredeki sakinlikten emin olarak yaşlı meşeden inmeye çabalarken, Kurmik sırtlarını yaran tankın uğultusu çoktan yetişmişti. Aşına olduğumuz bu sestem, tankın etrafında dönerek açtığı mevziye gömüldüğünü anlamıştık. Bunlar Alman leoparlarıydı. Temas timlerinin yakınımızda olabileceğini söylemeye kalmadan ölü yaprakların hışırtısı işitildi. Çok yakınımızda, emredici subay diksiyonu ile ve kusursuz Türkçesiyle kendinden emin bir ses yerimizi eksiksiz tarif etmeye başladı. Ancak o zaman bir yaşam nefesi olan savaşın, acılarımda bir üvey evlat gibi büyüdüğünü fark ettim. Botan büyük bir sessizlik içinde yanıma ulaştığında gurup üçe ayrılmış, oldukları yerde nefeslerini tutarak bekliyordu. Çok geçmeden önümüzdeki yapraklar oynamaya başlamıştı. İlk kılavuz timi kol kola girmiş birbirlerini ite kaka önümüzde belirdi. Giydikleri çelik yeleklerle vücutları iki kat büyümüş, bir biri ardından ağır ağır ilerleyen kaplumbağalara benziyorlardı. Az ilerimizde

gurubumuzdan gelen tek mermiyi yiyen kılavuz dehşet içinde yere düştü. Diğerleri ise kabuklarına çekilmiş, sırtlarına değen ve yukarıya yayılan mermilerin acısıyla feryat edercesine bağıyor, destek guruplarını yardıma çağırıyorlardı. Botan silahların sustuğu bir anda, karşıdaki toparlanmayı hissetmiş olacak ki uzandığı yerden sürünerek yanıma geldi. Sakin ve kısıp gözleriyle bakıp; kafasıyla grubu göstererek

-Götür onları buradan -dedi.

Ne gitmeye niyetim vardı, ne de ölmeye. Yıllardır midemi aşındıran acıların sonucu bu olamazdı.

-Boş ver- dedim. Ben de tıpkı onun gibi -"Gerçeğin peşinden gitmek, her zaman iyidir" Yüzünde canlı bir gülümseme belirdi. Bombasını kılıfından çıkararak;

-Onları ancak *Romane'lerle durdurabiliriz. Mermi işlemiyor -dedi.

Sonra peş peşe kalkıp ağaçların üstünden aşırıttığımız bombaları, içlerine indirdik.

Birkaç saniye sonra siyah dumanların ortasında kıvranan, acıya kesmiş yüzleri görebiliyorduk. Bombaların yarattığı şok etkisi o kadar güçlü oldu ki hissettirmeden oradan uzaklaşmayı başardık. O an için gurubun hepsi tehlikeyi atlatıp vadiye doğru inmeye başladı. Botan'ı canlı yüzüyle son kez, kolu kopmuş kanlar içindeki bir askerin yanında görecektim. Ak diken dalları arasında kesilmiş öküç boynunu andıran yarası ile çırpınırken, Botan'ın dayadığı silahı fark edince dona kalmıştı. Yaralı bacağı havada, sanki asılı kalmış gibiydi. Kolsuz omuzunun artık acısını hissedemediği, o ölüme en yakın yerde, titrek ve buğulu gözleriyle Botan'a bakarken göğsü bütün havayı tüketmek istercesine inip kalkıyordu. O kadar iri kıymdı ki yerde duran kolu iri bir pitonu andırıyordu.

Botan'ın sadece gözleri oynadı, ardından asker de döndü ve birlikte bana baktılar;

-Vur onu! dedim.

Botan, bütün ölümleri kalbimde eriten bakışlarıyla bir süre daha hareketsiz kaldı. Artık ölümü beklemekten yorgun düşmüş yaralı asker, yaslandığı ak dikenini, beklediği ölümün ağırlığıyla neredeyse ikiye bölecek denli gerildiği bir anda Botan, silahını indirdi ve bana doğru gelmeye başladı. Onu vurmamıştı...

Derin bir yara gibi açılmış sırttan hızla geçip hemen arkamızda ormanlığın orta yerinde durdum ve gelmesini bekledim. Onu beklerken silah cayırtıları sessizliği yeniden bozdu. Açık, tümenden canlı bir feryat işitim. Sıcak bir rüzgar gibi havayı sarsıp, vızıldayan mermilerin içinden çıkageldi. Botan, kanlar içinde ki bedeniyle sırta belirdi, sendeledi ve bir dal gibi düşüp gevenleri sarstı.

Cansız bedenine değip titreten ve çevresine yağın kızgın mermilerin ördüğü ölüm duvarını aşp, ona ulaşamadım.

O gün barış günüydü ve Kurmik sırtlarıyla Aktiyan vadisi savaşın yeniden, bir kez daha bıraktığı acımasız izlerle dolup taşmıştı. Yeşili yaran ve gittikçe yükselen alevler ve siyah dumanların yarattığı karanlık her yanı sarmıştı. Hakim tepelere dizilmiş keskin nişancıların oyunu sona erdiğinde, gökyüzünün uzak maviliklerinden gelen saldırı helikopterleri kudurmuş bir cam göz gibi belirdi. Sarp yamaçtaki sığ koruluğa girip beklemekten başka çaremiz yoktu artık.

***Romane;** Arapça el bombası

Ucuz bir felaketten kıl payı kurtulduğumuzda, geride bıraktığımız tek şeyin Botan olmadığını anlamamız fazla sürmedi. Helikopterlerin pul pul ışıldayan pervaneleri, ormanı çarşaf gibi dalgalandırıyor, her dalışında koruluğu sıyrıp geçiyordu. O kadar alçalıyordu ki, kırmızı yüzlü pilotun gözlerinde ki öfkeli maviliği görebiliyorduk. Yoğun ve soluksuz telsiz konuşmalarından bir şeyler fark ettiklerini anlamıştık. Roket yüklü helikopter bir an

yükseklere havalandı, üstümüzde koca bir çember çizdi ve tarifi yapılan görüntüyü buldu. Metalik sesiyle;

-Mütabıkım- dedi. Sonra önümüzde ki vadiyi alevlerin aktığı bir cehenneme çevirdi. Gördükleri biz değildik o zaman kimlerdi? Başu boş kalan panik, gurubu öyle dağıtmıştı ki, vadide roketlerle boğuşanların arkadaşlarımız olduğundan başka bir şey tahmin edemiyor, kim olduklarını kestiremiyorduk. Akşamın canlı görüntüleri sileceğı ana dek, ölümlle oynadığımız bu oyun sürüp gitti. O gece sıcak takiplerle süren kovalamaca başlamış, herkesi yorgunluktan ve açlıktan nefes alamaz hale getirmişti.

Zorlu akşamdan kalma yürüyüşün yorgunluğu ve amansız bir kavganın gerilimiyle bitkin bir halde o cehennem izlerinin çok uzağındaki yayvan ardıçlar arasına küme küme gizlenmiştik ve ben bütün akıl almaz çabalarımaya rağmen uyanık kalmayı başaramamıştım. Uyandığımda güneş doğmuş, gizlendiğimiz ardıçları aydınlatmıştı. Ama Kurmik sırtları yanan ormanlardan yükselen gri dumanların içinde hala puslu, beyaz bir karanlığı yaşıyordu. En sıradan hareketlenmeye dahi yer vermeyen o en isteksiz anlarımdan birini yaşıyordum. Yorgunluktan bacağıma yakıcı kramplar giriyor ve bütün vücudum havanda dövülmüşçesine sızılıyordu. Hemen yanı başımda kuru ardıç döküntüleriyle kaplı zemine baktım... Yoktu! Botan'la birlikte olduğumuz günlerde hep, birlikte sırt sırta yataydık. Olur olmaz bütün hislerini sıkıştırdığı, acı yüklü garip, karamsar halleriyle başlayan o günlerden, klasik yapıtların canlı karakterleriyle süslenmiş sevgi dolu taşkın özlemleriyle son günlerine kadar; her anın sıcak anıları duruyordu yanı başımda. Sonra birden anıların pençesinde kıvranan kaçınılmaz, suçlayıcı gerçeklerin içinde buldum kendimi. Acıların amansız bir pervasızlığı yansıttığı o savaş yüzlü maskeleri... Sevgi, usul usul uzaklaşmıştı acılarımdan. Umarsız bir şiddetin, en ufak bir sevgi kırıntısını dahi nasıl da yok ettiğini o an içinde gezindiğim uzun yılların anılarında yeniden gördüm. Akşam serinliğine kadar, beynimin zikzaklı, dolambaçlı yollarında bütün duygu ve düşüncelerimi de peşime takarak, sürüklenip durdum.

Akşam üstü, beş bin askerden oluşan hareket gücü helikopter patırtıları eşliğinde on iki cenazelerini de toparlayıp geldiğı yollardan geri çekilmişti. Aktigan vadisine tekrar geldiğimizde karşılaşacağımız görüntüleri hayatımızın geri kalanında asla unutmayacaktık. Guruptan kopanları aramaya koyduğumuzda ışığın kararmaya başladığı kan birikintilerine aldırılmadan ilerleyip, üst üste konulan Dilan ve Melsa arkadaşların çıplak, parçalanmış bedenlerine ulaştık. Kaldırmaya çalışırken ellerimiz de kalan, yanarak erimiş et parçalarıydı. Bedenlerini parça parça ellerimize bırakmışlardı. Helikopterlerin yakaladığı görüntü onlarınkiydi. Son nefeslerini bir kayalığın ardında el ele tutuşarak vermişlerdi.

Botan'ı cansız haliyle son kez gördüğüm çıplak sırta koştum. Olduğı yerdeydi, teni pürüzsüz ve soğuk, açık duran gözleri hala berraktı. Sanki ölümden çok, uzaklarda huzurlu bir haykırışa benzer canlılığıyla beni görüyormuş gibiydi ve el değmemiş bir halde duruyordu.

Onlar için gömüt yapmamız gerekmiş fakat, ikinci kazma darbesinin ardından yumuşak orman zemini kıvılcım saçan bir taşa kesmişti. Gece yarısına kadar beş değişik zeminde onlarca denemenin ardından, yaşlı gözler ve avucumuzu ıslatan patlamış yaraların acı ılıklığında onları taşlarla örerek yaptığımız kubbe gibi mezarlara gömdük. Şafak saatine kadar, ormanda yükselen alevlerin ve boğucu dumanların içinde gezinerek diğer kayıp arkadaşlarımızı arayıp durduk. Sonuç, üçü şehit, biri sağ ele geçen kayıp bilançosuydu.

İki gün sonra tekrardan yola koyulduk. Yol güzergahını izleyen silsile boyunca her yerden dumanlar yükseliyor, eylülün alaca karanlığında uzaklarda yanan ateşler, yükseltillerden inip köylere kadar uzanıyor, derken köy ışıkları arasında kayboluyordu.

Gün ve akşamın birleştiğı sınırdaki, karanlığın henüz titrek gölgelerle oynadığı o saatte,

gündüzün sayısız gürültüleri susmuş, Kurmik ormanı zayıf dumanlar içinde ölümünkine benzer kopkoyu bir sessizliğe gömülmüştü. Zamanın duraksadığı bir anda sanki Botan yanımda belirivermişti. Parmağıyla uçsuz bucaksız gerilla mekanlarını gösterirken;

-Bak! Yine elma kokuyor gece -demişti.

O an, Aktigan vadisinde anıt bir mezar gibi yükselen kubbe gömüte baktım. Mutlu ve acısız bir geleceğin kaçınılmaz bedelleri olduğu tesellisiyle, korkunç acıların sonsuz bir sevgiye dönüştürdüğü bu kalpleri, hep peşinde yürümem gereken gerçek olarak düşündüm. Yüreğimde ki tıkatıcı sancıyla ama bu kez haykırmadan, ağlamadan o güzelim simalarını düşleyerek, yeniden elma kokmaya başlayan bir gecede; terk edeceğim mekanları yüreğimdeki sonsuz zamanlara taşıyarak, sonu gelmez ovaya doğru inmeye başladım...

SON BABIK

Harun ÇETİN'in anısına...

Ayları bulan "Malkoç Harekati" üç gün önce sona ermişti. Harekatın bittiği gün başlayan ve dağlardan esen rüzgar öylesine şiddetlenmişti ki, korucu başı Şero, kızgın geçen bir yazın ardından açık tuttuğu pencereyi, uzun süreden sonra ilk kez kapatmak zorunda kaldı. Ensiz, dar bir koridoru anımsatan odanın arka tarafında durup geri döndü ve pencereden, şaşkınlık içinde bir kez daha olup bitenleri seyretmeye başladı. Üç gün boyunca devasa bir ışık çemberi gibi evinin çevresini saran elleri meşaleli köylüler, hala yerli yerindeydi. Üçüncü gün dışarıda görebildiği tek değişiklik, artan kalabalık ve daha da canlanmış, azgın rüzgara direnen meşale ateşleriydi. Alev kızılıyla aydınlanmış kalabalığın gittikçe anlamsızlaşan ifadesiz yüzleriyse hiç değişmeden duruyordu. Bağlılık dolu bakışlarından geriye, korkuyla bekleyen paylaşıcı bir sıcaklık kalmıştı.

Şero, gördüğü manzaranın tekinsizliği bir yana, tütünün aşındırıcı etkisiyle şişmiş, taze bir yarayı andıran dudaklarına, harekattan kalma, delici meşe fidanlarının suratında bıraktığı derin yaralarına ve elli dört yıllık, ölüme yakınlaşmış yaşlı çizgilerine rağmen, ince uzun bedenindeki o heybetli ve mağrur duruşu korumuştur. Elleri arkasında, göğsü ileride duruşu, köşeli çene yapısı ve düzgün burnundan dudaklarına inen kıvrımlı gür bıyıklarıyla, kısık ve tehditkâr bakan gözlerinde, kadimsilik yanı ağır basan gizemli bir ürperticilik hissediliyordu. Onu böylesine dimdik ayakta tutan, şan ve iktidar iskeleti olmasa bir paçavra gibi büzülüp yere serilebilirdi. Ama yine de şan ve iktidarına borçlu olduğu bu zorlama duruştan hiçte gururlanacak bir halde değildi. Titrek bir cesaretle pencereden ayrılıp, kapıya doğru gitti... Açtı ve durup bir süre meşale alevlerinden yayılan seslerde, geceyi dinledi. Yüzü solgun ve sinirliydi. Toz yüklü sivri sakallarıyla, bulanık gözleri kurşun gibi ağırlaşmış, kapı gölgeliğinde beklerken baştan başa sisle kaplanmış gibiydi. Uykusuzluk ve yorgunluktan kızaran şişmiş gözleriyle, mezarlık tepesine baktı bir an. Sonra gizli bir utançla, hareketlenmeye başlayan kalabalığa döndü. O ana kadar fark edemediği dev puhu kuşunu gördüğünde, elini şimdiden boğazında hissettiği felaketi görmüşçesine irkildi. Kaçar adım geriye, duvara doğru çekildi. Yanı başındaki ceviz ağacında dönerek salınan ipe asılı Puhunun; iri, altın sarısı gözleri, gittikçe bulanıklaşan havanın etkisiyle kaybolmaya yüz tutan ay kadar parlak, cam gibi saydam ve sanki ölmediğini gösterir bir canlılıktaydı.

Bekledikleri anın geldiğini sanan köylüler ellerindeki silahlarla durmadan ateş etmeye başlamışlardı. Zılgıtlar ve yüksek sesle okunan dualarla bozulan hareketsizlik puhuyu bulan birkaç mermiyle eski durgunluğuna geri döndü.

Şero bunun köylülerin büyülerinden biri olduğunu anlamıştı anlamasına ama yüzü kireç gibi soluk ve yakıcı beyazlığıyla hala belirsiz bir korkuyu yaşıyordu. Çok beklemeden, felaketken kaçarcasına koşup içeriye girdi ve kapıyı ardından sertçe çarptı.

Evi, ıssız bir dağ yamacına kümelenmiş, ağaçsız avluları olan yetmiş kadar kerpiç evin ortasındaki tek yükseltiye kurulmuştu ve köydeki birkaç ağaçtan en güzeline sahipti. Özenle kurulu bir sarnıç, odalara bitişik birkaç ahır ve koca bir erzak ambarı, köydeki tek betonarme evin en güvenli yeri sayılırdı. Bulunduğu odanın damında sağlam bir ağır makineli mevzisi duruyordu. Evin kurulu olduğu yükseltiyi gören tek yer, bir sıradağı ikiye bölen vadiden akan, Sarım çayının öte kıyısındaki mezarlığın bulunduğu tepeydi. Evde ondan başka kimse yoktu. Çünkü Malkoç harekatı biter bitmez , dağdan köye indiğinde, asker eskisi postallarına sinen, yapış yapış et ve kan izlerini dahi temizlemeden iki karısı ve sekiz çocuğunu kapı dışarı etmişti. Bu yalnızlık, kaçınılmaz ama tahmin edemediği felaketten ailesini korumak içindi. Köydeki herkes bu felaketi bir ihtimal, operasyonda ölen arkadaşlarının intikamını almak için gelmeleri beklenen gerillalara, bir ihtimal de uzun yıllar zihinlerinde hüküm süren lanete bağlamışlardı. Ama Şero'yu daha çok geleceğini alt üst edecek ihtimal ilgilendiriyordu. Belki de bu Şero için en korkunç ihtimaldi, yada ihtimalden öte kesinleşmiş bir gerçek...

O, daha çok gizlediklerinden korkuyor, nasıl olacağını bilmediği bu felaketin dağlardaki direnişçilerden gelebileceğine bir çokları gibi kesin gözle bakmıyor ama yine de köydeki birkaç iş gören adamın, karıları ve çocuklarıyla köyün çevresinde mevzilenmesine göz yumuyordu. Kendini tarifsiz bir şekilde beklediği felakete o kadar kaptırmıştı ki, nasıl olabileceğini dahi bilemeden, kafasında yer eden felaketi yok edecek bütün çabalardan vazgeçmiş, kırk sekiz adamının yaptığı gibi, ölümden daha acımasız korkular içinde sadece beklemeye başlamıştı.

Köylüler, onunla dağlara gidip gelen kırk sekiz adamının garip hallerini görmüş olmasalar, onun bu halini kötü ruhların etkisine yorumlayabilir, hatta daha da ileri gidip delirdiğini dahi iddia edebilirlerdi. Şero ve adamlarının ağızlarını bıçak açmıyor, olanlara dair hiç bir şey söylemeden, günlerini ürkütücü bir çöküntüyle geçiriyorlardı. Olan bitenlerden habersiz köylüler, Şero ve adamlarının bu garip hallerini kutsal saydıkları dağlardaki efsanevi akrabalarının lanetine yorumlamaktan alıkoyamadılar kendilerini. Boş inançların, gerçek üstü törelerle tamamlandığı böylesi fikirlere kendilerini kaptıracakları haklı nedenleri de yok değildi hani...

Bu inanış 69 yıl önce yaşanan olaylara dayanıyordu. Her şey, 1925'te aşiretlerinin de katıldığı ve önemli bir yere sahip olduğu Palu/Genç ayaklanmasının zamansız patlak vermesiyle başlamıştı. Zamanın aşiret liderlerinden Mir Yasin, Şero'nun dedesiydi. Aşiret üç Babik'ten oluşuyor ve üç Babiğin liderleri arasındaki yüz yıllık, gizli kavga ve komplolarla dolu garip bir ittifaka dayanıyordu. Aslında bir Babik, aniden çıkan bir söylenti sonrasında kısa süren kanlı bir çatışmayla üç Babik'e ayrılmıştı. Şero'nun dedesi Mir Yasin, ayaklanma lideri Şex Said'e gösterdiği göz kamaştırıcı bağlılık ve sadakat gösterilerini, iyi niyetli ihanetiyle!? tamamladığında, iktidara giden yolun ihanetten çok; haklı gerekçelerle nitelendirdiği düşüncelerinden geçtiğini önce kendine, sonra ustaca yapılan bir söylev sonrasında adamlarına da kabul ettirmeyi başarmıştı. Bir de, altmış kese Osmanlı altını ve isyan sonrası hüküm sürecekleri topraklara ait yığınla teminatı alıp önlerine bıraktığında, herkes Mir Yasinin bu işgüzarlığından çok, önlerine konan servete şaşkınlık ve hayranlıkla bakakalmıştı. Aynı aldaticılığın devamıysa yine aynı incelikte ve ustaca oynanan bir oyunla geldi. Bu oyun; kaba karşı koyuştan çok, herkesten daha öfkeli bir çılgınlık içinde, zamanından önce, isyanı talan ve haksız kıyımlara dek vardırıarak başlatmaktı. Bu zarif gösteri öylesine ustaca yapılmıştı ki kimse, Amed sokaklarında, aşiretçi ve şeriatçı kılığında gezinen cumhuriyet subaylarını fark edememişti bile.

İsyan adım, adım bastırılıp Şeh Said yakalandıktan sonra, birkaç işbirlikçi aile ve aşiretlerdeki bir kısım Babik'in dışındakiler, erişilmesi güç dağlardaki karargahlarına, bu kez

savaş hazırlıkları için değil, ölümden kaçmak için yerleşmişlerdi. Rakip iki Babik'in üyeleri, liderleriyle birlikte akın akın dağlardaki isyan merkezlerine doğru kaçarken, Mir Yasin ve ona bağlı Babik'in üyeleri oldukları yerde kalmışlardı. Mir Yasin, yenilgiye uğrayan isyancıların dağ yollarında ve eriştikleri karargahlarında katledilmeleri bir yana, akrabası olan bu isyancılara liderlik yapmayı dahi düşünmüştü. Altın keselerinin cebini çeken ağırlığına rağmen insansızlaşan toprakların yalnızlığındaki hafiflik, yüreğine bir yıkım gibi çökmüştü. Mir Yasin bütün yaptıklarını o kadar iyi niyetlice bir budalalıkla yapıyordu ki, gerçekten de Şeyh Said'in asılacağı gün, içten gelen hıçkırıklarla gün boyu göz yaşları dökmüş, hatta isyan şefinin bir posta uçağına konulup, bilinmeyen bir yerde atılacağı o ana kadar, naçiz cesedine eşlik etmeden yapamamıştı. Mir Yasinin ihaneti hiçbir zaman açığa çıkmadı ama isyan sonrası genç cumhuriyet hükümetine sunduğu bağlılığı ve artan mal varlığıyla pekişen liderliği, her şeyi bütün doğallığıyla ele veriyordu. Çok geçmeden o da bu tarihsel alışkanlığın kurbanı olmaktan kurtaramadı kendini. Düşsel bir güzelliğe sahip toprakların belki de en kötüsü sayılabilecek, -bu günkü köyün bulunduğu- ıssız dağ geçidine yerleştiklerinde, en sadık adamları tarafından aldatılıp, elinde üç altın kesesi ve liderlik ünvanından başka bir şey kalmadığında, başına geleceklerin bununla sınırlı kalmayacağını anlamıştı. Bu yerleşim gönüllü bir seçicilikten çok, isyancıların ovaya inişlerini denetime almak için yapılmış, cumhuriyet ordusunun baskılarıyla gerçekleşen zoraki bir seçimdi. Zaman, Mir Yasin'e aman vermeden, korkularındaki belayı hiç ummadığı bir şekilde gönderecekti.

Bataklıklarla çevrili köyün kuruluşunun birinci yılı, isyancıların dağ karargahlarına yapılan baskınlarla geçecekti. Yüzlerce isyancı aileleriyle birlikte katledilmişlerdi. Ardından bahar mevsiminde başlayan yağmurların etkisiyle taşan Sarım çayı, iki rakip Babik'in parçalanmış cesetlerini sürükleyip önlerine koymuştu.

Mir Yasin ve Babik üyeleri için yaşananlar bir gün yeniden karşılaşacaklarını umdukları rakip akrabalarına sunacakları, iyi niyetli beklentilerden çok daha farklı olmuştu. Bataklığa biriken cesetlerden öyle iç bulandırıcı kokular yayılmaya başlamıştı ki, köylüler damaklarında sanki her nefeste bir parça bataklık yutuyormuş gibi dayanılmaz bir tat buluyorlardı. Toplayabildiklerini bir an önce toplayıp şimdiki mezarlık tepesine götürdüler. Bataklıkta kalan, ulaşamadıkları cesetlerse kızgın güneşte eriyip salgına neden oldu. Salgının yetiştiği ilk simalardan biri Mir Yasin'di. Kutsal şeyhlerin çabaları dahi sonuç vermemiş, ateşli bir nöbet sonrası safralar içinde son nefesini vermişti.

O günden sonra ihanetlerinin lanetine uğradıklarına inandılar. Sonraki baharlarda, sular kabarmaya yüz tutmadan önce kutsal olarak gördükleri akrabalarının lanetinden korunmak için hiçbir yerde benzeri olmayan törenler ve inançlar geliştirdiler. Şimdiki törenlerse öncekilerden daha farklı yöntemlere kavuşmuştu. Çünkü köylüler, Şero ve adamlarının halinden, durumun hiçte iç açıcı olmadığını ve eski yıllardaki gibi geçiştirilemeyeceğini anlamışlardı. Şeyhlerinin tavsiyeleri sonucunda, fare kuyruğundan tavşan ayağına, kedi gözünden, puhu leşine kadar, hemen hemen dağda ve çevrelerinde yaşayan ne varsa yakalayıp, bir yerlerini keserek köyün her tarafına asmışlardı.

Rüzgar gittikçe şiddetleniyordu. Şero, kapının açıldığını dışarıda çalınmaya başlayan çanların sesinden dolayı geç fark etmişti. İsteksizce,

-Kim o ?- dedi.

Kapıyı vuran genç Nazo'ydu. Üç gün öncesine kadar onunla olmaktan büyük mutluluk duyuyordu. Şero'dan üçü kız, altı çocuğu olmuştu ve köyde onu sevmeyen tek insan, kuması, yani Şero'nun ilk karısı Fate'ydi.

-Benim Naze!- dedi karısı. "Şeyh Mahmut sana bakmaya gelmiş"

Şero, o anda elindeki iri taş tespahiyle oyalanıyordu. Ondan önce gelen ve yüzüne şifalı

tükürükler fırlatan diğer şeyhleri anımsadı. Şeyh Mahmut yüzüne tükürüp, üfüren yedinci şeyh olacaktı. Liderliği hakkında çıkacak söylentilerden çekinmese, hepsinin kışına tekme basıp kapı dışarı edebilirdi. Şero, bir kez daha umutsuzca ruhunu tanrıya, bedenini şifalı tükürüklere teslim edecekti. Çünkü bu çaresiz haliyle kendinde bir gün daha yaşayacak yürekliliği bulamıyordu. Öfkeli bir nezaketle,

-Gelsin!- dedi.

Gece yarısına kadar Şeyh hiç konuşmadan ve Şero'nun neredeyse nefes almasına dahi fırsat vermeden, üstünde dualar okuyup durdu. Nereden alındığı belirsiz tezek kokulu toprağı başından aşağı döktü ve ardından üç kez Şero'nun suratına tükürdü. Şeyh, köydeki garip havadan çok ürkmüş olacak ki; hayatındaki en samimi ve içten duaları kutsal bir titizlik içinde defalarca okudu. Gece yarısına doğru kazaları, yıkımları ve geleceğe pusu kurmuş tüm belaları def edecek bütün duaları bitirmişti. Şeyh, minnet isteyen bakışları, sigara ve küf kokan sakallarının kapladığı yüzündeki donuk gülümsemeyle hatır istediğinde, Şero ilk kez o ana değin fark etmediği; daha küçük bir çocukken başlayan, dedesinin yol açtığı ve ölümüne dek de yakasını bırakmayacak olan bu durumun ağırlığının farkına vardı.

Şeyhin onu çileden çıkartan tavırları, Şero'nun dıştaki güçlü ve kudretli görünümüne rağmen kendisini yenilmiş, geleceği belirsiz biriymiş gibi görmesine neden olmuştu. Yaşı geçkin, dini bütün bir lider olmasına karşın, türlü iğrenç kokulara bürünmüş bu kutsal din adamlarının seslerinde belli belirsiz bir titreme, gözlerinin derinliklerindeyse, bu titreşimli sesli iyicil sözlerine hiç uymayan çelişkili bir güvensizlik fark etmişti.

Küçümser bir saygınlıkla,

-Güle, güle- dedi Şeyhe -Allah iyinin yanındadır- mutfağın yarı açık penceresinden giren bir yağmur kuşu Şeyhin, sokak kapısını araladığı bir anda odaya dalarak Şeyhin koca gövdesini sıyrıp gitti. Şeyh, kutsal kerametine saydığı bu olayın ardından, aşağılayıcı tebessümüyle ve bütün o sinir bozucu mizacıyla son kez vedalaşıp, kapıyı ardından sertçe kapadı.

Şero, kısık sesiyle, gözü dönmüş bir hayvan gibi doğrulup, sıkılmış dişleri arasından

-*Be Namus!- diye bağırды. Onu, böylesine çileden çıkartan, kutsal görülen Şeyhlere karşı günahkar eğilimi veya inançsızlığı değildi, aksine dine en bağlı birkaç kişi arasında sayılan, tanınmış ve saygın bir inanç adamıydı. Onu daha çok siyasi parti binalarında sıkça rastladığı bu din adamlarının gizli bir şantajı ustaca kullanıp ve de üstelik bunu samimi bir aldatmacayla kabullendirmeye çalışmaları ve her şeyden de öte, erdemli bir inanç adamlığından başka her şeye sahip olmalarıydı. Kendisini bir kaşık suda boğabilecek bu inanç satıcılarının Şero'nun en büyük destekçileri olarak bilinmesi, Mir Yasin'in hazin hikayesini hep canlı tutuyordu.

Odadaki genç karısı, her zamanki utangaç sıcaklığıyla

-Keko!- diye seslendi. Şero, genç karısında o güne kadar görmediği ışıklı, hüznü, minnet dolu ve sonsuza dek sürmesini istediği o bakışları gördü.

***Be namus:** Namussuz

-Sadıl Kaf aşkına!- dedi. Karısı -"Ne oldu sana böyle ? Nedir bu halin?"

Şero genç ve güzel karsının ellerini vedalaşırca titrek ve sıkıca tuttu.

-Bana bir şey olursa mezarlık tepesine gömmeyin- dedi.

Nazo, koca siyah gözlerinden dökülen yaşları tutamadı.

-Sana bir şeyler olursa hepimiz ölürüz. Bak! dışarıda herkes kendi kaderini senin kaderinde görüyor. Senin iyiliğinde, kötülüğünde hepimizindir. Bu lanet bir gün bitecek.

Teselli edici bir acıyla konuşup yutkunurken, ilk kez Şero'nun duygu yüklü bir

paylaşıcılıkla sıkıldığı elindeki sıcaklığın heyecanını yaşıyordu.

-Doğru!-dedi Şero aynı acılı ve güçsüz tebessümüyle. -Yüz yıllardır hep öyle oldu. Ama hiçbir şey eskisi gibi olamaz artık- Nazo sonunda köydeki herkesin merak ettiği soruyu sormaya cesaret edebildi.

-Dağlarda neler oldu?

Şero tutkuyla kavradığı karısının ellerini sertçe bıraktı.

-Git!- dedi. Dağlarda hiçbir şey olmadı. Ve ben gel demeyinceye kadar da gelme!

O gece Şero'yu gören son kişi olan genç ve güzel karısı çıktı.

Bu son günlerde, geçmişe gömülü gerçek kimliğinin ve bu uğursuz geçmişin mirası olan o akıl almaz kurnazlık yeteneğinin artık sonu gelmiş bir alışkanlık olduğunu fark etmişti. Yaşamında, kesin değiştirilemez bir şeyler olacağını anlıyordu. Köyü, normalin ötesinde bir tedirginliğe bırakan olay ne olursa olsun, yalnızca Şero'yu değil, ondan habersiz herkesi de bulaşarak etkiliyordu. Şero ve adamlarıysa bu olayı bir sır gibi gizlemeyi seçmişlerdi. Köylülerin uzun zamandır zorlu bir hayata katlanmalarını sağlayan inanışların etkisi çok büyüktü ve bu garip inançlarına yol açan olayı söylemelerine engel oluyordu. Köyü birdenbire alt-üst eden, kaderini değiştirecek olan olay şuydu:

O güne kadar gerilla güçlerinin saldırılarından korunamayan devlet güçleri, tarihte ki akıncı geleneklerine özgü Malkoçlar adıyla anılan, görülmemiş büyüklükte bir harekatı kaçınılmaz bir çare olarak görmüşlerdi. Bu tarihi harekatın hedeflerinden biri Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu gerillalarını etkisizleştirmektir. İsyân, Kürtler arasında bir salgın gibi yayılıyor, beklenmedik ayaklanmalara dönüşüyordu. Ordu bu beklenmeyen hareketlenme karşısında -donanımsızlığın ve eğitimsizliğinde etkisiyle- çaresizdi ve ağır kayıpları yaşıyordu. '94 ilk baharında bütün hazırlıklar tamamlanmış, harekatta yer alacak özel donanımlı, profesyonel güçler hazır hale gelmiş, bütün dağ ve ovaları içine alan harekat planları bitirilmişti. Tek bir sorun vardı. O da; Cumhuriyet tarihinde bir asker ayağının dahi girmediği: Lice ve Kulp'tan başlayıp, Nederan yaylalarına, oradan Muş ovasına kadar uzanan bu geçit vermez silsileyi bilenlerin sadece Şero ve adamları olmasıydı. Oysaki Şero ve adamları, o güne dek bir tek gerillanın kanına girmemiş ve bir tek harekate dahi katılmamışlardı. Şero'ya yapacağı işler anlatıldığında o bunu hiç tereddütsüz reddetmişti. O dağlarda yaşayan ve yıllarını bunaltıcı inançlarla geçirmesine neden olan akrabalarıyla karşılaşmak, onun için en uzak ihtimaldi ve köyü de ondan farklı düşünmüyordu. Ama sonunda öylesine inanılmaz bir gerekçeyle kendini ve adamlarını ikna etmişti ki, olanlar altmış dokuz yıl önce yaşananlardan farksız bir tekrar gibi geliştirdi.

Bir milyar lira ve generallerin sırt sıvazlamaları sonucunda, yapacağı sadece iz sürmek ve suya sabuna dokunmadan harekat gücünü korumak için yüksek tepelere konumlanmak olacaktı. Fakat dağ köylerinin olduğu derinliklere yakınlaştıkça, fısıltılı konuşmalardan olacakları fark etmiş, köyleri çevreleyen tepelere ulaştıklarındaysa; artık zamanı geçmiş bir pişmanlık ve çaresizlik içinde olup bitenleri seyretmekle yetinmişti. Kara bir yağmur bulutu gibi göklerde gezinen helikopterlerden atlayanları gördüğündeyse, tahminleri kuşku götürmez bir gerçeğe dönüşmüştü. İlk kara şahinlerden atlayan yarı çıplak, insan azmanı ve görmediği türden garip elbiseler içindeki askerleri gördüğünde şaşırıldı. Sonra üstü çıplak komanda kadınları gördüğünde dehşete kapıldı. Amatörce kavradıkları silahları ve genzi yakacak denli keskin ilaç kokularıyla ortaya çıkan bu kadınların, askerden ziyade fahişe olduklarını çok geçmeden anlamıştı. Bütün telsizlerden, boğuk metalik bir ses duyuldu.

-“Roma faaliyeti başlıyor!”

Tepeleri karartan kalabalık, bu komutun ardından, ellerindeki çift renkli uyuşturucu hapları mideye indirip vadiye doğru koşmaya başlamıştı. Bir saat geçmeden vadiden dumanlar yükselmeye, silah ve roket sesleriyle, daracık vadi sarsılmaya başlamıştı.

Cehennemi andıran alevler, acı dolu çığlıklara karışarak kısa bir sürede taşkın bir sel gibi vadinin diğer ucuna kayıp gitmişti.

Şero ve adamları dumanlarla örülü vadinin mahşer sessizliğine gömüldüğü o anda tepeden vadiye indiler ve bir milyarlık iktidarla süslenmiş bedeli gördüler. Malkoçlar arkalarında, kafası bedeninde tek bir canlı bırakmamışlardı. O an Şero, "Roma faaliyetinin" ne anlama geldiğini anladı. Yanmış ceset ve kanlar içindeki mide bulandıran patikadan mahzun bir timsah gibi ağır, ağır ilerliyor, köye nasıl döneceklerini ve artık yaklaşan yağmur mevsimini düşünüyorlardı. Çünkü yağmur sonrası yükselen sular bütün köylülere olanları anlatacaktı. 69 yıl boyunca bu dağ köylerinden kavga kurbanı tek tük cesedin gelişi sayılmazsa, şimdiye kadar köye böylesine parçalanmış cesetlerle yüklü sular gelmemiştir.

Şero, kazıklarda duran kesik başları, kanlar içinde beline kadar suya gömülü efsaneleri seyrederken, artık ne acımasız öz suçlamalarla, nede kurnazlık dolu bahanelerle suçunu gizleyemeyeceğini anlamıştı.

Yine de her şeye rağmen, yüreğinin kötü anıları silecek iyilikleri büyüttüğünü de fark etmişti. Ama buna rağmen yaşananların ortaya çıkmasıyla aniden değişecek olan hayatı ve geleceğinde bekleyen durumlara sabırla katlanabileceğinden emin değildi. İki yüz yıllık geçmişle, sahip olduğu ihtişamlı gücün ardından, sıradan bir köylü gibi geçireceği günleri çocukluğuna mutlu bir geri dönüş gibi görüyordu. Bu yüzden acımasız bir yaşlı gibi değil, yaşlı bir çocuk gibi davranmaya başlamıştı. Bu safça yanılsama yaşananların bir lütfuydu ve onu aldanacağı bütün hileli duygulardan mahrum bırakmıştı. Artık ne kendini ne de köylüleri aldatılabirdi.

İktidarın benliğini uyuşturan güçlü etkisinden kurtulabilirse, günlük küçük mutsuzlukları giderebilirdi. Ama tarihinin bahsettiği bu çaresiz hastalık onu usul, usul tüketmişti bile... Doğduğu günden beri hiç unutmadığı babasının karanlık kokusu, uykuya dalmış evin içinde hiç eksik olmayan, görünmez bir insan mırıltısı gibiydi. Bu hissi, karşıdaki duvarın ışıksız köşesine asılmış, atalarından kalma, tek taş zümrütle süslü kılıç vermişti. Küçüklüğünde tütsülen bu kılıçtan yayılan Meryem Xort kokusu, ona hep babasını anımsatırdı ve hala da öyleydi. Belki de Şero kendince ilk kez karanlığın kokusunu bulmuştu onda. Şero'ya teslim edilen aşiret kılıcı ailesinin kadim gücünü ve büyüklüğünü, aşiretinse uğruna her şeylerini feda edebilecekleri onurunu temsil ediyordu.

Bu sedef kakmalı, tek taş zümrütle süslenmiş kılıç için asırlardır yapılmadık şey kalmamıştı. Şero, gücünü ve liderliğini borçlu olduğu şeyin aslında bu kılıç değil, 84 yılında patlayan silahların ve on yılı aşkın süre gelen savaşın mucizevi bahşediciliği olduğunu çok iyi biliyordu. Bu yüzden duvarda asılı kılıcı kutsal bir anı yada işaretten çok babasına duyduğu gizli nefretin sembolü, saygınlığını pekiştiren bir süs gibi görüyordu.

Ellerindeki silahlar ve yakalarındaki misyon nişanlarıyla çöküşten dönen liderlik geleneği, uğursuz bir yağmur sonrası gerçekten de yok olup gidecekti. Şero, iki seçenek arasında sıkışıp kalmıştı. Ya bundan sonraki hayatını hiçte alışkın olmadığı eziyetlerle dolu bir sadelikte geçirecekti yada kanlı gözü dışarı fırlamış bir cani gibi iktidarın gereklerini yerine getirecekti. Ama arada bütün kararlarını dumura uğratan bir olay vardı ve her defasında ona takılıp kalıyordu.

O vicdanına hükmeden karanlık koku, her yanı sarmış çürümeye başlayan hayvan ayakları, çılgın rüzgarda çırpınıp duran puhu, çingıraklar, çanlar, def sesleri... Artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını anlatıyordu, çünkü köy; onun kendi güçlü zamanına bir daha yaklaşamayacaktı. İçinde ağaçların yetişmediği, solmuş köklerle, kokuşmuş bataklıklar arasında yaşlanarak ölümü beklemek bir yana, iki yüz yıldır söylenen gece türkülerini de duyamayacak, ergenliğin o hayvansı hazlarını dahi düşleyemeyeceği bir geleceği, son bir kararla savuşturup defettiğinde, korkuyla beklenen sağanak gelmişti.

Hareketsiz bir şekilde tuttıkları meşaleleri evin çevresine bırakan köylüler, üç gün boyunca tuttıkları törensel nöbete son verip evlerine kapandılar. Üç gün boyunca beklenen felaket o akşam yağmurlarla geldi: toprak şişip, kabardı, yükselen sular çorak toprağa kurulu yıllanmış bağları ve yanı başlarına toplanmış taş tepeciklerini de alıp götürdü. Şero'nun evi bir ucunda taşmış Sarım suları, bir ucunda mezarlık tepesi arasında sıkışıp kaldı. Şafak sökerken rüzgar eski hızını bulduğunda son birkaç damla, tütmekte olan şömine dumanları arasına karıştı ve az sonra yağmur tümünden kesildi. Köylüler çekilen sulardan arta kalan birkaç kırıntıyı toparlamaya başlamışlardı. Bütün yağmur mevsimlerine karşın daha sakin geçen bu sel felaketinin ardından, çevrelerindeki hasarın azlığına şaşıran köylüler az sonra bu şaşkın sevinçlerini felç edecek görüntülerle karşılaşacaklardı. Yasak topraklardaki katliamın izlerini çok geçmeden görmüşlerdi. Yükselen suların eriştiği her yana dağılan parçalanmış cesetler, cevabını bekledikleri sır perdesini aralamış, sonunda dağlarda olup bitenleri anlamışlardı. İçi saman dolu bez bebekler ve eskimiş donuk renkleriyle, avuç büyüklüğündeki çocuk terliklerinin yanı sıra, zayıfça ama iri kemikli parmaklar, eller, ayaklar eşi görülmemiş dehşet manzaraları oluşturuyordu. Sarım sularıyla gelen cesetleri ve türlü eşyalarla dolup taşmış bataklıkın çamurlu sularında yüzen başsız bedenleri ve örgülü saç yumaklarını bir iki yüzyıl daha zihinlerinden silip atamayacaklardı. Bekledikleri felaketi yine törensel bir dövünmeyle karşılayan köylüler, öylesine akıl almaz bir haldeydiler ki; kadınların sağlam basma kumaşından yapılan elbiseleri parça parça olmuş, Medusa gibi dağılan saçları ve her yana dağılmış renkli leçekleriyle, toplu bir çıldırışı yaşar gibiydiler.

Çocuklar bu tekinsiz çıldırış törenini, papatya bozuğuna dönüşen yüzleri ve sararıp parlaklığını yitirmiş korku dolu gözleriyle seyrediyor, yaşlı zayıf elleriyle tuttıkları silahları titreyen babalarınınsa; aynı dehşeti sessiz bir halde yaşadıklarını hissediyorlardı.

İçlerinden biri bağırp bu çıldırışı son verdi.

-Şero ağa bizi kandırdı. Hepsi onun yüzünden!-

Bağıran, Şero'nun üstüne lehim gibi damlayıp, ondan hiç ayrılmayan adamı Dato'ydu. Ve onu harekate katılmaya ikna etmek için en çok çaba harcayan kişiydi. Derken bütün köylü, Şero'nun yükseltiye kurulu evinin çevresini sarıp, gözleri kapıda, onun evden çıkmasını beklemeye başlamışlardı.

Öfkeli kalabalığı yaran Nazo, ceviz ağacında asılı puhuyu göremeyince sevincini gizleyemedi;

-Bakın! puhu yok. Şero'nun suçu yok! diye bağırp eve doğru koştu. Köylülerde, ceviz ağacına astıkları puhuyu göremeyince uğursuzluğun köyü terk ettiğini, lanetin savuşturulduğunu sandılar. Merak dolu sessizliğin hüküm sürdüğü bu anı eve giren Nazo'nun ince çılgılığı yırttı...

Şero, yağmur yağmaya başladığında, iri taş tespihini son kez çekmiş, sırtındaki eğreti yakalı askeri parkasını, kan ve çürük et kokan potinlerini çıkarıp atmıştı. Birden kafasında şekillenen iki ihtimali ve çözümsüz seçenekleri bir yana itmiş, üçüncü seçeneğin peşine takılarak, usulca bu dünyadan çekip gitmişti. Hem de parçalanmış kafasındaki koca yarığın acısını dahi duymadan ve yüzünde hiçbir pişmanlık belirtisi bırakmadan...

Bütün iktidarsızlık ihtimallerini, sadelik bunalımlarını ve aşiret kılıcına bulaşan bedeliyle, parçalanmış beynini sıçrattığı o soğuk iktidar demirini dahi hiçbir zaman görmemesine...

Uzun bir süre kimse köye dağılmış cesetlere el sürmeye cesaret edemedi. Kimileri buna dayanamayıp, döküntü eşyaları, birkaç parça yükleriyle, ya bir at yada eskimiş, çarpık tekerlekli traktörle kaçıp gitti. Hiç bitmeyen esintilerle yükselen yoğun ceset kokusu ve

çürüyen cesetlerden yayılabilecek salgın hastalık ihtimali, bulaştığı her yerde kalıcılaşıyor, saklı katliamı ele veriyordu. Bu izler bir gün köye gelen askerler tarafından hızla toparlandı. Üst üste yığılıp yakıldı. Uzun yıllar uğursuz ve lanetli sayılan bu topraklara kimseler uğramaz oldu. Orada hayat, birkaç kimsesiz yaşının yalnızlığında, durgun bir günün alaca şafağında, bir çoğu bekar olan insanların gelip, katırlarını terkedilmiş evlerin önüne bağladıkları o güne kadar sürüp gitti...

Sonra çevre köylerden de gelenler oldu. Yıkılmaya yüz tutan bakımsız evleri yıktılar önce. İlk küçük ahşap evler kurdular. Başlangıçta tek, tük şekillenen kulübe türü evlerin ardından, haylaz çocukların koşup durdukları, ilk aşkların boy gösterdiği, yeni yetme gençlerle dolup taşan gizli kapaklı sokaklar belirdi. Derken şekilsiz ve kıraç topraklı taşlıklarda, eskisine hiçte benzemeyen canlı renklerle bezenmiş bir köy çıkıverdi. Savaşın sürdüğü bir beş yıl boyunca köy daha da genişleyip, büyüdü. Bataklıkları besleyen suları yaran, derin kanallar kazıldı ve kuruyan bataklığın olduğu yere genç fidanlar dikildi. Silahların susmaya başladığı kızgın bir yaz günü, hiç unutamadıkları rüzgarlarla savrulan minik toz anaforlarını, ona kapılıp yükseklerle dolana, dolana çıkan deve dikenleriyle, heliz kıvrıntılarını , tozlu yol boyunca özlemle seyrederek terk ettikleri köye dönerlerken, eskimiş cansız toprakta uyuyan o eski köylerinin yerinde, uzun selviler ve rengarenk bahçeler arasına gömülü köyle karşılaştıklarında toprağın verimliliğine şaşır kaldılar.

Tedirginlik içinde geçen bütün yağmur mevsimleri boyunca; acı dolu bir aşiretin çöküş hikayelerini anlatan yaşlı kadınların, yüzlerindeki derin yaralara benzer sabır yüklü kırışıklıkları arasında gezinip durdukça, tıpkı eskiden yaptıkları gibi yükselen sularla gelip, aynı korkulu anları yaşatacak izleri görecekleri günü sabırla beklemişlerdi. İlk yağmurlarda sadece birkaç çocuk terliği ve küf yeşili bakır bir kaptan başka bir şey gelmedi. Sonra yükselen suların ardından, açılan günlerde, artık bir daha hiçbir ize rastlamadılar.

İki yüz yılı bulan acılı hikayelerine, göksel bir lanetten çok, yüreklerinde büyüttükleri yıkımın neden olduğunu anladıklarında köyün sınırları Sarım'ın öte kıyısını aşmış, uçsuz bucaksız uzanan ovaya kadar gelmişti. Uğursuz görülen mezarlık tepesi, direnişçi, efsane savaşçıların gömüldüğü kutsal bir mezarlıktı artık. Bahar sağanaklarının altında, tepelerin üstünde hiçbir ad yazılı olmayan bu tümseklerle, ziyaretçilerin içinde dolandıkları anıt mezarlarla artık her şeyin farklı olacağını, kutsal dağlarda can veren efsanevi kadim isyancıların ve direnişçi gerillaların anılarının, her tarafta dolaşıp, sonsuza dek sürmesi için evlerini canlı renklere boyayacaklar, her selin ardından Sarım suyuna çiçekler atacaklar ve taşlıkların arasından fıskırttıkları pınarlarıyla evlerin geniş kapısına asılan katliamdan kalma uğur ve şans getiren mermilerin yırttığı o çocuk ayakkabılarıyla anılacaklardı.
